

-Yusu a -ti, -te
MAKI
-mɔ -bi, ε nu la 'a 'cɪcɪru

*-Te Saan Batisi hle la Nyɪsɔa a -ti, kɔ, -te ε pɪ
 la nyibli 'nie 'lu le*

(Matie 3.1-12; Luku 3.1-18; Saan 1.19-28)

¹ Nyɪsɔa a ɔhaanwin, ε nɔ- 'cɪru 'nɛ- 'cɪɛn -bu 'kwli. Nyɪsɔa a win a 'mɔ, 'a 'Yu a -ti, ε nɛ -mɔ le. 'A 'Yu a 'mɔ, 'a 'nyɛ mɔ -Yusu 'Kɪsɔ.

² Ti ɔɔɔ a ti 'yri, (-te ɔ 'tɪɛ 'yɛ la -Yusu nɪ kɔɛ,) ε kɔ la Nyɪsɔa a winwɔn-hanyɔ* ɔɔɔ. 'A 'nyɛ mɔ la Esai. -Yusu kɔ nyiblo ɔɔɔ 'hɔɛn-, -ε mɔ Saan Batisi, ɔ nu- kɔ -ti Esai a 'mɔ, ε 'cɪru la 'li Nyɪsɔacɪɛn 'kwli. -Ti a 'mɔ, ε nɔ- -bu:

«Nyɪsɔa wɛn 'nɪ:

'Na 'Yu o, 'n di -ha nyiblo,

'kɪ 'ɔ 'na -kɔan a -ta',

ε 'mɔ mu, ε 'mɔ -na 'hru yɪ kla,

'tɪ- ɔmɔ 'li nyɛ.

ε 'wɪ yɪ, nyiblo a 'mɔ,

ε di kla nyibli a ɔwɪ yɛ,

'tɪ- ɔmɔ 'li nyɛ.»

³ 'Kɪ 'li 'cɪɛn a 'mɔ 'kwli, ɔ 'cɪru la -ti -bi. -Ti a 'mɔ, ε nɔ- -bu:

«Nyɪsɔa wɛn 'nɪ:

Nyiblo a 'mɔ, -te -mɔ', 'ɔɔ bii 'li yɪ,

'kɪ ε di 'li 'ti.

'Bɔ mɔ, 'bɔ yɪ nɪ hle, ε di 'yaa 'li win,

ε 'mɔ le pɔ:

'Hru -bu, Kɔkɔnyɔ di na,

ba 'sii □ne yi,
 'ti- Kòkònyò a 'mù, ε 'mù di.
 Ε 'wì yi, 'aan 'klò bú 'sii 'ù yi,
 -ε di□e nu, a 'mù -mò -wε,
 'ti- Kòkònyò 'mù di.»

⁴ -Tε Esai a 'mù, ε nu la 'a hihla, ke- nyiblo a 'mù, ε nu naale. Ε nò- mò Saan Batisi. Saan a 'mù, -tε -mù', 'dù bii la 'lì yi, 'kì ε 'tì la 'lì, nyibli 'ù mi la 'lì□i -mò. 'Bù yi nì hle, ε 'yεε 'lì win, 'a win 'ε yi -tebli 'nyì lé -gbε, ε wen: «Ba yru□o, 'kì 'lì 'aan □wli kí, -ε mò, a nì yinyre-tebli, 'kì 'ù Nyisua ye'. Ba hie 'ù yinyre-tebli a 'mù bú, ba -nyì 'aan 'klò a pεpε Nyisua, Nyisua 'mù 'aan yinyre-tebli 'wòwla -nì, 'mù 'a mù 'nie 'lu pù.»

⁵ Nyibli -hùòhù -mù', -ù 'tì 'lì Sudeblugba 'kwli, kò 'dìò -mù', -ε mò Jrusε, ke- ù nì la, 'ù mi la 'ù□ù ye', ù 'mù 'a win 'wù, 'ù yi la 'waa yinyre-tebli yre -wεen -nì, 'kì 'ù nyibli ye', 'tì-, Saan, 'ε pì la □nu 'nie 'lu lé, 'kì 'lì 'nie gbagbù -mù', -ε kò 'nyre mò Suden -mò.

⁶ Saan a dionù a wlawlù, ε pì la, ε 'yì la dèkonyò a wlawlù yi 'wì. Ù nu la □gbukì-so* a -pupui, 'ù hla la□a, 'ε nεε la□a mòmako a 'betiyε kí. 'A dididε, ε yi la di, ε nò- mò 'kolio kò dùnyra. (Saan mò la Nyisua a winwlòh-hanyò. Ε 'wì yi, -tε -mù', 'a 'bio Nyisua a winwlòh-hanyù -mù', ù nì la 'mù, yi-hε-nyre a tì 'yri, ke- Saan a 'mù, ε nì la 'mù -wε.)

⁷ Kε- ε pì la nyibli -mù', -ù nì la 'ù yi, -ε mò: «Nyiblo □dù di 'nì di. Nò- di 'ù 'mù ke' kùε. Nò- di 'klì kí nì, ε 'mù 'ù 'mù -hi, 'kì 'lì Nyisua a 'nyre 'kwli. 'Mò -bù, 'n 'yì nyiblo □dù 'pa-, 'kì □bù di□e -hεε -nì, 'kì 'ù 'a -nε -kùandε □dù a -ta'.

⁸ 'Mɔ -bɪ, 'nie 'n pɪ 'a mʊ 'lu ɛ, kɛɛ, ɛ nɔ- mɔ -bɪ, Nyɪsʊa a -Hihɪu*, ɛ nɔ- ɛ di 'a mʊ -nyɪ.»

Saan, ɛ nɔ- pʊ la -Yusu 'nie 'lu
(*Matie 3.13-4.11; Luku 3.21-22; 4.1-13*)

⁹ -Nyrɔwɔ ɔdʊ, -Yusu -hɔn la 'lɪ 'dɪɔ -mʊ', -ɛ mɔ Nasaletɪ, 'kɪ 'lɪ Galileblɔgba 'kwli, 'ɛ mu 'lɪ Saan -mɔ, Saan 'ɛ pʊɔv 'nie 'lu, 'kɪ 'lɪ 'nie gbagbʊ -mʊ', -ɛ kɔ 'nyrɛ mɔ Sudɛn -mɔ.

¹⁰ -Tɛ ɛ yɪ 'lɪ 'nie -mɔ nɪ -hʊɛn, -ɛ -bɪ ɛ 'ye yako, 'ɛ -ki wɔn, Nyɪsʊa a -Hihɪu* 'ɛ ɔtɪ 'ʊɔv 'lu, ɔwɪ yɪ, -tɛ -hungbe 'yɛ nɪ ɔtɪ 'ʊɔv 'lu,

¹¹ kɔ, 'ʊ 'wɪn Nyɪsʊa a win, 'ɛ -hɔn 'lɪ yako 'kwli. Kɛ- win a 'mʊ, ɛ pɪ: «-Mɔ mɔ 'na 'Yu nɪ -do, 'n nʊɛ -nɪ -tɛɛ. -Nie 'mʊ dɔdʊ.»

¹² Ti nɪ -do a ti 'yri, -tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ 'kɪ Nyɪsʊa a -Hihɪu gba 'lɪ -Yusu -tɛ -mʊ', 'dʊ biɪ 'lɪ yɪ.

¹³ -Tɛ a 'mʊ, ɛ -hii 'lɪ -nyrɔwɪ a -wɪ nɪ 'hʊɛn, 'kɪ 'lɪ mamʊɪ 'nyɪ. Ti a 'mʊ 'yri, 'kɪ 'kuo -hʊɪn* a nyiblo gbagbʊ, -ɛ kɔ 'nyrɛ -mɔ Satan, ɛ mu la 'ʊɔv ɛ ɔtɛɛ mɔ, -ɛ diɔe nu, -Yusu 'mʊ -tɪ 'wla, 'kɪ 'ʊ 'a 'Baɪ Nyɪsʊa ye', kɛɛ, ɛ 'yɪ -tɪ 'wla, Nyɪsʊa 'ɛ tɛ 'a lɛlenyʊ bʊ, 'ʊ -tʊa 'a -hɛɛɛ.

*-Tɛ -Yusu da la 'pʊpanyibli nɪ -hɛn, 'kɪ bʊ -hɛ 'a -nagbopv**

(*Matie 4.12-22; Luku 4.14-15; 5.1-11*)

¹⁴ ʊ nɪ 'ʊ bʊ -nɪnɪ, -ɛ -bɪ Saan Batisɪ -nɪ wɛn, ʊ pʊɔv ɔjɪ'. -Tɛ ʊ pʊ 'kɪɔtɪ ɔjɪ', -ɛ -bɪ 'kɪ -Yusu mu 'lɪ Galileblɔgba 'kwli, 'ɛ nɛ Nyɪsʊa a win -mɔ ɛ.

¹⁵ Kɛ- ɛ pɪ: «Ti -mʊ' -kɔ 'yri Nyɪsʊa di 'ʊ nyibli a pɛpɛ win kɪ -kɔɔ -nɪ, ɛ 'mʊɛ yrɛ. 'A -tɪ, ba yruɔo, 'kɪ 'lɪ 'aan ɔwɪ kɪ, -ɛ mɔ, a nu yɪnyrɛ-tɛblɪ, 'kɪ

'u Nyɪsua ye'. Ba hie 'u yɪnyre-tɛblɪ a 'mɔ bu, ba -nyɪ 'aan 'kɔ a pɛpɛ Nyɪsua, kɔ, ba kuo Nyɪsua a win ɔwɔ yɪ.»

16 -Nyrɔwɔ ɔɔɔ, -ɛ -bɪ -Yusu mu 'lɪ Galileblɔgba a 'yru wien. Bu yɪ 'kɪ 'yru wien lɛ nɪ 'yɛɛ -nɪ, -ɛ -bɪ ɛ yɛ la 'u 'pɔpanyibli nɪ 'hɔɛn ɔɔɔ bu. 'Waa 'nyre mɔ Simɔ (-ɛ mɔ Piɛlɪ) kɔ 'a 'ɔɪayɪ Adre. 'Kɪ u nɪ 'lɪ 'waa 'blagbɪ 'kwli, 'u pɪ 'waa -tati.

17 'Pɔpanyibli nɪ 'hɔɛn a 'mɔ, ɛ yɛɛ 'u bu, kɛ-ɛ pɪ ɔɔɔ yɪ, ɛ wen: «Ba di 'lɪ, a 'mɔ 'mɔ ɔwien lɛ kɔɛ, a 'mɔ 'na -nagbopɔ -hɛ. 'N diɔɔe 'nɪ nu, a 'mɔ -tonyibli lɛ 'kukue -nɪ. ɛ 'wɪ yɪ, -tɛ a ni, 'a pɪ -tati, 'a yɪ -hrin lɛ 'kukue -nɪ, kɛ- ba nu, ba 'kukue -tonyibli lɛ, u 'mɔ 'na -nagbopɔ -hɛ -wɛ.»

18 -Tɛ ɛ lee 'kɪ ɔɔɔ -tɪ a 'mɔ, -ɛ -bɪ ti nɪ -do a ti 'yri, u hie 'u 'waa -tati bu, 'u -tɔa 'a ɔwienlɛkɔkɔɛ.

19 Bu 'yɪya 'u ye' bu dɛ gbe, -ɛ -bɪ ɛ yɛɛ 'u 'pɔpanyibli -bɪ bu. 'Pɔpanyibli a 'mɔ, u nu- mɔ Sakɪ kɔ Saan kɔ 'waa 'baɪ Sebede, kɔ 'waa 'baɪ a -kɔannunyibli, 'u nɪ 'lɪ 'waa 'blagbɪ 'kwli, 'u yɪ 'waa -tati ɔhrentɪ -nɪ.

20 -Tɛ ɛ yɛɛ 'u 'ɔɪayɪnɔ nɪ 'hɔɛn a 'mɔ bu, -ɛ -bɪ ɛ da ɔɔɔ nɪ, 'kɪ bu -hɛ 'a -nagbopɔ, ti nɪ -do a ti 'yri, 'u hie 'u 'waa 'baɪ, kɔ 'a -kɔannunyibli 'hɔɛn- 'blagbɪ 'kwli bu, 'u -tɔa -Yusu a ɔwienlɛkɔkɔɛ.

-Tɛ -Yusu bla la 'ku -hvan lɛ
(Luku 4.31-37)*

21 -Tɛ dɛ a 'mɔ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* 'hɔɛn-, u mu 'lɪ 'ɔɪɔ -mɔ', -ɛ mɔ Kapenaɔ 'kwli. -Tɛ -Juukɔɛ* a -wuwle-nyrɔwɔ* nyre 'u, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ 'hɔɛn-, u pa 'lɪ Nyɪsua a 'kayu bu,

22 'ε bi 'b, 'ε -tua □nu Nyɪsua a -ti a tɔɔɛ. Nyibli -mu', -b ni la 'b, ε mɔ 'waa □wɪlɛkɛɛɛ, 'kɪ -Yusu bu di tɔɔɛ lɛ nu. Ε 'ni -tɔɔ□ɔ li, □wɪ yɪ -tɛ -mu' -Juukɔɛ a tetetɔɔnyɔ ni tɔɔɛ, kɛɛ, 'kɪ 'li Nyɪsua a 'klɪ 'kwli, 'kɪ ε tɔɛ 'li.

23 Ε kɔ nyibɛhɪan □dɔ. Ε nɔ- 'ku -hɔan ni 'b ke'. 'Kɪ ε ni 'li Nyɪsua a 'kayu bu -wɛ. Ti ni -do a 'mu 'yri, 'kɪ 'li Nyɪsua a 'kayu ni -do a 'mu bu, ε 'yɛɛ 'li win,

24 'ε pɪ lɛ: «Nasaletɪ a -Yusu, -ha -a mu mɛ lɛ, □ni 'bie 'li -aan -ti 'nyɪ. -Di ni, □mu -a mu bu -wɛ. 'N yɪ□e ni, nyiblo a 'dɪ -bɪ -pa 'mu. -Mɔ mɔ Nyɪsua a 'Yu, -mɔ ε lee 'nɛ-»

25 Bu pɔ 'kɪ lɛ, -ε -bɪ -Yusu □maa 'ku -hɔan a 'mu 'yɪ, ε wen: «Ma wien, 'tɪ- -hɔn 'b nyiblo -bu ke'!»

26 -ε -bɪ 'ku -hɔan a 'mu, ε □gbapɔ nyiblo a 'mu lɛ, 'ε pɔ -cɪcɪ lɛ, 'tɪ- 'ε -hɔn 'b□b ke', 'ε -mu.

27 Ε kɛɛ nyibli a 'mu, -b ni 'b □wɪ lɛ, 'b yɪ wɔn lɛ 'pɔpɛ -ni, 'kɪ 'b dɛ -mu', -ε mu 'lu -mɔ a -ta', b wen: «Dɛ a 'mu, ε mɔ dɛ □nɔ. Tɔɔɛ yrayrɔ -bɪ ε -ya, 'kɪ 'li Nyɪsua a 'klɪ 'kwli. Ε yɪ 'li Nyɪsua a 'klɪ 'kwli ni -tɔɛ -ni, 'ε kɔɔ 'kuo -hɔn win kɪ, 'tɪ- 'kuo -hɔn a 'mu, b □tui 'b□b.»

28 Dɛ a 'mu, 'a -tɪ, -Yusu a 'nyrɛ 'ε 'hɛɛn Galileblɔgba a pɛpɛ kɪ bu.

*-Tɛ -Yusu nu□o, nyibli -hɔhɔ a 'kɔɛ 'ε -wɛ
(Matie 8.14-17; Luku 4.38-41)*

29 -Tɛ b -hɔn 'li Nyɪsua a 'kayu bu, -ε -bɪ b mu 'li Simɔ (Piel) kɔ Adre 'hɔn- a -tɛ, Saan kɔ Saku 'hɔn-, 'b kɔɛ □nu □wien.

30 'Kɪ 'li 'kayu a 'mu bu, 'kɪ b yɛɛ 'li Simɔ a 'mu a 'dɔɔ- bu, 'a 'hɔ 'ε yɪ hren, 'ε pɛ bu. -Tɛ b nyre

'li 'kayu bu, -ε -bi υ lee -Yusu ni, -ε mo, Simo a 'doo- a 'hu hren ni,

³¹ -Yusu 'ε 'yia 'u υ 'hu bu, 'ε klo 'a dabu bu, 'ε 'du o ye'. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi Simo a 'doo- a 'hu 'kee ni, 'ε bi 'u, 'ε pi 'waa diide.

³² -Winseke, -te -wuwle-nyrowo* -we 'li, -ε -bi nyibli a pepe -mu', -u ko kɔklanyibli, ko -u -bi, 'kuo -huin* ni 'u ke' le, 'ki υ gba 'li nɔ -Yusu -mo,

³³ 'du a nyibli -huo hu, 'u gbee 'u 'kayu a 'mu a hu an yi,

³⁴ -Yusu 'ε nu o, nyibli a 'mu, 'waa 'kue a gblegble 'ε -we, 'ε bla 'kuo -huin le -we, 'ε lee 'kuo -huin a 'mu, -ε mo, υ 'ni 'pu 'li win, -ε nu o, 'kuo -huin a 'mu, υ yi -Yusu ni.

*-Te -Yusu ne la Galileblugba 'kwli le
(Luku 4.42-44)*

³⁵ -Nyragbi, halo ni -tutu kle, -Yusu 'ε 'du ye', 'ε mu 'li -tite -mu', 'du bii 'li yi, 'ε yi 'li Nyisua -mo -hlee -ni.

³⁶ -ε -bi Simo ko a 'bio 'huen-, υ mu o le mu mo.

³⁷ -Te υ ye e ki, -ε -bi υ wen: «-Mo nyibli a pepe mu le.»

³⁸ -ε -bi ε wen: «-Ba mu 'li -te -bi, -ba mu 'li 'du -bi -bu, -u gglaa 'li -a mu ki, 'mu 'li Nyisua a -ti -to -ni -we. ε no- ko -ti Nyisua 'ε ya 'ne- 'mu -tutu ki.»

³⁹ -Yusu 'ε bi Galileblugba a pepe ki, 'ε ne Nyisua a 'kayo ble, 'ε tue Nyisua a -ti, ko, 'ε ble 'kuo -huin* le -we.

*-Te -Yusu nu la a, hrannunyo a 'kue 'ε -we la
(Matie 8.1-4; Luku 5.12-16)*

40 -Nyrōwō □dū, -ε -bī □hrannunyō □dū, ε nō-mu la 'lī -Yusu -mō, 'ε bla□a kwli yi, ε wen: «'N nyaa -mū lē, nu□o, 'na 'kūε bū -wε.»

41 -ε -bī 'a nyai -twa la -Yusu a nunuo, 'ε -hřen la□a lē, ε wen: «'N -hūε□ε nī, 'kī -na 'kūε bū -wε.»

42 Ti nī -do a ti 'yri, -ε -bī 'a 'kūε -wε nī,

43 -Yusu 'ε ti□e -tεε, ε wen: «-Wε 'lī -bū mu 'kī nī.

44 □Nī 'lee 'lī nyiblo □dū, kεε, mu -bū tōō -dīōnū Nyīsva a -cōhlūnpinyō* yi, ε 'mū□ū 'ye, -ε mō, -na 'kūε -wε nī. 'A -tī, gba -tēbli -mū', ū nī, 'ū yi -cōhlūn pi, 'kī 'ū Nyīsva ye', -tē Nyīsva a winwlōn-hanyō* Moise, ε nu la 'a hīhla, ti -hī la a ti 'yri, -ε di□e nu, nyibli a pεpε 'mū□ū yi, -ε mō, -na 'kūε -wε nī!» -ε -bī ε -hōn 'ū□ū 'hūī nī, 'ε -mu.

45 Kεε, -tē ε -mu, -ε -bī ε -twa 'a -mōlenūna, 'kī 'ū nyibli ye', -tē a 'kūε nu -wūwε, -tī a 'mū, 'ε 'hēen 'blugba kī bū. -Tēbli a 'mū, 'a -tī, -Yusu 'yi 'lī□ī 'lī -wε bū 'ya 'dīō □dū 'kwli, 'ε bīī yi. Nyibli, ū nū-hūen 'kī -tēbli 'nyī lē, 'ū mi 'lī□ī -mō.

2

-Tē -Yusu nu la□a, lē-yīyrenyō a 'kūε 'ε -wε la (Matie 9.1-8; Luku 5.17-26)

1 -Nyrōwī gbi bū -hī, -ε -bī -Yusu □hīan -mō, 'ε di 'lī 'dīō -mū', -ε mō Kapēnāō 'kwli. -Tē nyibli 'wīn, -ε mō, -Yusu □hīan -mō,

2 -ε -bī 'waa -hūōhūī mu 'lī□ī -mō. Ti nī -do a ti 'yri, -ε -bī 'kayu -mū', ε nī 'lī bū, ε 'yīī 'lī nī, 'kī 'ū nyibli -mō', -ū mu□o 'ye mō, ε mō 'hru 'yi 'ū □hūan.yī -nī, nyibli a -tī. 'Kī 'lī nyibli a 'mū 'nyī, 'kī -Juukūε* a tetetōonyū -bī nī 'lī. Nyibli a pεpε

a 'mυ, -υ nι -tuo a 'mυ kι, υ nυ- -Yusu tυε Nyιsua a -tι.

³ -ε -bι nyibli -bι, υ nυ- mi 'lι -Yusu -mω. 'Kι 'lι nyibli a 'mυ 'nyι, 'kι nyibli nι -hεn nι 'lι, 'υ 'ble -hanmakι. -Hanmakι a 'mυ, ε nω- kω 'kwli, υ pια 'lι λε-yιyρεnyω bυ, 'υ gbεε -Yusu yι.

⁴ Bυ nyre 'lι 'kayu a 'mυ ye', 'hru 'yι -tε -nι, 'kι 'υ nyibli a -hυhυυ a -ta'. -Tε bυ di nu, υ 'mυ 'υ 'waa -nε λε-yιyρεnyω -Yusu 'hυι -nyree -nι, υ 'yιι -yι. ε nω- mω bυ 'ya 'lι 'kayu kι, bυ -ha 'lι 'hυω, 'kayu a 'mυ kι. -Tε -Yusu ιtuu 'υ 'yie bυ -tεε, 'kι υ ιτιω 'υ λε-yιyρεnyω a 'mυ, -Yusu 'mυιυ nυ, 'a 'kυε 'mυ -wε.

⁵ -Tε -Yusu 'yeε, -ε mω, nyibli a 'mυ, υ kuo ινε ιwλb yι, -ε mω, ε -wε 'lι bυ nuο nι, λε-yιyρεnyω a 'mυ, 'a 'kυε bυ -wε nι, ε wen: «'Na 'yu, -tebli -bυ, -nυ, -ε nyre yι, 'kι 'υ Nyιsua ye', ε 'wωwλε kε nι.»

⁶ -ε -bι tetetωnyυ -mυ', -υ nι 'υ, υ 'pυple λε, 'kι 'lι 'waa dιωnyυ a ιwλι kι, υ wen:

⁷ «Dε -bυ, -Yusu -bυ, ε nι, ε 'wι yι, Nyιsua a -tι ε yι λε -hεε -nι, 'ε nι 'pυple λε. 'Tι- ε wen 'nι, ε mω Nyιsua ιnyω. Nyιsua nι -do, ε nω- -wε 'lι -bυ 'wωwla nyiblo a dε 'kuku.»

⁸ Dε a 'mυ, υ nεε ιwλι kλε, -Yusu yruο nι, -ε -bι ε wen: «Dε- kω ιwλιδυ -bυ a nεε 'kι λε 'lι? A 'yι wen yι -blεε -nι, ba naa wen ιwλιδυ a 'mυ λε.

⁹ 'Aan ιwλι wen 'nι, 'n 'yι 'lιι 'lι -wε, ιbυ lee nyiblo -bυ, -ε mω, 'a dε 'kuku 'wωwλε nι, ε kω, 'aan ιwλι wen 'nι, 'n 'yι 'lιι 'lι -wε, ιbυ lee ινε, -ε mω, bυ 'du ye', bυ 'du 'a -hanmakι ye', bυ na.

¹⁰ Kεε, ba yiε, -ε mω, 'mω -mω -tonyibli a pεpε a Nyiblo, 'tι- 'mω -mω Nyιsua a 'Yu, ε lee 'nε- -tυtυ kι. Nyιsua a ιgbetu, ε nω- -nyι 'mυ 'kλι, 'kι ιbυ

'wɔwla -tonyibli a de 'kuku, 'ki 'nɛ- -tutu ki, 'ɛ -nyi 'mu 'kɪ -wɛ, 'ki ɔbu nuɔo, -tonyibli a 'kɔɛ bu -wɛ. 'A -ti, nyiblo -bu, ɔ -ya, 'n kɔ ɔbu nuɔo, 'a 'kɔɛ 'mu -wɛ, -ɛ diɔe nu, a 'muɔɔ lɛ yru, -ɛ mɔ, -ti -bu, 'n lee wen 'a mu, ɛ mɔ ɔhan-ti ɔniɔ.»

¹¹ -ɛ -bi ɛ ɔhian -mɔ de, 'ɛ -twa 'lɛ lɛ-yiyrenyɔ a 'mu, 'a -mɔhleɛɛ, ɛ wen: «'N yi -mu 'nɪ -lee -ni, 'du ye', 'du -na -hanmaki ye', -bu -mu 'lɛ -na 'kayu bu, -na 'kɔɛ -wɛ ni.»

¹² Ti ni -do a ti 'yri, -ɛ -bi nyiblo a 'mu, ɛ 'du ye', 'ɛ 'du 'a -hanmaki ye', nyibli yi 'ɔɔ -mɔ lɛ ni tɛ, 'ɛ 'hri, 'ɛ -mu. -ɛ -bi, ɛ kɛɛ nyibli a 'mu, -ɔ ni 'ɔ, 'waa ɔwɪ lɛ, 'ɔ pi Nyɪsɔa 'nyrɛ lɛ, ɔ wen: «-A 'yi -hɔanɔa ni 'ye.»

-Tɛ -Yusu le la Lefi, 'ki bu -hɛ la 'a -nagbopi
(Matie 9.9-13; Luku 5.27-32)*

¹³ Ti gbi bu -hi, -ɛ -bi -Yusu mu 'lɛ Galileblɔgba a 'yru wien de, nyibli -hɔɔhɔ 'ɔ mi 'lɛɪ 'hɔɪ, 'ɛ tɔɛ ɔnu Nyɪsɔa a -ti.

¹⁴ Bu yi 'yru wien lɛ ni 'yrɛɛ -ni, -ɛ -bi ɛ yrɛɛ 'ɔ nyibɛhian ɔdu bu. 'A 'nyrɛ mɔ Lefi, -ɛ mɔ Alufe a 'yu. Lefi a 'mu, ɛ mɔ la 'blɔwli'tinyɔ ɔniɔ. 'Ki ɛ ni 'lɛ 'blɔwli'tule' bu. (Kɛɛ, nyibli 'nɪ -hɔaɔa lɛ 'blɔwli'tinyɔ, -ɛ nuɔo, ɔ yi di 'yiyriwli.) -ɛ -bi, kɛ -Yusu pi Lefi a 'mu yi: «Kɔɛ 'mu ɔwien lɛ, ɔmu 'na -nagbopi -hɛ!» -ɛ -bi Lefi 'du ye', 'ɛ kɔɛɔ ɔwien,

¹⁵ Lefi a 'mu, ɛ nɔ- da -Yusu kɔ 'a -nagbopu ni 'hɔɛn- dididɛ -mɔ, 'ɛ da 'a 'bio 'blɔwli'tinyɔ -bi, kɔ hɪapɔnyibli -bi -wɛ, -ɔ kɔ 'kɔ, -ɛ 'yi 'ɔ yi 'sii -ni, -ɛ diɔe nu, ɔ 'mu dɛ di. Nyibliɔ a 'mu, -ɔ kɔ

'klo, -ε 'yɪ 'v yɪ 'sii -nɪ, v nu- kɔ kasɪ, -v yɪ -Yusu
 □wien lɛ kʊɛ.

16 Bv nɪ 'kɪ 'v dɛdiilɛ', -ε -bɪ -Juukʊɛ* kɔ
 tetetɔɔnyv kɔ Falisi□tumu* a nyibli 'hʊɛn-, v
 'ye□e nɪ, -ε mɔ, -Yusu kɔ nyibliɔv a 'mʊ 'hʊɛn-, -v
 kɔ 'klo □yɪ 'v yɪ 'sii -nɪ, v nu- nɪ 'v dɛdi-tuo nɪ -do
 kɪ. -ε -bɪ v lee -Yusu a -nagbopv nɪ, v wen: «Dɛ-
 nu 'kɪ□ɪ, -Yusu kɔ 'blʊwli'tɪnyv, kɔ nyibliɔv -bv,
 -v kɔ 'klo □yɪ 'v yɪ 'sii -nɪ 'hʊɛn-, 'v nɪ 'v dɛdihu
 nɪ -do kɪ 'lɪ? ε 'yɪ wen yɪ -blɛɛ -nɪ, bv nu wen dɛ
 a 'mʊ.»

17 -Yusu bv 'wɪn -tɪ a 'mʊ, ε nɔ- mɔ bv pʊ lɛ:
 «Nyiblo -bv, -ε kɔ 'hʊɪ -nu -tɛɛ, ε 'nɪ □mʊɔ□ɔ lɪ
 -dɔtɔ a 'yiye lɛ, kɛɛ, nyiblo -bv, -ε kɔ 'hʊɪ -hɾɛn,
 ε nɔ- □mʊɛ -dɔtɔ a 'yiye lɛ. 'N 'yɪ -di, 'kɪ 'v nyibli
 -bv, -v pʊ lɛ, -ε mɔ, 'waa 'klo 'sii 'v yɪ a -ta', kɛɛ,
 nyibli -bv, -v yɪ□e, -ε mɔ, 'waa 'klo 'yɪ 'v yɪ 'sii -nɪ,
 v nu- kɔ -tɪ 'nɪ -di, 'mʊ □nv -lee -nɪ, -ε mɔ, 'waa
 dɛ 'kuku -mʊ', v nɪ, bv hie 'v□v bv, bv -nyɪ 'waa
 'klo a pɛpɛ Nyɪsva.»

*Nyɪsva lee 'nɛ- -Yusu -tʊtv kɪ nɪ, 'ɛ ya 'klo
 yɾayɾ, -ε kɔ 'klo 'ka 'hʊɛn-, -ε 'yɪ dɛ nɪ -do 'pa-
 (Matie 9.14-17; Luku 5.33-39)*

18 -Nyrɔwɔ □dʊ, Saan Batisɪ -ε pɪ nyibli 'nie 'lu
 lɛ, 'a -nagbopv kɔ Falisi□tumu* a nyibli 'hʊɛn-, v
 nu- yɪ □ci*, □wɪ yɪ, -tɛ 'waa tete nɪ 'a hɪhla, nyibli
 □dʊ 'v mu 'lɪ -Yusu -mɔ, 'v mu□o 'beti mɔ, v wen:
 «Dɛ- nu 'kɪ□ɪ, Saan a -nagbopv kɔ Falisi□tumu a
 nyibli 'hʊɛn- 'v yɪ □ci, 'tɪ- -mɔ -bɪ, -na -nagbopv*
 'yɛ nɪ □ci 'lɪ?»

19 -ε -bɪ kɛ- -Yusu pɪ □nv yɪ, ε wen: «Nyɪbeyu
 -bv, -ε pʊɛ 'blɪ, 'a 'bio -mʊ', ε dɛ 'blɪpadiide kɪ, 'bv
 mu 'blɪpadiide a 'mʊ, 'a -tuo kɪ, a 'bio a 'mʊ, v 'nɪ

□ci□e li. Ε 'wɪ yɪ, 'blɪ a pɒpa mɔ dɔdɔdɛ □nɪɔ. 'A -tɪ, ɒ 'yɪ □cɪcɪe -kɔ, tɪ nɪ -tɪe -mɒ', 'blɪpanyɔ di 'lɪ □nɒ 'nyɪ -hɪɪ -nɪ. Dɛ nɪ -dɔ a 'mɒ, ε nɔ- □nɪɔ. Dɔdɔ a -tɪ, tɪ nɪ -tɪe -bɒ, 'n di 'nɛ- □nɒ 'hɒɪ -hɪɪ -nɪ, 'na -nagbopɒ 'nɪ □ci□e nɪ.

²⁰ Κεε, ε di kɔ ti, -ε di 'ɒ nyre, ɒ 'mɒ 'lɪ 'mɒ 'na -nagbopɒ 'nyɪ -ha. Tɪ a 'mɒ 'yɪrɪ, 'kɪ ɒ di 'ɒ □cɪɪ -nɪ.

²¹ -A 'blikɔɛ wɛn 'nɪ: Nyɪblo 'nɪ 'du□o lɪ dakɪbɪa yrayrɒ ye', ε 'nɪ -ma□a da'ka a 'hɒɔ. 'Bɒ mɔ, 'bɒ nu danɒ yrayrɒ a 'kɪbɪa, 'bɒ -ma da'ka, tɪ -kɔ 'yɪrɪ ɒ di 'ɒ□ɒ -yɪraa -nɪ, -ε -bɪ danɒ yrayrɒ a 'mɒ, ε kɔ bɒ 'yɪya -mɔ. 'Bɒ 'yɪya -mɔ, dayrayrɒ a 'mɒ, ε kɔ bɒ cra da'ka a 'mɒ, 'a 'hɒɔ 'ka a 'mɒ, ε 'mɒ 'yɪrɪ lɛ 'bɒa -tɛɛ.

²² Mɔ, yonɔ yrayrɪ, -ε 'plɪɪ, nyɪblo 'nɪ 'du□o lɪ□ɪ ye', ε 'nɪ -pɒ□ɒ 'lɪ□ɪ mɒmakɔ a buo 'ka 'kwli. 'Bɒ pɒ 'lɪ□ɪ buo 'ka a 'mɒ 'kwli, 'bɒ ka□a yɪ, tɪ -mɒ' -kɔ 'yɪrɪ ε di 'plɪ, 'bɒ yɪ nɪ 'yɛ, ε kɔ bɒ wa mɒmakɔ a buo a 'mɒ, nɔ 'mɒ bɒ 'wɛ. Ε nɔ- nu□o, 'kɪ 'lɪ mɒmakɔ a buo yrayrɒ 'kwli, 'ɒ pɪ 'lɪ nɔ yrayrɪ' lɛ. (Ε nɔ- nu□o 'kɪ, nyɪblo 'yɛ nɪ 'du -teblɪ 'kɪ ye', 'ε 'yɛ nɪ pɒ□ɒ -teblɪ yrayrɪ kɪ. Ε 'nɪ -bɪbɪ□e lɪ 'yɪ lɛ.)»

-Yusu, ε nɔ- kɔ 'klɪ, 'kɪ bɒ lee nyɪblo, dɛ -mɒ', ε -wɛ 'lɪ bɒ nu, 'kɪ 'lɪ -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli (Matie 12.1-8; Luku 6.1-5)*

²³ -Wuwle-nyrɔwɔ □dɒ 'kwli, -Yusu kɔ 'a -nagbopɒ* 'hɒɛn-, ɒ mu lɛ na mɔ. Bɒ yɪ 'kɪ nɪ mɪ, -ε -bɪ ɒ 'bɛɛ 'lɪ 'dɔdɔ-teblɪ □dɒ, -ε 'wɪ -kɒbɒ yɪ a -cɪ 'kwli □tɪɔ. Ε nɔ- kɔ blɪ gbɪ 'a -nagbopɒ yɪ 'cɛ, ɒ yɪ di.

24 'Kɪ Falisiꞑtumu* a nyibli nɪ 'lɪ -ci a 'mʊ kɪ. -Tɛ -Yusu a -nagbopʊ yɪ 'dʊdɔ-teblɪ a 'mʊ, 'a blɪ gbi nɪ 'cɛ, -ɛ -bɪ ʊ yɪ 'kɪ -Yusu 'nɪ -lee -nɪ, ʊ wɛn: «'Ye kɛ dɛ -na -nagbopʊ nɪ, ɛ ꞑɲa nɪ. Nyɪsʊa a tete wɛn 'nɪ: Nyiblo 'nɪ 'nuo 'lɪ -kʊan, 'kɪ 'lɪ -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli.»

25 -ɛ -bɪ -Yusu ꞑtu ꞑnʊ -wɔn: «-Tɪ -mʊ', ʊ 'cɪɪ la 'lɪ Nyɪsʊacrɪɛn 'kwli, 'kɪ 'ʊ -aan 'baɪ gbagbʊ, -ɛ mɔ bodɪɔ Dafidɪ a -ta', 'n pʊꞑʊ ꞑhaan-tɪ, -ɛ mɔ, a -hreꞑe nɪ. Dɛ a 'mʊ, ʊ 'cɪɪ la, ɛ nɔ- -bu: -Nyrɔwɔ ꞑdʊ, -tɛ 'kanʊ nɪ la bodɪɔ Dafidɪ, ɛ kɔ 'a nyibli 'hʊɛn-

26 ɛ pa la 'lɪ Nyɪsʊa a 'kayu bʊ, 'ɛ -ha la 'lɪ 'flɔɔ -mʊ', -ɛ pɛ la 'ʊ 'teble kɪ bʊ, 'ɛ di laꞑa, 'ɛ -nyi la 'a dɛ -bɪ 'a nyibli, 'ʊ di laꞑa -wɛ. Kɛɛ, Nyɪsʊa a tete wɛn 'nɪ, Nyɪsʊa a -cɔhlɔnpinyʊ* nɪ -do, ʊ nʊ -wɛ 'lɪ -bʊ di 'flɔɔdʊ a 'mʊ, -kɔtɪ 'flɔɔdʊ a 'mʊ, -ɛ nɪ la 'lɪ Nyɪsʊa a 'kayu a 'mʊ bʊ, ʊ -ha laꞑa nɪ, 'kɪ 'ʊ Nyɪsʊa a -ta'. Tɪ a 'mʊ 'yri, nyɪbɛyʊ -mʊ', -ɛ mɔ Abiata, ɛ nɔ- mɔ la -cɔhlɔnpinyʊ a nyiblo gbagbʊ.»

27 -ɛ -bɪ, kɛ- ɛ pɪ ꞑnʊ yɪ de, ɛ wɛn: «-Tɛ Nyɪsʊa nu la 'klɔ, -ɛ -bɪ ɛ nu la -tonyiblo, 'tɪ- 'ɛ -ha 'lɪ -nyrɔwɔ nɪ -do, -ɛ kɔ 'kwli -tonyiblo di 'ʊ -wlee -nɪ, ɛ 'mʊ 'lɪ 'hʊɪ lɛ -ha. Nyɪsʊa 'yɪ 'lɪ -wuwle-nyrɔwɔ 'lɪ -ha, 'kɪ nyiblo 'mʊ ꞑhɪɛn 'ye, 'kɪ 'lɪ -nyrɔwɔ a 'mʊ 'kwli.»

28 ɛ nɔ- nuꞑo, 'mɔ -bʊ, -ɛ mɔ -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, Nyɪsʊa 'ɛ lɛ 'nɛ- 'mʊ, 'ɛ -nyi 'mʊ 'klɪ, 'kɪ ꞑbʊ lee nɛ 'a -nɛ nyiblo ꞑdʊ dɛ, ɛ -wɛ 'lɪ bʊ nu, 'kɪ 'lɪ -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli.»

3

-Te -Yusu nu la□a, nyiblo □du, -ε kɔ dabu □ku la, 'a 'kɔε 'ε -wε la, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ* □du 'kwli

(Matie 12.9-14; Luku 6.6-11)

¹ -Wuwle-nyrɔwɔ -bi 'kwli, -Yusu mu 'li Nyɔsɔa a 'kayu bu de. 'Ki ε yεε 'li nyibehian □du bu. Nyibehian a 'mu, 'a dabu 'ku la ni.

² Bu ni 'u bu, -ε -bi Falisi□tumu* a nyibli, -u ni 'u, u -tɔa 'yie a ke'gbaale, u 'mu -Yusu 'ye, 'bu mɔ, 'bu kɔ bu nu□o, nyibehian a 'mu a 'kɔε bu -wε, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ a 'mu 'kwli, -ε di□e nu, -Yusu 'bu nu□o, u 'mu□u -ti -yεε -ni. (Falisi□tumu a nyibli wen 'ni, 'bu nu□o, nyiblo a 'kɔε bu -wε, ε mɔ -kɔan a nunuo □niɔ. 'Ti- Nyɔsɔa a tete wen 'ni, nyiblo 'ni 'nuo 'li -kɔan, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli.)

³ -ε -bi -Yusu lee nyibehian a 'mu ni, ε wen: «'Du ye', -bu -nyra 'li nyibli 'nyi bu.»

⁴ -ε -bi -Yusu 'beti Falisi□tumu a nyibli a 'mu ni, ε wen: «-Bi' Nyɔsɔa a tete pi 'li? 'Ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli, nyiblo bu nu □haandε, kɔ, bu nu de -hɔan, de a 'di -bi -nu -tεε 'li? Nyiblo bu wa 'a 'bihian, 'ki 'li -wuwle-nyrɔwɔ 'kwli, -ε di□e nu, ε 'ni □ha 'ku, kɔ, nyiblo bu -ha 'a 'bihian a -hɔnhlɔn mε lε bu 'wan, de a 'di -bi -nu -tεε 'li?» -ε -bi 'waa pεpε, u nu gbee. U 'ni pu□u win. U 'ni -hɔa□a -Yusu a □wɔn a □tutuo.

⁵ -ε -bi -Yusu 'ye□e ni, -ε mɔ, nyibli a 'mu, 'waa 'lule-hihie nyre yi, kɔ, u 'yi nyiblo □du a nyai -kɔ. ε nɔ- nu□o, -Yusu 'ε -ha 'li yru yigbakla, 'ε yi □nu 'ye, kɔ, 'kla 'ε 'yε□ε -wliye. -ε -bi ke- ε pu nyibehian a 'mu yi, ε wen: «Hru -na dabu -mu',

-ε 'ku,» -ε -bi, ε hrv□v ni. Bu hrv 'ki 'a dabu a 'mu, ε 'hri 'klo, 'ε bi 'v 'a dionu a -ta'.

⁶ -Te -Yusu nu□o, nyiblo a 'mu a 'kue, ε -we, -ε -bi Falisi□tumu a nyibli a 'mu, v -hon 'v -te a 'mu ni, 'v mu 'hra pa mo, v ko 'kion Helodt a nyibli 'hven-, -te -mu' v di -Yusu a 'hla nu, 'v mu 'a □to ε □muo mo.

*Nyibli -hvoohu -mu', -v mi 'li -Yusu -mo
(Matie 4.23-25; 12.15-21; Luku 6.17-19)*

⁷ 'Ti- de a 'mu, ε 'mu -hi mo mu, -ε -bi 'ki -Yusu mu 'li Galileblugba a 'yru wien, ε ko 'a -nagbopu* 'hven-, nyibli -hvoohu 'v kue□ε □wien. Nyibli a 'mu, -v -bi -hven 'li Galileblugba 'kwli, -v -bi 'v -hven 'li Sudeblugba,

⁸ ko Jrusredu, ko Yidumeblugba 'kwli, ko 'blugba -mu', -ε ni 'li Sudan a 'niki, ko 'blugbi, -v □glaa 'li 'du -mu', -v mo Tilt ko Sido 'hven- 'kwli. Nyibli a pepe a 'mu, -v -hven 'li 'waa 'du kle, □wilekεε-tebli a pepe -mu', -Yusu -nu, ε no- ko -ti v 'win. ε no- nu□o, 'v di 'ne□ε -mo.

⁹ -ε -bi ε lee ne 'a -nagbopu ni, bu □mυε □ne 'blagbi ε, -ε di□e nu, dako 'bu yi□i -hunhlon ε ni -kike -ni, ε 'mu 'li□i 'kwli 'ya.

¹⁰ 'Ki 'li -nyrowo ni -do a 'mu 'kwli, 'ti- ε 'mu 'li 'yru wien mu, ε nu□o ni, nyibli -hvoohu a 'kue 'ε -we. ε no- nu□o, nyibli a pepe -mu', -v ko 'hu -hren, 'v 'kike -ni, 'v yi 'v□v 'hu □gbee -ni, 'a -ne nyiblo, ε 'mu -Yusu ε -hren, 'a 'kue 'mu -we.

¹¹ 'Waa 'bio -mu', -v ko ke' 'kuo -hutin* ni 'v, 'bu mo, 'bu 'ye□e, v 'gble kwli, 'ki 'v□v ye', ko, 'v 'yεε 'li win diakti, v wen: «-Mo mo Nyisba a 'Yu.»

12 KEE, -Yusu yi □nu 'ni -lee -ni, 'ki 'li win 'yakli 'kwli, -ε mɔ, υ 'ni 'lee 'li nyiblo □du, nyiblo a 'di -bi ε pa 'mu.

*-Te -Yusu -ha la 'li nyibli ni -pu □tu 'v 'hven, υ
'mu 'a -monanyu* -he
(Matie 10.1-4; Luku 6.12-16)*

13 -Te de a 'mu, ε -hi, 'ki -Yusu 'ya 'li dugba -bi 'lu. -ε -bi nyibli -mu', ε -hve -bu mɔ 'a -monanyu, υ nu- ε -da, 'υ mu 'υ□υ 'hvi.

14 U mɔ nyibli ni -pu □tu 'v 'hven. U nu- ε -ha 'li nyibli a 'mu 'nyi, 'ε nu □nu 'a -monanyu -mɔ', -ε di□e nu, υ 'mu 'υ□υ 'hvi ni, ti a pepe, kɔ, ε 'mu □nu -tebli 'nyi le te, υ 'mu 'a □haantitie nyibli pu,

15 kɔ, ε 'mu □nu 'kli -nyi, 'ki bu bla 'kuo -hvin* -mu', -υ ni 'υ nyibli ke' le.

16 'A -monanyu ni -pu □tu 'v 'hven a 'mu, 'waa 'nyre mɔ: Simɔ, -Yusu □tue Pielnyre,

17 kɔ Sebede a 'yonu, -υ mɔ Saki kɔ 'a 'diayi Saan 'hven-. -Yusu □tue □nu Buanisesnyre, -ε □hen 'nyre 'yonu -mu', -υ 'wi -mamve yi;

18 kɔ Adre, kɔ Filipu, kɔ Batelemi, kɔ Matie kɔ Toma, kɔ Saki, -ε mɔ Alufe a 'yu, kɔ Tade, kɔ Simɔ. Simɔ a 'mu, 'ki ε ni 'li nyibli -mu', -υ 'ye ni -hva Romakve 'nyi;

19 kɔ Judia Yisikalio. ε mɔ nyiblo -mu', -ε di -Yusu 'a yraanyibli -ji' pu.

-Te -Yusu a 'dvkve -hve bu gba la□a

20 -Te ε -hi, -ε -bi -Yusu mu 'li 'kayu bu, ε kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, KEE, nyibli -huohvi □glaa 'li□i le de. ε nu□o, υ 'ni -kɔ□o 'hru, 'ki bu di de.

21 -Tε a 'dukβε 'wɪn -tɪ a 'mʊ, -ε mi 'lu -mɔ, -ε -bɪ 'waa 'mumu, ʊ daa ɲɛ, 'a 'lu -hɔn 'ʊ 'hru wɔn. ε nɔ- nuɔ, 'ʊ bi 'hru wɔn, 'kɪ 'ʊ 'a gbɔgba a -ta'.

Nyibli wen 'nɪ, 'ku -hwan nɪ 'ʊ -Yusu ke'*
(*Matie 12.22-32; Luku 11.14-23; 12.10*)

22 Nyɪsɔa a tetetɔnyɔ ɲɔɔ, ʊ nu- -hɔn la 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli, 'ʊ hlee la -Yusu a dε kɪ, ʊ wen: «-Yusu -bɪ, Besebulɪ, -ε mɔ 'kuo -hɪn a nyiblo gbɔgbɔ Satan, ε nɔ- nɪ 'ʊɔ ke', ε nɔ- yɪɪ 'klɪ -nyɪ, 'kɪ bɪ bla 'kuo -hɪn, -ʊ nɪ 'ʊ nyibli ke' lε.»

23 Bɔ pɔ 'kɪ lε, -ε -bɪ -Yusu da ɲɔ nɪ, 'ε nɪ 'ledɪ, 'ε -hɪhɪε ɲɔ kɛ, ε wen: «ɲɔ Satan -wε 'lɪ bɪ bla 'a dɪɔnɔ lε nɪ?

24 ɲɔ pɔ ɲɛ dε yɪ: 'Kɪ 'lɪ 'blɔgba 'kwli, nyibli 'bɪ 'bε ɲɪɔ lε, 'blɔgba a 'mʊ, ε dɪ bi ɲɪɔn.

25 'Ya 'ʊ 'lu de, 'kayɪ a 'dukβε 'bɪ 'bε ɲɪɔ, 'kayɪ a 'mʊ, ε dɪ lε 'nɪ -gbε.

26 -ε -bɪ Satan 'bɪ yɪ 'a dɪɔnɔ yɪ nɪ -wen, ε 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wε bɪ nu ɲɪɔdede, 'a 'klɪ dɪ bɪ 'nɪ -wε.

27 ε 'wɪ yɪ, nyiblo ɲɔ yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wε, bɪ pa 'lɪ 'klɪnɪnɔ a 'kayɪ bɪ, bɪ mu -teblɪ 'yɪ, 'bɪ mɔ, 'bɪ 'yɪ 'klɪnɪnɔ a 'mʊ -mɔa -nɪ. Kεε, 'bɪ mɔa ɲɛ, -ε -bɪ 'hru pε 'ʊ bɪ, 'kɪ bɪ 'yɪ 'a 'kayɪ a -teblɪ a pεε.

28 ε mɔ ɲɪhan-tɪ ɲɪɔ, 'nɪ yɪ 'a mɔɔ -lee -nɪ, -ε mɔ, Nyɪsɔa -wε 'lɪ bɪ 'wɔwla nyibli a dε 'kuku a pεε nɪ, 'ye ɲɪɪ ʊ -ha Nyɪsɔa 'yɪ lε.

29 Kεε, nyiblo -bɪ, -ε dɪ Nyɪsɔa a -Hihiu* 'yɪ lε -ha, Nyɪsɔa 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wε, bɪ 'wɔwla 'a dε 'kuku a 'mʊ, 'klɔ -mɔ 'klɔ, -ε nuɔ, ε nu dε 'kuku, -ε hie 'klɔ.»

30 Kε- -Yusu nu la 'waa kɛ-hɪhɪalε, -ε nuɔ, ʊ wen 'nɪ, 'ku -hwan nɪ la 'ʊɔ ke'.

*-Yusu a 'dii kɔ 'a 'ɔɔɔɔɔɔ 'hɔɔɔɔɔɔ
(Matie 12.46-50; Luku 8.19-21)*

³¹ 'Kɪ ʋ nɪ 'lɪ 'kayɪ nɪ -dɔ a 'mʊ bʊ, -ɛ -bɪ -Yusu a 'dii kɔ 'a 'ɔɔɔɔɔɔ nɪɔɔɔɔɔ 'hɔɔɔɔɔɔ, ʋ nyɛ 'ʋ nɪ. 'Kɪ ʋ hree 'lɪ -patʊ', 'ʋ tɛ 'lɪ nyiblo, 'ɛ mu -Yusu da mɔ.

³² Nyibli -hɔɔɔɔɔɔ nɪ bʊ, 'ʋ ɔɔɔɔɔɔ 'lɪ -Yusu lɛ. -ɛ -bɪ, kɛ- ʋ pɪɔɔɔɔ yɪ: «'Ye kɛ, -na 'dii kɔ -na 'ɔɔɔɔɔɔ, 'kɪ ʋ nɪ 'ʋ -patʊ', -mɔ ʋ dɛ.»

³³ -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «-ʊ -bɪ nɪ 'ʋ, 'ʋ mɔ 'na 'dii kɔ 'na 'ɔɔɔɔɔɔ 'hɔɔɔɔɔɔ -wɛ.»

³⁴ 'ɛ 'du 'yii ye', 'ɛ 'ye nyibli -mʊ', -ʋ nɪ blɛ, -ʋ ɔɔɔɔɔɔ 'lɪɔɔɔɔ lɛ, ɛ wɛn: «Ba 'ye kɛ, nyibli -bʊ, ʋ nu-mɔ 'na 'dii, 'ʋ mɔ 'na 'ɔɔɔɔɔɔ -wɛ.

³⁵ Nyibli -mʊ', -ʋ ni Nyɔɔɔɔ a kɔwɛɛɛɛ, ʋ nu-mɔ 'na 'ɔɔɔɔɔɔ, kɔ 'na 'dii -wɛ.»

4

*-Yusu pʊ la 'dɔɔɔɔɔɔ a 'ledʊ
(Matie 13.1-23; Luku 8.4-15)*

¹ -Nyɔɔɔɔɔɔ ɔɔɔɔ, -Yusu 'ɛ mu 'lɪ Galileblɔɔɔɔ a 'yru wien de, 'ɛ tʊɛ 'lɪ Nyɔɔɔɔ a -tɪ, nyibli -hɔɔɔɔɔɔ 'ʋ ɔɔɔɔɔɔ 'lɪɔɔɔɔ lɛ. Bʊ 'yɛ nɪ 'ye 'hru, ɛ nɔ- mɔ bʊ ya 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, 'ɛ nɪ bʊ, 'ɛ 'yɪɔɔ 'lɪ 'nie kɪ bʊ, nyibli a 'mʊ, 'ʋ 'wɛ 'ʋ 'gbahlɔɔɔɔ bʊ,

² 'ɛ tʊɛ ɔɔɔɔ -tɛblɪ -hɔɔɔɔɔɔ, 'kɪ 'lɪ 'ledʊ 'kwli. Kɛ-ɛ pɪ nyibli a 'mʊ yɪ, ɛ wɛn:

³ «Ba pʊ 'mʊ nʊɔɔ yɪ bʊ. ɛ kɔ la -nyɔɔɔɔɔɔ ɔɔɔɔ, nyɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ɔɔɔɔ 'ɛ mu la 'a -tɛblɪ 'dɔ mɔ. -Tɛblɪ a 'mʊ, ɛ -gblɛ 'lɪɔɔɔɔ -ci 'kwli lɛ.

⁴ -Tɛ ɛ yɪɔɔɔɔ nɪ -gblɛ, -ɛ -bɪ 'a dɛ -bɪ bi 'lɪ 'hru wɔɔɔɔ lɛ, nʊblɪ 'ʋ -di, 'ʋ diɔɔɔɔ.

⁵ 'A 'huen a de, e -gbla, -tutukutio -mu', e bi 'u ki, 'hio 'pa ni 'li□i bu, 'e 'sii yi, 'e □ga ti ni -do a ti 'yri, -e nu□o, -tutukutio a 'mu, -e ni 'u 'hio a 'mu ki, e 'yi -hu.

⁶ -Te e □ga, -te 'yru bi 'li yō', e no- mo 'a □kwli bu 'yru, -e nu□o, 'a -wlubui kve 'hio a 'mu yi.

⁷ 'A ta a de, e -gbla, 'ki e bi 'li 'witi 'nyi. -Te e □ga, -e -bi 'wilitili 'buu □ne 'lu le. 'A -ti, 'dudode a 'mu, e 'yi bli -pu.

⁸ 'A -hen a de, e -gbla, e no- bi 'u □haan-tutu ki. -Te e □ga, 'e 'sii yi, 'e ku -tee, 'e pu bli. 'A blu ni -do, e pu 'yo a (30) -wlv □tu 'u -pu, 'a de -bi pu 'yo a (60) -wlv ni ta, 'a de -bi pu 'yo a (100) -wlv ni □hun.»

⁹ -E -bi, ke- -Yusu pi la 'ki □nu yi, e wen: «'Bu mo, 'ba ko -ti'winna, -e -bi ba 'win -ti -dodo.»

¹⁰ Ti gbi bu -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu* ni -pu □tu 'u 'huen ko hupu-nagbopu -bi 'huen-, u nu- hie 'u. -E -bi u 'beti 'ki□i 'ledu a 'mu a 'mini ni.

¹¹ -E -bi, e □tu nyibli a 'mu □won, e wen: «'A mu -bu, -u mo 'na -nagbopu, Nyisua ni□e ni, 'a yru 'a -ti' le, e □hen 'nyre, -te e ni, 'e kve nyibli win ki. Nyisua a -ti a 'mu, e -hli nyibli 'yi ki. Nyibli -mu', -u 'ye ni kve 'mu □wien le, u nu- -mo -bi, 'ledu ni -do, nu- -we 'li -bu -hee □nu, bu yru□o le ni.

¹² E ni -do a 'mu, u 'cri la□a ni, 'ki 'li Nyisuaerien 'kwli, ti -hi la a ti 'yri, -e mo:

U y□i 'ni 'ye -tee,

kee, u 'ni -yru□o li□i le.

U y□i 'ni 'win -tee,

kee, u 'ni -yru□o li□i le -we.

'Bu mɔ, 'bu yi wen ɛ le ni yru,
 ɔ di ɔhian wen -mɔ,
 ɔ 'mu wen 'waa 'klo Nyɔsua -nyi,
 -ɛ -bi Nyɔsua di wen 'waa de 'kuku 'ni 'wɔwla
 -ni.»

13 -ɛ -bi kɛ- ɛ pi ɔnu yi de, ɛ wen: «'Ba 'ye ni
 yru 'ledɔ -bu ɛ, -ɛ -bi a 'yi 'li ɔ 'li -we ba yru -ɔ
 -bi -mu' le 'klo -mɔ 'klo.»

14 Kɛ- ɛ pi 'ki: «ɛ 'wɔ yi, 'dɔdɔnyɔ -mu', ɛ
 nɔ -mɔ nyiblo -mu', -ɛ ne Nyɔsua a win -mɔ le.
 'Dɔdɔ-tebli -mu', ɔ nu- mɔ Nyɔsua a win.

15 'Hru -mu', -ɛ kɔ wɔn ɛ yi 'ɔ le bi, 'ti- nobli
 'ɔ -di, 'ɔ di ɔe, ɛ nɔ- -mɔ nyibli -bu, -ɔ pi Nyɔsua
 a win nua yi bu, 'ti- Satan, -ɛ mɔ 'kuo -hɔn* a
 nyiblo gbagbu, 'ɛ yi di, 'ɛ -he 'li Nyɔsua a win a
 'mu 'waa ɔwli kle.

16 -ɛ -bi -tɔtɔkɔtɔ -mu', -ɛ ni 'ɔ 'hiɔ 'pa ki, -ɛ
 kɔ ki 'dɔdɔ-tebli -bi bi 'ɔ le -we, ɛ nɔ- mɔ nyibli
 -bu, -ɔ yi Nyɔsua a win 'wɔn, 'ti- -ɔ yi ɔ ki wen,
 'ki 'li plo a bleele 'kwli,

17 'ti- -ɔ yi ɔ kua 'ble, 'ki 'li ti 'cumi gbi 'kwli.
 Kɛɛ, ɔ 'yi ɔ -hɔa, 'ki bu pu 'ma, 'ki 'li 'waa ɔwli
 ki. Nyibli a 'mu, 'waa 'bio -mu', -ɔ 'ye ni -hɔa
 Nyɔsua a win, 'bu yi ɔnu ɔhɔen ni ɔtui, ɛ kɔ, 'bu
 yraa ɔnu, -ɛ -bi 'waa nyɔsuaɛ a 'mu, ɛ se ɔnu ni.

18 -Tɔtɔkɔtɔ -mu', 'witi ni 'ɔ ki, -ɛ kɔ ki
 'dɔdɔ-tebli -bi bi 'li le -we,

19 ɔ nu- mɔ nyibli -bu, -ɔ yi Nyɔsua a win 'wɔn,
 'ti- nyibli a 'mu 'ɔ yi 'klo ki a 'kla-wliye'yiya a
 hritile -hriti -ni, kɔ, 'ɔ neɛ kɔkɔ-tebli a -ti ɔwli
 kle, -tebliɔ -bu, -ɛ pi 'li ɔnu kɔka 'nyɔ; 'klo a
 -tebli -bu, ɔ nuɛ -ni, ɛ nɔ- 'waa ɔwli yi ɔwien
 le kɔɛ. -Tebli a pepe a 'mu, ɛ ni ɔe ni, Nyɔsua a

win 'ε 'ye ni nu -kvan, 'ki 'li 'waa □wli ki, 'ε yi le -hihre -ni.

²⁰ -ε -bi, □haan-tutukuti -mu', -ε kō ki 'dudo-tebli -bi bi 'li, ε nō- mō nyibli -mu', -v yi Nyisva a win 'win, -v yi□i kva 'ble, 'ti- 'ε ni -kvan, 'ki 'li 'waa □wli ki, 'wi a (30) -wlv □tu 'v -pu, kō (60) -wli ni ta, kō (100) -wli ni □hun, 'ε -hi 'v -te v nu 'a 'winwun.»

*-Yusu pv la 'napı a 'ledv
(Luku 8.16-18)*

²¹ κε- -Yusu pi la □nu yi de, ε wen: «Nyiblo 'bu 'bia 'napı, ε 'ni □jri□e li□i kika 'lu bu, kō, nyiblo 'bu 'bia 'napı, ε 'ni □tu□o li□i -bele bu. κεε, 'ki ε □tui 'v□v de 'lu bu, -ε di□e nu, ε 'mu 'li 'kayu ble yru.

²² -Tebli a pepe -mu', -ε -hli, ε di kō -nyrowō, ε 'mu pepe' bi, ε kō, -tebli a pepe -mu', nyiblo □du 'yi la -yi, -nyrowō di 'v 'ni nyre -we, v 'mu□v le yru.

²³ Ba pv 'mu nva yi bu -tεε: Nyiblo 'bu ni 'v, 'bu kō -ti'winuva, bu 'win -ti -dodo.»

²⁴ -ε -bi κε- ε pi □nu yi de: «Nyisva a win -bu, 'n yi 'a mu -lee -ni, ba □tu□o 'yie. -Te -mu', a di 'a 'winwun nu, κε- Nyisva di 'a mō□o 'a leyruε nu.

²⁵ Nyiblo -mu', -ε pi Nyisva a win nva yi bu, Nyisva di□e 'ni nu, ε 'mu□v' le yru, ε 'mu -te -mu', ε nu la 'a 'winwun 'v -hi. κεε, nyiblo -mu', -ε 'ye ni pv□v nva yi bu, ε 'yi 'li□i 'li -we, bu yru□o' le pepe.»

*-Yusu pv la 'dudo-tebli -mu', -ε kō -do -yi mi a
'ledv*

26 Kε- ε πi la □nu yι de, ε wen: «-Tε Nyɪsua ni nyibli a win a kɪkɔɔɛ, ε 'wɪ- nyiblo, -ε -gbla 'dɔdɔ-tebli, 'kɪ 'lɪ 'a -ci kɪ.

27 -Tε ε -wε 'a -gbɔgbɪa -mɔ, -ε -bɪ ε mu 'dɔ. -Nyɔwɪ a pɛpɛ -mɔ', ε -hii 'lɪ 'dɔ, -ε -bɪ 'dɔdɔ-tebli a 'mɔ, ε -gbɪa mɔ, 'kɪ 'lɪ -ci kɪ, ε nɪ -do, ε yɪ 'nɪ mɪ, ε mɔ, ε 'nɪ -hii□e 'lɪ -ci a 'mɔ kɪ.

28 -Tɔtɔ nɪ -do, ε nɔ- ni□e, 'ε yɪ mɪ. 'A □gba, -ε mɪ yɪ-hɛdɛ, -tɛ ε -ku, ε pɔ bli, 'a 'yɔ 'ε -ku.

29 -Tε 'dɔdɔ-tebli a 'mɔ, ε □hlu, -ε -bɪ ε mu nɪ, 'ε gba 'a -paka, 'ε 'cɛ□ε, -ε nu□o, 'a 'cɪcɛti nyre 'ɔ nɪ.»

-Yusu pɔ la 'dɔdɔde -mɔ', -ε kɔ 'yεε □cɪmɪ -nɪ a 'ledɔ

(Matie 13.31-32,34; Luku 13.18-19)

30 Kε- -Yusu πi □nu yι, ε wen: «'N di pɔ 'ledɔ -bɪ, -tɛ -mɔ' Nyɪsua ni, 'ε kɔɔ nyibli a dodoyo win kɪ, 'tɪ- nyibli -bɪ 'ɔ yɪ klɛ -bii -nɪ, 'mɔ 'a mɔ□ɔ -tɔɔ -nɪ.

31 Dɛ a 'mɔ, ε 'wɪ- 'dɔdɔde -mɔ', -ε kɔ 'yεε □cɪmɪ -nɪ dɪakɪ, 'ε -hi 'ɔ 'dɔdɔ-tebli a pɛpɛ a 'yɔ 'ɔ.

32 Kεε, 'bɔ 'dɔ□ɔ, ε yɪ 'nɪ mɪ. 'Bɔ -ku, ε 'bɔε nɪ, 'ε yɪ 'ɔ 'dɔdɔ-tebli a pɛpɛ 'ɔ -hi, kɔ, 'ε πi babɔ gbagbɪ. 'A babɔ a 'mɔ, ε -wε 'lɪ nɔbli bɔ pɔɔ 'lɪ 'lɔε nɪ.»

33 -Tε 'ledɔ -bɔ, ε nɪ 'mɔ, kε- -ɔ -bɪ nɪ la 'mɔ, -Yusu 'ε πi la □nu, 'ε tɔε la nyibli Nyɪsua a win. -ε -bɪ dɛ -mɔ', nyibli -wε 'lɪ bɔ yru' lɛ, ε nɔ- ε tɔε la □nu.

34 Ti a pɛpɛ, 'bɔ yɪ la □nu dɛ nɪ tɔε -nɪ, 'kɪ 'lɪ 'ledɔ 'kwli, ε tɔε la 'lɪ □nu. Kεε, ε kɔ 'a -nagbopɔ* nɪ -do 'hɔn-, 'bɔ 'bɛ -mɔ lɛ, 'tɪ- 'ledɔ a pɛpɛ -mɔ', ε πi, 'ε -hɪhɪε la □nu□ɔ klɛ.

*-Te -Yusu nyra la duduo bu
(Matie 8.23-27; Luku 8.22-25)*

³⁵ -Nyrɔwɔ ni -do a 'mɔ a -winse, -ε -bɪ -Yusu lee nɛ 'a -nagbopɔ* ni, ε wen: «-Ba ɔta 'lɪ 'yru a 'kɪbɪa -bɪ -mɔ' kɪ,»

³⁶ 'a -nagbopɔ 'ɔ gbaɔa, 'ɔ 'ya 'lɪ 'blagbɪ -mɔ', -ε kɔ 'kwli ε tɔɛ wen 'lɪ nyibli Nyɪsɔa a -tɪ 'kwli, 'ɔ gba nyibli a 'mɔ wlu, 'ɔ -mu. 'Kɪ 'ɔ 'waa 'blagbɪ 'hɔɪ, 'blagbɪ -bɪ ni 'ɔ -wɛ.

³⁷ Bɔ ni 'kɪ 'ɔ 'nie kɪ, bɔ yɪ ni mi, ti ni -do a ti 'yri, -ε -bɪ duduo ɛɛ 'lɪ ni, 'yru 'ε -tɔa 'dɔɪ a pɔpɔɔ, 'yru a 'dɔɪ a 'mɔ, 'ɔ niɔɛ, 'nie 'ε yɪ 'lɪ 'blagbɪ 'kwli lɛ 'wɛ. -ε -bɪ 'blagbɪ -tɔa 'lɪ 'yɪilɛ, 'kɪ 'ɔ 'yru a 'dɔɪ -mɔ, -ɔ yɪ 'lɪ 'kwli lɛ 'wɛ.

³⁸ Ti a 'mɔ 'yri, 'kɪ -Yusu pɛ 'lɪ 'blagbɪ a -moko 'yri bɔ, 'ε pɔ 'ɔ 'a 'lu 'pela kɪ bɔ, 'ε yɪ ηme. -ε -bɪ 'a -nagbopɔ -haɔa ηmena', 'ɔ wen: «Tɔɔnyɔ, ɔbɪ ε 'nɪ 'yaaɔa lɪ -mɔ 'kɪla -wliye, -te -a mi bɔ -wɛ mɔ?»

³⁹ -Yusu 'ε 'du ye', 'ε 'plɛɛ 'lɪ pepe kɔ 'yru a 'mɔ 'hɔɛn- -mɔ, 'kɪ 'lɪ win 'yakɪ 'kwli, ε wen: «Ba ma wien, ba wɛɛn kɪ bɔ!» -Te ε pɔ win, -ε -bɪ duduo a 'mɔ, ε nyra bɔ, 'yru a pepe 'ε wɛɛn kɪ bɔ.

⁴⁰ -ε -bɪ -Yusu ɔhɪan -mɔ, 'ε 'plɛɛ 'lɪ 'a -nagbopɔ -mɔ, ε wen: «Dɛ- kɔ -tɪ 'a yɪ huannɔ pie 'lɪ? A 'tɛ 'yɛɛ Nyɪsɔa ɔwɔ yɪ ni -kue -nɪ?»

⁴¹ 'A -nagbopɔ -mɔ -bɪ, 'ɔ 'ta 'ɔ blɛ dɪakɪ, 'ɔ yɪ 'lɪ lɛ 'pɔplɛ -nɪ, 'ɔ wen: «Ba 'ye kɛ nyiblo -bɔ, pepe kɔ 'yru 'hɔɛn-, 'ɔ ɔtui 'ɔɔ ni.»

5

-Te -Yusu ɔgbɛ la nyiblo ɔdɔ, 'kuo -hvɪn ni la*

'b ke'

(Matie 8.28-34; Luku 8.26-39)

¹ -Tε δε a 'mυ, ε -hi, -ε -bι υ nyre 'lι Galileblugba a 'yru a 'kubia -mυ', -ε mω Gelasakυε a 'blugba kι nι.

² -Yusu bu □tι 'lι 'blagbι 'kwli, ti nι -do a ti 'yri, -ε -bι nyibehian □dυ, ε nω- -hōn 'lι 'kudιo bu, 'ε mu□o ye' 'bε mω. Nyiblo a 'mυ, 'ku -huan nι 'b□b ke', 'ε □tui□e □hιven.

³ 'Kι ε 'ti 'lι 'kudιo bu, -υ nι 'lι dυgbι 'kwli. Nyiblo □dυ 'yι 'lι 'a mυale 'lι -wε, 'ye □bι υ nu 'cιn.

⁴ Ε kω ti, 'υ pι la 'lι□tι -hannya dabυi λε, kω 'υ ni la 'cιn -wε, 'υ yι la 'a bui -mυa -nι. Kεε, 'a pepε a 'mυ, ε yι cιce la□a λε. Nyiblo □dυ 'yι 'kι 'a kuklo a 'klι -kω de.

⁵ Ti a pepε, 'tō kō -nyre, dυgbι, nō- ε nε 'lu λε, kō 'dabi -mυ', -ε nι 'lι dυgbι 'kwli, nō- ε nε 'nyι λε, 'ε pι -cici λε, kō, 'ε hλε 'a dιonυ 'hι λε.

⁶ -Tε ε 'ye -Yusu, -ε yι 'lι di, -ε -bι ε gba□a cigbe yι, 'ε mu 'b□b ye', 'ε 'gbla kwli, 'kι 'b□b ye', -ε di□e nu, -Yusu 'mυ□b -hεε -nι.

⁷⁻⁸ -ε -bι ke- -Yusu pι 'ku -huan a 'mυ yι, -ε nι 'υ nyiblo a 'mυ ke', ε wen: «'Ku -huan, -hōn 'υ nyiblo -bu ke'!» -ε -bι nyiblo a 'mυ, ε 'yεε 'lι win, 'ε pι λε: «-Yusu, -Tι'yι'buanyisua a 'Yu, δε a 'dι -bι -hυε -bu nu 'mυ -mō 'lι? 'N nyaa -mυ λε, 'kι 'lι Nyisua a 'nyre 'kwli, □nι 'tuo 'mυ □hιven.»

⁹ -ε -bι -Yusu 'beti□e nι, ε wen: «-Na 'nyre 'lι?» -ε -bι ε □tu□o □wōn, ε wen: «'Na 'nyre mō Dako, -ε nu□o, -a -hυ nι.»

¹⁰ -ε -bι ε -twa -Yusu a lenyaale diaki, ε wen: «□Nι 'blaa 'lι 'kuo -hυn λε, 'kι 'nε- 'blugba -bu 'kwli.»

11 'Kɪ 'v -tɛ nɪ -do a 'mʊ, 'kɪ dʊgba ɲdʊ nɪ 'v, 'a 'kʊtɔ -bɪ 'ɛ bi 'yru. 'Kɪ bʊɪcaɲju gbagbʊ nɪ 'v, 'v wɛ -tʊtʊ, 'v yɪ dɛ di.

12 -ɛ -bɪ 'kuo -hʊɪn a 'mʊ, v nyɛɛ -Yusu lɛ, v wɛn: «Wɛnɲɛ kɪ, 'kɪ -ba bi 'v bʊɪɪ -mʊ' ke',»

13 -Yusu 'ɛ -wɛn, 'kuo -hʊɪn a 'mʊ, 'v -hɔn 'v nyiblo a 'mʊ ke', 'v bi 'v bʊɪɪ a 'mʊ ke', bʊɪcaɲju a 'mʊ, 'v 'gba ci lɛ, 'v ɲtɪ dʊgba, 'v bi 'lɪ 'yru -mɔ lɛ, 'v 'kʊkʊ lɛ. Bʊɪɪ a 'mʊ, -v 'kʊkʊ lɛ, v -wɛ 'lɪ bʊɪɪ a 'miliwɪ nɪ 'hʊɛn nɪ.

14 -Tɛ nyibli -mʊ', -v nɛɛ bʊɪɪ a 'mʊ, v 'ye -tɛblɪ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, -ɛ -bɪ v 'gba ci lɛ, 'v -mu, -tɛblɪ a pɛpɛ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, 'v naɲa -mɔ lɛ, 'kɪ 'lɪ 'dɪ kɔ -yɪgbi 'hʊɛn-klɛ. -Tɛ nyibli 'wɪn, -ɛ -bɪ v di nɪ, v 'mʊ -tɛblɪ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ 'ye.

15 -Tɛ v nyre 'v -Yusu 'hʊɪ, 'kɪ v yɛɛ 'v nyiblo a 'mʊ bʊ, 'kuo -hʊɪn -hʊɔhʊɪ nɪ wɛn 'v ke', 'ɛ pʊ wlawlʊ, 'ɛ nɪ bʊ. ɛ 'wɪ- nyiblo -bʊ yɪ, nɪblɪ 'yɪ -hʊan nɪ ni. Nyibli a 'mʊ bʊ 'yeɲɛ, -ɛ -bɪ hʊannʊ bi 'lɪ ɲnʊ 'kwli.

16 Nyibli a 'mʊ, -v 'ye -tɛblɪ a pɛpɛ a 'mʊ, -ɛ mu 'lu -mɔ, 'kɪ 'v nyiblo a 'mʊ kɔ bʊɪɪ 'hʊɛn- kɪ, v naɲa -mɔ lɛ, 'kɪ 'v nyibli -mʊ', -v di -ta 'ye mɔ ye'.

17 -ɛ -bɪ v -tʊa -Yusu a lenyaalɛ, v wɛn: «-Hɔn 'nɛ- -a nɛ 'blɔgba -bʊ 'kwli.»

18 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu 'ya 'lɪ 'blagbɪ 'kwli. -Tɛ ɛ 'ya, -ɛ -bɪ nyiblo a -mʊ', 'kuo -hʊɪn nɪ wɛn 'v ke', ɛ nyɛɛ -Yusu lɛ, 'kɪ bʊ naɲa -mɔ.

19 Kɛɛ, -Yusu 'yɪɲtɪ kɪ -wɛn, ɛ wɛn: «Mu 'lɪ -na 'dɪɔ 'kwli, 'kɪ 'lɪ -na kʊkɔnyibli -mɔ, -tɛblɪ gbagbɪ a pɛpɛ -mʊ', Kʊkɔnyɔ Nyɪsʊa nu -mʊ -mɔ, kɔ, -tɛ ɛ nu -na nyat a yuyruo, -bʊ na 'a -tɪ -mɔ lɛ.»

20 Bu pu 'ki le, -e -bi nyiblo a 'mu, e bi 'hru wlon, 'e mu 'li Dekapoblogba 'kwli, -tebli gbagbi a pepe -mu', -Yusu nu□o -mo, 'e ne□e -mo le, nyibli -mu', -u yi 'win, 'e kee 'waa □wli le.

*-Te -Yusu -ha la Sayilu a 'yu 'klo, ko, -te e nu la□a, nugba -mu', -hlableblekve ni la, -e -hren la 'a wlawlv le, 'a 'kve 'e -we la
(Matie 9.18-26; Luku 8.40-56)*

21 'Ki -Yusu ni 'li 'blagbi ni -do a 'mu 'kwli, 'e mu 'li Galileblugba a 'yru a 'kibia -bi -mu' ki. -Te e □ti, e ni 'u 'yru a 'mu wien, -e -bi nyibli -huohui -we ti ki, 'u □glaa 'li□i le.

22 Bu ni 'u bu, -e -bi Nyisva a 'kayu a nyiblo gbagbu -bi nyre 'u ni. 'A 'nyre mo Sayilu. Bu 'ye -Yusu, -e -bi e 'gbla kwli, 'ki 'u□u ye',

23 'e nyee □ne le, e wen: «'Na 'yu nyroyu gbe, 'a 'hvi hren ni, e -hve bu 'ku. 'N nyaa -mu le, di 'li, -bu pu□u dabui 'lu bu, -e di□e nu, 'a 'kve 'mu -we, e 'mu -hunhlon pu.»

24 -E -bi -Yusu wen ni, e ko□o 'hven- 'u mi, nyibli -huohui 'u yi□i □wien kve, 'u 'nyinyre 'li□i yre.

25 -E -bi 'ki 'li nyibli a 'mu 'nyi, 'ki nugba □du ni 'li. E no- 'kve ni. 'A 'kve a 'mu, e no- mo -hlableblekve. -Te 'kve a 'mu, e -tva la 'li 'a nunuo, 'a 'yri ni -pu □tu 'u 'hven a 'yru -bu -a ni ki.

26 'A 'hvi a 'mu, 'a -ti, e na -dotopu a gblegble yre, e ni □hven a 'mu, 'a 'yeele -mo', 'a 'wli a pepe 'e -we□e □jre. Kee, 'a 'kve a 'mu, e 'yi -we, e yi bii kle ni -do.

27 -Tε ε 'wɪn -Yusu a 'nyrε, ε nɔ- nu□o, 'ε mu 'li nyibli -hɔhɔ a 'mɔ 'nyi, 'ki 'v -Yusu ke', 'ε -hren 'a wlawlv ε,

28 -ε nu□o, ke- ε pi 'a dɪɔnv yɪ: «'Nɪ -hren 'a wlawlv ε dadv, 'na 'kɔε di 'nɪ -wε.»

29 Ti nɪ -do a ti 'yri, bv -hren a wlawlv ε, -ε -bv -hlv nyra bv. Ε yru□o nɪ, 'ki 'li 'a dɪɔnv 'hɔ -mɔ, -ε mɔ, 'a 'kɔε -wε nɪ.

30 Ti nɪ -do a ti 'yri, -ε -bv -Yusu yru□o nɪ, -ε mɔ, 'klɪ -hɔn 'li□ɪ 'hɔv, 'ε □hɪan -mɔ, 'ki 'li nyibli a 'mɔ 'nyi, ε wen: «Nyiblo a 'dɪ -bv -hren 'na wlawlv ε 'li?»

31 -ε -bv 'a -nagbopv* □tu□o □wɔn, v wen: «'Bɪ -na 'mumu, -yɪ□ɪ 'nɪ 'ye, -ε mɔ, nyibli -hɔ nɪ, 'v 'nyɪnyrε 'li -mɔ yrε. 'Tɪ- □nɪ yɪ 'beti -nɪ, -ε mɔ, nyiblo a 'dɪ -bv -hren -mɔ ε 'li.»

32 Kεε, -ε -bv -Yusu -tɔa 'v 'a dɪɔnv 'a 'hɔvɛtɪta, -ε dɪ□ε nu, ε 'mɔ nyiblo a 'mɔ, -ε -hren□ε ε 'ye.

33 Nɔgba a 'mɔ, hvannv a -tɪ, ε yɪ 'nɪ 'hɪhɛ -nɪ, -ε nu□o, ε yɪ -tebv a pεpε -mɔ', -ε mu 'lu -mɔ nɪ, 'ki 'v□v -mɔ', 'ε mu 'v -Yusu ye', 'ε 'gbɪa kwɪ, 'ki 'v□v ye', 'tɪ- -tebv a pεpε -mɔ', ε -nu, 'ε na□a -mɔ ε.

34 -Tε -Yusu 'wɪn 'ki, -ε -bv ε wen: «'Na 'yu, -tε -kuo 'mɔ □wlv yɪ a -tɪ, 'nɪ nu□o, -na 'kɔε 'ε -wε. Mu, 'ki 'li plɔbleεε 'kwɪ, -na 'kɔε -wε nɪ.»

35 Win nɪ 'li□ɪ wɔn, -ε -bv nyibli -hɔn 'li nyiblo gbagbv Sayilu a -tε, v wen: «Sayilu, -na 'yu nyɔyɔ gbe -nɪ wen, ε 'kɔ nɪ. 'A -tɪ, -ha Tɔɔnyɔ -Yusu mε ε, 'ye □bv -mɔ 'yɪ□ɪ 'ku -ha.»

36 Kεε, -tɪ a pεpε -mɔ', v hɛ, -Yusu 'nɪ -daa□a hɪ□ɪ □dedede. Kε- ε pi 'ki Sayilu yɪ, ε wen: «-Na □wlv 'nɪ 'bie 'li □hlɔn, kεε, kuo 'mɔ □wlv yɪ

dadu.»

³⁷ 'Ti- v 'mu mu, e 'yi -wen, 'ki nyibli -bi bu kuεε ε wien, 'bu 'yi 'a -nagbopu Piel, ko Saki, ko 'a 'dayi Saan ni -do 'pa-. U nu- koεε 'huen-mu 'li Sayilu a -te.

³⁸ -Te v nyre 'li, -e -bi -Yusu 'ye nyibli -huohu, 'u 'gbugbe le, 'u pi popowli le, ko, 'u ni nyai le.

³⁹ -Te e pa 'li 'kayu bu, -e -bi e wen: «De- ko -cici a lepuvu 'li? De- ko 'ki wuwe -we 'li? 'Yu -bu, e 'yi 'ku, ηmena e yi ηme.»

⁴⁰ Bu pu 'ki le, -e -bi v -tva 'a 'caale. -e -bi e 'hrōo nyibli a pepe a 'mu ni, 'e da 'yu a 'bai, ko 'a 'dii, ko 'a -nagbopu ni ta -ni wen, 'u pa 'li -gblo -mu', -e ko 'kwli 'yu pe 'li bu.

⁴¹ -Te v pa 'li, -e -bi -Yusu klo 'yu a dabu bu, e wen: «Talita kumi,» -e εhen 'nyre: «'Yu nyrōyu, -mo 'n yi -lee -ni, 'du ye'.»

⁴² Ti ni -do a ti 'yri, e 'du ye', 'e -tva nina. 'Yu a 'mu, e ko 'yri ni -pu εtu 'u 'huen. Bu 'ye 'ki de a 'mu, -e -bi e keε 'waa εwli le diaki.

⁴³ -e -bi -Yusu ti εnu ni, 'ki 'li win 'yakli 'kwli, e wen: «De -bu, 'n -nu, nyiblo εdu 'ni 'lee 'li 'a 'bi.» -e -bi ke- e pu de: «Ba -nyiε didide, e 'muεv di.»

6

Nasaleti a nyibli 'yi -Yusu εwlv yi -kuo -ni (Matie 13.53-58; Luku 4.16-30)

¹ -Te -tebli a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu -hon 'li 'diε a 'mu 'kwli ni, 'e mu 'li 'diε -mu', -e ko 'kwli e kuu 'li. E ko 'a -nagbopu* 'huen-, v nu- -mu.

² -Te -wuwle-nyrōwō* nyre 'u, -e -bi 'ki v mu 'li Nytsva a 'kayu bu, 'e -tva Nytsva a -ti a toole. Nyibli -huohu -mu', -u ni 'u, -te v 'win 'a tōwin

a 'mυ, -ε -bι ε κεε 'waa □wli le, υ wen: «Nyiblo a 'dι -bι -tɔɔ □ne -tι -bu, ε hle 'li? Nyiblo a 'dι -bι -nyi□e □todυ -mυ' 'li? Kɔ, nyiblo a 'dι -bι -nyi 'kι□ι 'kli, 'kι bu nu □whlekeεε-tebli -bu 'li?

³ -A yi□e ni, -ε mɔ, ε mɔ 'camude □niɔ, 'ε mɔ Mari a 'yu. 'A 'diayi nyibeɾυ, υ nu- mɔ Saki, kɔ Sosi, kɔ Judi, kɔ Simɔ. 'A 'diayi nyrɔyo ni 'ne- -a mυ 'nyi -we.» 'Waa 'lule-hihiedυ a 'mυ, ε nɔ- nu□o, 'kι υ 'yi□ι □wlv yi -kuo -ni.

⁴ -ε -bι -Yusu wen: «Nyiblo -bu, -ε mɔ Nyɪsua a winwlon-hanyɔ*, υ □tui 'υ□υ ni, 'kι 'υ 'a -ne -tite □dυ. Κεε, υ 'ni □tuu□o 'υ□υ, 'kι 'li 'a diɔnυ a 'dɪɔ 'kwli, kɔ 'kι 'li 'a 'dɔkυε 'nyi, kɔ, 'kι 'li 'a 'kayu bu.»

⁵ 'Kι 'li □nυ 'nyi, -Yusu 'yi 'kι 'li □whlekeεεde □dυ -nu, bu 'yi bu pυ 'hvhrennyυ -bι dabυi 'lu bu, 'waa 'kυε 'mυ -we a -ti.

⁶ ε κεε -Yusu a □wli le, -te υ -nu, 'kι υ 'yi□ι □wlv yi -kuo -ni.

-Te -Yusu lee la 'a -nagbopυ ni -pu □tu 'υ 'hven, bu nu 'hvhven.yo, bu gba la 'a -ti 'dι kle (Matie 10.5-15; Luku 9.1-6)*

-Te ε -hi, -ε -bι -Yusu mi 'dι -mυ', -υ □glaa 'li Nasaletι le kle, 'ε tυε nyibli Nyɪsua a -ti.

⁷ -ε -bι ε da 'a -nagbopυ* ni -pu □tu 'υ 'hven ni, 'ε lee □nυ, -ε mɔ, bu nu 'hvhven.yo, bu na 'dι kle, 'ε -nyi □nυ 'kli, 'kι bu bla 'kuo -hvin* le, -υ ni 'υ nyibli ke'.

⁸ -ε -bι ε wen: «'Bu mɔ, 'ba yi 'dι kle ni ne, a 'ni 'gbaa 'li □dedede, 'bu 'yi kotu* ni -do 'pa-, a 'ni 'gbaa 'li diide -we, kɔ blo, kɔ 'wliye,

* **6:8 6.8** -Yusu a ti 'yri, nyibli neε la kotio. De a 'mυ, ε mɔ la 'waa 'blide □niɔ la.

9 κεε, ba gba 'suin ni -do, kɔ wlawli -mυ', a -pυ.»

10 -ε -bι ε wen de: «'Bυ mɔ, 'ba nyre 'li 'dɪɔ □dυ 'kwli, 'kayu -mυ', -ε kɔ bυ υ di 'li 'a mυ -paa -ni, 'kɪ ba ni 'li -nɪnɪ, ε 'mυ 'aan 'dɪɔ a 'mυ a 'kwli-hɔnhɔɔn a ti kɪ ye.

11 'Bυ mɔ, 'ba nyre 'li 'dɪɔ -bι 'kwli, 'bυ -hɪa, 'kɪ bυ 'ble 'a mυ kva, kɔ, 'bυ 'ye ni pυ 'a mυ nva yɪ bυ, -ε -bι ba -hɔn 'li 'dɪɔ a 'mυ 'kwli. 'Ba yɪ ni mi, ba bubla 'aan bυi, -ε di□e nu, 'waa -tutu a 'pupu 'mυ 'a mυ bυi' lε -hɔn, a 'mυ□υ nyibli a 'mυ -tɔɔ -ni, -ε mɔ, 'bυ mɔ, Nyɪsua a yɾυ 'bυ kɔ □nυ, 'waa □gbetu nu□o 'waa dɪɔnυ -mɔ.»

12 -Tε ε -wε 'kɪ 'waa titie -mɔ, -ε -bι 'a -nagbopυ bi 'kɪ 'dɪ kɪε, 'υ yɪ nyibli -lee -ni, υ wen: «Ba hie 'υ 'aan de 'kuku bυ, ba -nyi 'aan 'kɔ a pεpe Nyɪsua,»

13 -nagbopυ a 'mυ, 'υ ble 'kuo -hɪn -mυ', -υ ni 'υ nyibli ke' lε, kɔ, 'υ pɪ 'hɪhɪrennyυ -hɔhɪ 'nyra 'lu lε, 'υ ni□e, 'waa 'kɔε 'ε yɪ -wε.

*-Tε Saan Batisɪ nu la 'kɔkɔvυ
(Matie 14.1-12; Luku 9.7-9)*

14 Ti a 'mυ 'yri, 'kɪn Helɔdɪ, -ε mɔ Galilebɔgba a 'kɪn, ε 'wɪn -Yusu a 'nyre ni -wε. □Wɪlɛkεε-tebli -mυ', ε ni a -ta', 'a 'nyre 'hɛen 'bɔgba a pεpe kɪ bυ. Nyibli -bι wen: «Saan Batisɪ, -ε pɪ la nyibli 'nie 'lu lε, ε nɔ- □nɪɔ. -Tε ε 'kɔ la, ε 'hɪ 'kɔ de. ε nɔ- nu□o, 'ε ni 'kɪ kɪ, 'ε ni □wɪlɛkεε-tebli -mυ', -ε kɔ 'nyre -a yɪ 'wɪn.»

15 Nyibli -bι wen: «Eli*, -ε mɔ Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ*, ε nɔ- 'hɪ 'kɔ.» Kε- -υ -bι pɪ -wε: «Nyɪsua a winwɔn-hanyɔ -bι □nɪɔ. -Tε 'a

winwlɔn-hanyɔ nɪ la 'mʊ, ti -hi la a ti 'yri, kɛ- ɛ
nɪ 'mʊ -wɛ.»

¹⁶ Helɔdɪ -mɔ -bɪ, -tɛ ɛ 'wɪn, -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «Saan
Batisɪ ɪnɔ, -ɛ kɔ 'lu 'n lee la nyibli bʊ 'bɛ la 'ʊ, ɛ
nɔ- 'hri 'klɔ.»

¹⁷⁻¹⁹ 'ɛ mɔ -tɛɛ, dɛ a 'mʊ, 'kɪn Helɔdɪ nu la Saan
Batisɪ -mɔ, 'tɪ- 'ɛ mu la 'kʊ mɔ, ɛ nɔ- -bʊ: Helɔdɪ,
'a 'dɪayɪ Filipʊ, ɛ nɔ- kɔ la nʊgba. 'A 'nyrɛ mɔ la
Helɔdiadɪ. Helɔdiadɪ a 'mʊ, ɛ nɔ- Helɔdɪ -ha la
Filipʊ -jɪ', 'ɛ kɔ la ɪa. -Tɛ Saan Batisɪ 'wɪn la, -ɛ -bɪ
ɛ wɛn: «ɛ 'yɪ 'ʊ lɛ -nɔɔ -nɪ, 'kɪ -na 'dɪayɪ Filipʊ bʊ
di 'klɔ nɪ, -bʊ di ɪe 'a nʊgba -jɪ' -ha, -bʊ di ɪe kɔ.»
Helɔdiadɪ -mɔ -bɪ, -tɪ a 'mʊ, Saan Batisɪ -hla, ɛ
nɔ- nu ɪɔ, 'ɛ pɪ ɪnɛ yɾʊ lɛ dɪakɪ, 'ɛ lee Helɔdɪ, bʊ
lee nɛ 'a 'sɛyɔ bʊ klɔ Saan Batisɪ, bʊ mʊa ɪnɛ, 'tɪ-
bʊ pʊ ɪɔ ɪjɪ'. -Tɛ ʊ pʊ 'kɪ ɪ ɪjɪ', -ɛ -bɪ Helɔdiadɪ
ɪmʊɛ 'a 'lɪla lɛ. Kɛɛ, ɛ 'yɪ 'lɪ ɪ 'lɪ -wɛ,

²⁰ -ɛ nu ɪɔ, Helɔdɪ, ɛ yɪ Saan Batisɪ 'nɪ pie, kɔ,
'ɛ ɪtui 'ʊ ɪɔ. ɛ yɪ ɪe nɪ, -ɛ mɔ, 'a 'klɔ 'sɪi 'ʊ yɪ, 'tɪ-
'ɛ mɔ Nyɪsʊa a nyiblo. ɛ nɔ- nu ɪɔ, 'ɛ ɪtui ɪe 'yie.
'A -nɛ tɪ, ɛ kɔ ɪɔ 'hʊɛn- 'bʊ yɪ toto nɪ pɪ, Saan a
totowin -hɛ Helɔdɪ 'kʊ dɪakɪ, kɛɛ, ɛ nʊɛ ɪnɛ nɪ,
'kɪ bʊ 'wɪn 'a win.

²¹ -Nyrɔwɔ ɪdʊ 'kɪ, -ɛ -bɪ 'a nʊgba Helɔdiadɪ, ɛ
'ye la 'hru, 'kɪ bʊ nu ɪɔ, bʊ 'la Saan. -Nyrɔwɔ a
'mʊ, ɛ nɔ- mɔ la -nyrɔwɔ -mʊ', -ɛ kɔ 'kwli ʊ kɔɔ la
'ʊ Helɔdɪ, 'a lɛ'mimle. -Nyrɔwɔ a 'mʊ 'a -tɪ, ɛ da
la nyibli, ʊ 'mʊ lɛ 'mle, kɔ, ʊ 'mʊ dɛ di. Nyibli a
'mʊ, ɛ -da, nʊ- mɔ 'a 'blʊgba, -ɛ mɔ Galileblʊgba
a naanyɔ, kɔ 'sɛyɔ a nyibli gbagbɪ, kɔ 'blʊgba a
nyibli gbagbɪ -bɪ 'hʊɛn-.

²² 'Kɪ ʊ nɪ 'kɪ 'ʊ bʊ, -ɛ -bɪ Helɔdiadɪ a 'yɪ nyrɔyɪ
pa 'lɪ ɪnʊ 'nyɪ, 'ɛ -tʊa yiyie. 'A yiyie a 'mʊ, ɛ
klɔɔ Helɔdɪ kɪ dɪakɪ, ɛ kɔ nyibli -mʊ', ɛ da wɛn

le'mimle ki 'hwen-. -E -bi ke- e pi□i yi, e wen: «-Hva 'a -ne de, -na □wlv nve -ni. 'N di -mo□o 'ni -nyi.»

²³ Ke- e pi□i yi de: «'N 'suv ni, 'a -ne de, -di -hva, 'n di -mo□o 'ni -nyi, 'ye □bu e mo 'na 'blugba a 'kutio.»

²⁴ -Te 'yu nyröyu 'win, -e -bi e 'hri ni, 'e mu 'a 'dii 'beti mo, e wen: «'Na 'dii, de a 'di -bi □bu -hva 'li?» -E -bi 'a 'dii wen: «De -bu -hva, e no-mo Saan Batisi a 'kukuv. Bu 'be 'v 'a 'lu, bu ya 'li□i 'li, -a 'mu□v 'ye, -e mo, e 'ku ni.»

²⁵ 'Ti- 'a 'dii 'mu -yre, -e -bi 'yu nyröyu a 'mu, e 'kika ni, 'e pa de, 'e mu 'v 'kuv ye', e wen: «De 'n -hve, e no- mo Saan Batisi a 'kukuv. 'Be 'v 'a 'lu, -bu pv 'li□i hu 'kwli, -bu ya 'mo□o yi, -te ti ne -bu.»

²⁶ -Te 'kuv 'win, -e -bi 'a □wlv 'mve bu. Kee, -te e 'suv wen -ni, 'ki 'v nyibli -mu', e -da ye', 'a -ti, e 'yi 'li□i 'li -we, bu hia.

²⁷ Ti ni -do a ti 'yri, 'e lee ne 'a 'seyotayu -bi, e wen: «Mu 'li □jikayu bu, -bu 'be 'v Saan Batisi a 'lu, -bu ya 'mo□o yi, -te ti ne -bu,» 'seyotayu a 'mu, 'e mu 'li □jikayu bu, 'e 'be 'v Saan a 'lu,

²⁸ 'e pv 'li□i hu 'kwli, 'e ya□a, 'e -nyi□e 'yu nyröyu a 'mu, 'yu nyröyu a 'mu, 'e gba□a 'a 'dii yi.

²⁹ -Te Saan a -nagbopv 'win 'a 'kuv-ti, -e -bi v di la ni, 'v -hva 'a -plahv, 'v gba la□a, 'v □tu la□a. Ke- Saan Batisi nu la 'kukuv.

*-Te -Yusu wloo la 'floo, 'ki 'v nyibli a 'miliwi ni □hun ye', 'v di la□a, 'v □mla la
(Matie 14.13-21; Luku 9.10-17; Saan 6.1-14)*

30 -Tε -Yusu lee la 'a -mɔnanyɔ*, bu na la 'du kle, bu hla la 'a -ti, 'a -mɔnanyɔ a 'mɔ, v -mε kle, 'v -di, 'v ɔgbɛɛ 'v -Yusu 'hɔi. -Tɛbli a pɛpɛ, v -nu, kɔ, -ti a pɛpɛ, v tɔɔ nyibli, ε nɔ- v nε -mɔ lɛ, 'kɪ 'v -Yusu ye'.

31 Nyibli -hɔɔhɔi mi la 'v ɔnu 'hɔi lɛ, 'v pɪ la toto, 'ti- 'v -hɔɛn la 'v ɔnu 'hɔi. Ε nɔ- nuɔ, -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* 'hɔɛn-, 'v 'ye ni kɔ ti, 'kɪ bu di dɛ. Ε nɔ- kɔ -ti, -Yusu 'ε lee nε 'a -nagbopɔ, ε wen: «Ba 'de, -ba mu 'lɪ -tɛ -mɔ', 'dɔ bii 'lɪ yɪ, -ε diɔ nu, -a 'mɔ 'lɪ 'hɔi lɛ -ha dɛ gbɛ.»

32 -Ε -bɪ v bi 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, 'v mu 'lɪ -tɛ -mɔ', 'dɔ bii 'lɪ yɪ.

33 Kεε, nyibli -hɔɔhɔi, -v 'ye ɔnu, -tɛ v yɪ ni mi, v yru ɔnu ni, 'du a pɛpɛ a nyibli 'v 'bɛ -wlu, 'v 'yɾaa 'yru wien lɛ, 'v 'bɛ ɔnu ye', 'kɪ 'v -tɛ -mɔ', v di 'v -kwlɛ -nɪ.

34 -Tɛ -Yusu ɔti 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, -ε -bɪ ε 'ye nyibli -hɔɔhɔi a 'mɔ, -v ni 'v ni. Bu 'ye ɔnu, -ε -bɪ 'waa nyai -tua 'a nunuo, -ε nuɔ, v 'wɪ- blabli yɪ, -v 'yɪ kɔkɔnyɔ -kɔ, 'ε bi 'v, 'ε -tua 'waa -tɛbli -hɔɔhɔi a tɔɔlɛ.

35 -Tɛ 'tɔ yɪ ni -wen, -ε -bɪ -nagbopɔ 'yɪya 'v -Yusu 'hɔi bu, 'v lee ɔnɛ, v wen: «-Tɪtɛ -bu, -a ni 'nɛ-, 'dɔ bii 'nɛ- yɪ, dididɛ 'yɪ 'nɛ- -nɪ, 'ti- 'tɔ -wen ni.

36 'A -ti, lee nyibli -bu, bu mu 'lɪ 'du kɔ -yɾigbi -mɔ' kle, -v ɔglaa 'lɪ -a mɔ lɛ, bu mu 'waa dɔɔnɔ a diidɛ lɛ ɔmɔɔ, v 'mɔɔ -tɔ.»

37 -Ε -bɪ -Yusu wen: «'Aan ɔgbɛtɔ, ba -nyi ɔnu diidɛ.» -Ε -bɪ v wen: «Dɛ a 'dɪ -bɪ -a di gba, -a 'mɔ 'waa diidɛ -tɔ 'lɪ? 'Wliblɔ, -a di gba, 'ti- -a 'mɔ 'waa diidɛ 'ye.»

38 -E -bi -Yusu wen: «'Flɔɔkui ni -tie a kɔ 'li? Ba mu 'li 'aan blɔ 'kwli lɛ ta.» -Tɛ v ta 'li lɛ, -e -bi v lee ɲɛ ni, v wen: «-A kɔ 'flɔɔkui ni ɲhun kɔ -hrin.yɔ ni 'hɛn.»

39 Bu pu 'ki lɛ, -e -bi -Yusu lee ɲɔ ni, e wen: «Ba lee nyibli -mu', bu nu dui, bu ni blɛ, 'ki 'v -piti ki.» ɲHɔnpɔ a 'mu 'kwli, -e -bi -piti 'yɛ ni 'kɔ,

40 'v pu dui, 'v ni blɛ. Du -bi nu nyibli a (100) -wɛ ni ɲhun, du -bi 'ɛ nu nyibli a (50) -wɛ ni 'hɛn ɲtu 'v -pu.

41 -Tɛ v ni 'ki blɛ, -e -bi -Yusu 'du 'flɔɔkui ni ɲhun kɔ -hrin.yɔ ni 'hɛn a 'mu ye', 'ɛ 'du 'lu ye', 'ɛ ta 'li yɔ' lɛ, 'ɛ -nyi Nyɪsɔa 'wio, 'ki 'v dididɛ a 'mu a -ta', 'ti- 'ɛ 'bɛɲɛ ɲtu lɛ, 'ɛ -nyiɛ 'a -nagbopɔ, -e diɛ nu, v 'muɲv nyibli a pepɛ a 'mu lɛ ɲgla, 'ɛ ɲgla -hrin.yɔ ni 'hɛn a 'mu nyibli a pepɛ lɛ,

42 'waa pepɛ, 'v di dɛ -didi, 'v ɲmla.

43 -Tɛ v -wɛ dɛ lɛ, -e -bi 'flɔɔ kɔ -hrin 'hɛn-, -v hie blɛ, -nagbopɔ 'v 'ti ɲɔ lɛ, 'v 'yii 'li -tɔgbewɛ ni -pu ɲtu 'v 'hɛn.

44 Nyibli -mu', -v di dɛ, nyɪbɛpɔ a 'miliwɛ ni ɲhun, v nu- ni la 'li ɲɔ 'nyɪ.

-Tɛ -Yusu nɛ la 'yru ki, e mi la 'a -nagbopɔ yi (Matie 14.22-33; Saan 6.15-21)*

45 -Tɛ dɛ a 'mu, e -hi, ti ni -do a ti 'yri, -e -bi -Yusu lee nɛ 'a -nagbopɔ ni, bu 'ya 'li 'blagbi 'kwli, bu ɲta 'yru, bu muu 'dɔ -mu', -e mɔ Betɪsaida yi, 'ti- e 'mu ɲɔ ɲwien kɔɛ. Ti a 'mu 'yri, 'ki e di 'v nyibli wɛ -gbaa -ni.

46 -Tɛ v -gbɛ lɛ, -e -bi 'ki e mu 'li dɔgba 'lu, 'ɛ mu 'li Nyɪsɔa -mɔ hlee mɔ.

47 -Tε 'tɔ -wɔn, -ε -bɪ 'kɪ 'blagbɪ 'tɪε nɪ 'v 'nie a -hɛyri'. -Yusu nɪ -do, nɔ- nɪ 'v 'gbahlɔn.

48 -ε -bɪ ε 'ye□e nɪ, -ε mɔ, bibliε pɔε □nɔ lε, -ε nu□o, pepe yɪ 'nɪ -hu dɪakɪ, 'ε -wɛn □nɔ yɪ dɪakɪ. Yɪ-hɛhɛpε bɔ pɔ win a ti 'yri, -ε -bɪ ε -tɔa 'lɪ 'waa -mɔmumuo, 'ε nɛ 'nie klε, 'ε pɔ 'lɪ 'waa lε-hihie dε gbe.

49-50 -Tε v 'ye□e, -ε mɔ, ε nɛ 'nie klε, -ε -bɪ v daa □nɛ 'ku, 'v 'ta 'v blε, hvannɔ a -tɪ, 'v pɪ -cici lε. Ti nɪ -do a ti 'yri, kε- -Yusu pɪ □nɔ yɪ: «Ba 'kee 'vblε'tɪta. 'Mɔ □nɔ. A 'nɪ 'pie 'lɪ hvannɔ,»

51 'ε 'ya 'lɪ □nɔ -mɔ, 'kɪ 'lɪ 'blagbɪ 'kwli. -Tε ε 'ya 'kɪ, -ε -bɪ pepe nyra bɔ. ε kεε 'waa □wlɪ lε dɪakɪ,

52 -ε nu□o, -tε -Yusu wloo wɛn 'flɔɔ, 'waa □wlɪ 'yɪ□ɪ -klɔ, -ε mɔ, -Yusu, ε nɔ- -wε 'lɪ 'a -nɛ □dedede. 'Waa □wlɪ 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wε bɔ yru 'v dε lε.

*-Tε -Yusu mu la 'lɪ Senesaletɪdɔ, 'ε ni la□a, nyibli a 'kɔε 'ε yɪ la -wε
(Matie 14.34-36)*

53 -Tε -Yusu kɔ 'a -nagbopɔ* 'hɔɛn-, v □ta 'yru, v nyre 'lɪ Senesaletɪdɔ 'kwli, 'v □tɪ 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, 'v mɔa □nɛ bɔ.

54 -Tε v □tɪ 'kɪ 'lɪ 'blagbɪ 'kwli, -ε -bɪ ti nɪ -do a ti 'yri, nyibli yru -Yusu nɪ,

55 'v bi 'blɔgba a pepe kɪ, 'v blε 'waa kɪklanyibli, 'v pɪ □nɔ -hanmakɪ 'kwli lε, 'v ye 'lɪ □nɔ lε, kɪ 'v -tε -mɔ', -Yusu nɪ 'v, ε 'mɔ□v nu, 'waa 'kɔε 'mɔ -wε a -tɪ.

56 'A -nɛ 'dɔɔ kɔ -yrugbi, -Yusu mi 'lɪ kɪ, kε- v ni, 'v yɪ kɪklanyibli ti kɪ -wε, 'kɪ 'v 'dika, 'tɪ- 'v nyεε □nɛ lε, 'kɪ bɔ wɛn, bɔ -hɛn 'a wlawlɔ lε dadɔ,

mō 'ye □bu ε mō 'a wlawlv a -wlvbude, nyibli a pεpe -yι le -hren, 'waa 'kβε yι 'nι -we.

7

-Yusu wen 'nι, nyiblo 'nι 'tuo 'v -tonyibli a tete Nyisva a tete a -ta'
(Matie 15.1-9)

¹ Ε kō -nyrōwō □dv, Falisi□tumu* a nyibli □dv, v kō Nyisva a tetetōnyv □dv 'hven-, nv- -hōn 'lι Jrusredιō 'kwli, 'v 'kukue le, 'kι 'v -Yusu 'hvi.

² 'Kι v nι 'v, -ε -bι v 'ye□e nι, -ε mō, -Yusu a -nagbopv* -bι 'yι □jre -yra, 'v yι de di.

³ 'Ε mō □han-tι, Falisi□tumu a nyibli bi 'lι yι, v kō -Juukβε* -bι 'hven-, v □tui 'v 'waa 'bainv a tete nι. Ε 'yι 'lι□ι 'lι -we, 'kι 'a nyiblo bv 'yι □jre -yra -tεε, 'tι- bv di de.

⁴ Ε 'yι 'lι□ι 'lι -we, 'a nyiblo bv -hōn 'lι 'mai ye', 'kι bv 'yι bvι le -yra, 'tι- bv di de, 'v □tui 'v 'waa 'bainv a tete -hvōhvi -bι, v hie □nv le nι. Ε nō-mō: -Tε v di 'nie'naapvεlι kō 'plεε-tεblι kō 'phyι 'hven- a leyιyra nu. V wen 'nι, ε nō- ni□e, 'tι- 'v yι 'v yι 'sii -nι, 'kι 'v Nyisva ye'.

⁵ -Ε -bι v 'beti 'kι -Yusu nι: «Dε- kō -tι 'kι -na -nagbopv 'v 'ye nι □tu 'v tete -bv, -aan 'bainv tōō nε -a mv 'lι? 'Bv mō, 'bv yι de di mō nι mi, 'kι 'v 'ye nι yra □jre 'lι?»

⁶ -Ε -bι ε □tu □nv -wōn, ε wen: «A nε 'lι nι 'hven. Tι □dv a tι 'yri la, winwlvn-hanyō Esai hla la -tι a -tεε, 'kι 'v 'a mv -bv -mō. Dε, ε 'crυ la 'lι Nyisvacriεν 'kwli, ε nō- -bv:

Nyisva wen 'nι:

Dakō -bv, v yι -nyi 'mv -tι a 'yi'bvale,

'kι 'v wuntō 'yri,

κεε, 'waa □wli hloɔ 'mu -mo le.

7 U wen 'ni, 'n ko -ti a 'yi'buale,

κεε, 'na -ti 'yi 'li 'waa □wli ki -ni,

-ε nu□o, -tonyibli a tete, υ τυε -ni,

ε no- υ δεε Nyisua a tete.»

8 κε- -Yusu pi □nu yi de: «A hie 'υ Nyisua a tete bu, 'a □tui 'υ -tonyibli a tete 'υ.»

9 -ε -bi ε hlee 'li □nu -mo de, ε wen: «A wen 'ni, a ko □to, 'a pu Nyisua a tete 'kibia ki, 'a neε ne 'aan tete.

10 'ε mo -tee, Nyisua a winwlon-hanyo Moise hla la□a ni, 'ki 'li Nyisua a tete 'kwli. Tete a 'mu, ε wen 'ni: □Tuu 'υ -na 'bai ko -na 'dii 'hven-, 'ki 'li 'waa nuεle 'kwli. κε- tete a 'mu, 'a δε -bi pi: Nyiblo 'bu -ha 'a 'bai ko 'a 'dii 'hven- 'hri le, υ ko bu 'la□a.

11 κεε, 'a mu -mo -bi, a wen 'ni: Nyiblo -we 'li bu lee ne 'a 'bai ko 'a 'dii 'hven- ni, -ε mo: 'Na kuko-tebli a 'kutio -bi, 'n ko □bu -nyi wen 'a mu, 'ki 'υ 'aan -heεle a -ta', 'n -ha□a ni, 'ki 'υ Nyisua a -ta'.

12 -ε -bi a wen 'ni: Nyiblo a 'mu, 'bu nu le, 'bu hla -tidu a 'mu, 'ki 'υ 'a 'bai ko 'a 'dii 'hven- -mo', -ε -bi ε 'yi 'ki yi -bleε -ni, bu -heε 'ki □nu de.

13 κε- a ni 'ki, 'a □tui 'υ 'aan diɔnu a tete 'υ, 'a 'wle Nyisua a tete, 'ti-, 'a ni yinyre-tebli -bi, -υ 'wle Nyisua a tete.»

-Yusu wen 'ni, δε -bu, -ε -hven 'li -tonyiblo a □wlv ki, ε no- ni□e, 'ε yi -ti'wlanyo -he, 'ki 'υ Nyisua ye'

(Matie 15.10-20)

14 -E -bi -Yusu da nyibli -bi -mu', -v ni -tuo a 'mu ki ni. Ke- e pi □nu yi, e wen: «Aan pepe, ba pu 'mu nva yi bu, -ti 'n di hla, a 'mu□v' le yru.

15 E 'yi didide -bu, -e nee 'li -tonyiblo wlon, -e mi 'li□i 'kwli, e 'ni -nu□o li□i, nyiblo a 'mu, e 'ni 'sii□e 'v yi, 'ki 'v Nyɩsua ye'. Kee, de -bu, -e -hven 'li -tonyiblo □wlv ki, e no- ni□e, 'ki e 'ye ni 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyɩsua ye'.

16 Ba 'nee 'v nva bu -tee, nyiblo 'bu ko -ti'wɩnnva, e 'mu□v' le yru.»

17 -Te -Yusu -we 'ki 'li nyibli a 'mu, 'waa -mohleele -mo, -e -bi e -hon 'v □nu 'huɩ, 'e mu 'li 'kayu bu. -Te e nyre 'li, -e -bi 'a -nagbopu* 'beti□e ni, 'ki 'v 'ledv a 'mu, e pu wen, 'a -ta'.

18 Ke- e pi □nu yi, e wen: «□Bi 'a mu -bi -bu, a 'yi 'li□i 'li -we, ba ko -ti 'a leyuyruo? □Bi a 'ni 'wɩn□i li, -e mo, e 'yi didide -bu, -e nee 'li nyiblo wlon, -e yi 'li□i 'kwli bi, e 'yi□i 'pa-, e 'ni -nu□o li□i, e 'ni 'sii□e 'v yi, 'ki 'v Nyɩsua ye'?

19 -E nu□o, didide 'ni -mu□o 'li nyiblo a □wlv ki. Kee, 'ki e mi 'li□i 'kwli, 'ki e nee 'li, 'e yi 'li -patv' bi.» 'Ki 'li win a 'mu 'kwli, -Yusu yi □nu 'ni -lee -ni, -e mo, 'a -ne didide □dv nu -tee, 'ki nyiblo bu di□e, -e nu□o, e 'yi□i 'pa-, e 'ni -nu□o li□i, nyiblo 'ni 'sii□e 'v yi, 'ki 'v Nyɩsua ye'.

20 Ke- -Yusu pi □nu yi de, e wen: «De -bu, -e -hven 'li -tonyiblo a □wlv ki, e no- ni□e, 'ki e 'ye ni 'sii 'v yi, 'ki 'v Nyɩsua ye'.

21 -e nu□o, 'ki 'li -tonyiblo a □wlv ki, 'ki 'lule-hihie -hvan -hven 'li -wlv, 'e ni□e, 'e ni -tebli -hvn: 'e ni 'lawlv, 'e yi 'yri, 'e 'le nyibli,

22 'e ni -wlawlv, 'e -hve bu ko 'a 'bio a kuko-tebli -we, 'e ni 'cre, 'e ni 'a 'bio □yre le, 'e 'yi -tvɩ -ko,

'ε kɔ ca, 'ε yɪ nyibli a 'nyre yre nyre, 'ε 'yεε 'lɪ 'a dɪɔnɔ, ε 'nɪ -hie□e 'lu le.

²³ Yɪnyre-tɛbli a pɛpɛ a 'mɔ, 'kɪ ε -hɔɛn 'lɪ -tonyiblo a □wɪɔ kɪ. Ε nɔ- ni□e, 'kɪ ε 'yε nɪ 'sii 'ɔ yɪ, 'kɪ 'ɔ Nyɪsɔvɔ ye'.» Kε- -Yusu pɔ 'a -nagbopɔ yɪ.

-Tε nɔgba -mɔ', -ε 'yɪ -Juukɔeyrɔwɪɔ 'pa-, ε kuo la -Yusu □wɪɔ yɪ diakɪ*

(Matie 15.21-28)

²⁴ -Tε dε a 'mɔ, ε -hi, -ε -bɪ -Yusu -hɔn 'lɪ -Juukɔε a 'blɔgba 'kwɪ nɪ, 'ε mu 'lɪ hɪapɔblɔgba -bɪ 'kwɪ. 'Kɪ 'lɪ 'blɔgba a 'mɔ 'kwɪ, 'kɪ 'dɪɔ -mɔ', -ε mɔ Tɪlɪ, ε nɪ 'lɪ. -Tε ε nyre 'lɪ Tɪlɪ a 'mɔ 'kwɪ, -ε -bɪ 'kɪ 'lɪ -huhlike 'kwɪ, 'ε pa 'lɪ nyiblo □dɔ a -tɛ, -ε nu□o, ε 'yɪ□ɪ -hɔvɔ, 'kɪ nyiblo □dɔ bɔ yru□o. Kεε, nyibli yru□o nɪ.

²⁵⁻²⁶ 'Kɪ 'lɪ nyibli a 'mɔ 'nyɪ, 'kɪ nɔgba □dɔ nɪ 'lɪ. Nɔgba a 'mɔ, ε 'yɪ -Juukɔeyrɔwɪɔ 'pa-. 'Kɪ ε kɔ 'lɪ Fenisi, 'kɪ 'lɪ Silɪblɔgba 'kwɪ. ('Kɪ 'lɪ -Juukɔε -mɔ -bɪ -mɔ, nyibli 'bɔ 'yɪ -Juukɔε 'pa-, ɔ dεε □nɔ -gbo.) Nɔgba a 'mɔ, nɔ- kɔ 'yɪ nyrɔyɪ 'ku -hɔan* nɪ 'ɔ ke'. -Tε nɔgba a 'mɔ, ε 'wɪn 'kɪ -Yusu a 'nyre, -ε -bɪ 'kɪ ε mu 'lɪ□ɪ -mɔ, 'ε 'gbla kwɪ, 'kɪ 'ɔ□ɔ ye', ε wen: «'N nyaa -mɔ le, bla 'ku -hɔan -mɔ' le, -ε nɪ 'ɔ 'na 'yɪ ke'.»

²⁷ -ε -bɪ -Yusu □tu 'kɪ nɔgba a 'mɔ □wɔn, ε wen: «□Bɔ pɔɔ □nɛ dε yɪ: Yɪ-hɛdɛ, -kɔ -bɔ -ha 'yonɔ mɛ le, bɔ □mla. Ε 'yɪ 'ɔ le -nɔɔ -nɪ, 'yonɔ -mɔ', (-ɔ mɔ -Juukɔε,) bɔ nɪ 'lɪ dε a didie 'kwɪ, 'tɪ- nyiblo □dɔ bɔ -ha 'ɔ □nɔ 'waa dididɛ a 'mɔ ye', bɔ 'wɪa 'ɔ□ɔ -gbo ye' bɔ.»

²⁸ -ε -bɪ nɔgba a 'mɔ, ε □tu□o □wɔn, ε wen: «Tɔɔnyɔ o, ε mɔ □han-tɪ □nɪɔ. Kεε 'kɪ, 'yonɔ 'bɔ

yi de ni di, -tebli yi ble □nu □jre, 'waa -gbo 'u yi□i
le 'ti, 'u yi□i di.»

²⁹ -E -bi -Yusu wen: «-Te □tu 'mu □won, 'ki 'li
□haanwin 'kwli, ε nɔ- kɔ -ti 'ni nu□o, 'ku -huan
'ε -hɔn 'u -na 'yu nyrɔyu ke'. 'A -ti, -we 'li -bu mu
'li 'kayu bu ni.»

³⁰ -Te nuɓba a 'mu, ε nyre 'li 'kayu bu, 'ε mɔ
□han-ti, 'ki ε yeε 'u 'a 'yu bu, 'ε pe bu gbee. 'Ku
-huan -hɔn 'u□u ke' ni.

*-Te -Yusu nu la□a, nyiblo □du, -ε 'ke, kɔ, -ε 'yi
'plele -yi, 'a 'kue 'ε -we la*

³¹ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu -hɔn 'li
Tilɔdɔ 'kwli ni, 'ε 'be Sidɔdɔ □tiɔ, kɔ, 'ε naa 'li
Dekapɔlɔgba 'kwli, 'ti- 'ε nyre 'li Galileblɔgba a
'yru wien.

³² -Te ε -nyre 'ki, -ε -bi u ya□a 'kikenyo □du yi,
-ε 'yi 'plele -yi. -E -bi u -tua -Yusu a lenyaale, bu
pu□u dabu 'lu bu, 'a 'kue 'mu -we,

³³ -Yusu, 'ε -ha 'li□i nyibli 'nyu, 'u bii yi, 'ti- 'ε
'nyra 'li□i -jio nu' le, kue 'u bu de, 'ε pu 'a -jio
hiɔn, 'ε kua 'u□u 'a me ki bu,

³⁴ 'ti- 'ε 'wla 'yi wla, 'ε te 'li yo' le, 'ε 'wla
-hɔnhɔn bu, 'ε lee nyiblo a 'mu, ε wen: «Efata,»
-ε □hen 'nyre: «Bu kle yi.»

³⁵ Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi 'a nu kle yi, 'ε -tua
-ti a 'winwin -tee, kɔ, 'a me 'ε □wle ki bu -tee, 'ε
-tua 'puple -tee.

³⁶ -E -bi -Yusu ti nyibli a 'mu, -u □gbee 'u ni, -ε
mɔ, -tebli a pepe a 'mu, -ε mu 'lu -mɔ, u 'ni 'naa
'li□i -mɔ le, 'ki 'u nyiblo □du ye'. Kee, ε ni 'li 'waa
leele 'kwli, 'u -tua 'a -molenuna.

³⁷ -E -bi ε keε nyibli a □wli le diaki, 'u pu le:
«-Tebli a pepe, ε ni, ε mɔ yino-tebli. Ba 'ye ke, ε

ni□e ni, 'kikenyu, 'u yi -ti 'wɔn, kɔ, nyibli -mu', -u
'yi 'plele -yi, 'u yi 'ple -tɛɛ.»

8

*-Tɛ -Yusu wloo la 'flɔkui ni □hlon'hwen, nyibli
a 'miliwi ni -hen, 'u di la□a, 'u □mla la
(Matie 15.32-39)*

¹ Ti a 'mu 'yri, nyibli -huohu -bi, u nu -di, 'u
□gbee 'u -Yusu 'hu, u 'mu 'a tɔɔwin 'wɔn. U 'yi
didide -kɔ. -ɛ -bi -Yusu da 'a -nagbopu* ni, ɛ wen:

² «Nyibli -bu, 'waa nyai ni 'mu ni, -ɛ nu□o, -tɛ
u bi la 'ne- 'mu 'hu, 'a -nyrɔwi ni ta a -nyrɔwɔ
-bu, 'ti- u 'yi didide -kɔ.

³ 'Bu 'yi dɛ -di, 'ni pu le, bu mu 'waa 'du kle, -ɛ
-bi u ni 'hru wɔn, 'waa 'klɔ 'mu 'lɔ -wɛ, 'kanu a
-ti, -ɛ nu□o, -tɛ -u -bi -hɔn 'lɔ -wlu, 'du hlo 'lɔ ni.»

⁴ -ɛ -bi 'a -nagbopu □tu□o □wɔn, u wen: «-Bi'
-a di 'kɔ nu, 'ti- -a 'mu □nu didide -nyi, -ɛ di □nu
□mla 'lɔ? -Tɛ -bu, -a ni 'ne-, 'du bii 'ne- yi.»

⁵ -ɛ -bi -Yusu 'beti □nu ni, ɛ wen: «'Flɔkui ni
-tie -ni 'u 'a mu 'hu 'lɔ?» -ɛ -bi u wen: «'A 'yo ni
□hlon'hwen.»

⁶ -ɛ -bi ɛ lee nyibli a 'mu, -u ni 'u□u 'hu ni, 'kɔ
bu ni ble, 'ɛ 'du 'flɔkui ni □hlon'hwen a 'mu ye',
'ɛ -nyi Nyɔsua 'wio, 'ɛ 'bɛ□ɛ □tiɔ le, 'ɛ -nyi□e 'a
-nagbopu, -ɛ di□e nu, u 'mu□u □gla, -nagbopu a
'mu, 'u □gla □nu□u le.

⁷ U ni -do a 'mu de, u kɔ -hrin.yo gbi -wɛ, -Yusu
'ɛ -nyi Nyɔsua 'wio de, 'ɛ lee nɛ 'a -nagbopu de,
'kɔ bu □gla □nu□u le, 'u □gla □nu□u le.

⁸ -ɛ -bi nyibli a pɛpɛ, u di dɛ -tɛɛ, 'u □mla. -Tɛ
u □mla, 'flɔ, -ɛ hie bu, -tɛ 'a -nagbopu 'kukue□e
le, u 'yii 'lɔ -tugbe gbagbi ni □hlon'hwen.

⁹ Nyibli, -v di de, v -we 'li -tonyibli a 'miliwɔ nu -hen. -Te ε -hi 'ki, -ε -bɪ -Yusu te ɲɪv bu, 'ki bu mu 'li 'waa 'dɪ kle,

¹⁰ ε nɔ- -mɔ -bɪ, ε kɔ 'a -nagbopu 'hɛn-, 'v -mu, 'v 'ya 'li 'blagbɪ 'kwli, 'v mu 'li 'blɔgba a 'kɪbɪa -bɪ -mɔ', -ε kɔ 'kwli 'dɪɔ nu 'li, v deε Damanuta.

Falisiɲtumu a nyibli -hɛ -Yusu bu nu
ɲwɪlekɛɛde*

(Matie 16.1-4)

¹¹ -Te de a 'mɔ, ε -hi, -ε -bɪ Falisiɲtumu a nyibli nyre 'v nu, v kɔ -Yusu 'hɛn-, 'v -tva hihle, -ε diɲe nu, v 'mɔ 'vɲv le ɲtɛε -nɪ. V -hɛ bu 'yeɲe, 'bu mɔ, 'bu -we 'li bu nu ɲwɪlekɛɛde, -ε di ɲɪvɲv -tɔɔ -nɪ, -ε mɔ, Nyɪsɔa, ε nɔ- lee 'nɛɲe -tutu ki.

¹² Bu pu 'ki le, -ε -bɪ -Yusu 'wla -hɔnhɔn bu, ε wen: «De- nu 'kɪɲɪ, ti -bu 'yri a nyibli -bu, 'v -hɛ ɲwɪlekɛɛde de, -ε di ɲɪvɲv -tɔɔ -nɪ, -ε mɔ, Nyɪsɔa, nɔ- lee 'nɛ- 'mɔ -tutu ki. 'N yɪ 'a mu 'nɪ -lee -nɪ: -Te a nɪ 'mɔ a nyibli, Nyɪsɔa 'yɪ 'liɲɪ 'li -we, bu wenɲe ki, 'ki ba 'ye 'a -nɛ ɲwɪlekɛɛde ɲɔ.»

¹³ Bu pu 'ki le, -ε -bɪ ε -hɔn 'v ɲɪv 'hɔv, ε kɔ 'a -nagbopu* 'hɛn-, 'v 'ya 'li 'blagbɪ 'kwli, 'v mu 'li Galileblɔgba a 'yru a 'kɪbɪa -bɪ ki.

Falisiɲtumu a nyibli a 'fɔɔ a 'yaade, kɔ 'kɪn
Helɔdɪ a 'fɔɔ a 'yaade*

(Matie 16.5-12)

¹⁴ -Te -Yusu a -nagbopu* yɪ 'li 'blagbɪ 'kwli nu 'ye, -ε -bɪ ε -hru ɲɪv -mɔ 'ki bu gba didide, 'bu 'yɪ 'fɔɔkuo nu -do 'pa-, -ε nɪ 'li 'waa -teblɪ 'nyɪ.

15 -E -bi -Yusu yi □nu 'ni ti, ε wen: «Fal-isi□tumu a nyibli a 'floo a 'yaade, ko 'kun Helodu a 'floo a 'yaade a -ti, ba □tu 'aan dionu 'yie.»

16 Kee -nagbopu a 'mu, u 'yi□i le -yru, -ε mo, 'yaade a 'mu, -kotu -Yusu hle, ε mo de a yipude □nu, -ε □hen 'nyre, nyibli a 'mu, 'waa 'lule-hihie -huan. Bu 'yi 'ki -ti a 'mu le -yru, ε no- nu□o, 'u -tua le'betile, u wen: «□Bi -te -a 'yi 'floo -ya, ε no- ko -ti 'ε ni 'puple le?»

17 -Ti a 'mu, -nagbopu -hla, -Yusu 'win ni, ε wen: «De- ko 'kla □ye 'a mu -wliye 'li? □Bi -te a 'yi ke didide -ko a -ti? A 'tie 'ye -ti a leyuyruo ni kuε. 'Aan □wli 'gboklo ni.

18 A ko 'yii, keε, a 'ni -yru□o le. A ko nu, keε, a 'ni -yru□o -ti' le. E ko, a kla -ti-mo-hru-ti.

19 -Te 'n wloo la 'flookui ni □hun, 'ki -tonyibli a 'miliwi ni □hun bu di de a -ta', -te u -we la de le, 'floo -mu', -ε hie la bu, -tugbiwi ni -tie a 'yii la 'li 'li?» -E -bi u wen: «'A 'yo ni -pu □tu 'u 'huen.»

20 -E -bi ε wen: «'Ti-, -te 'n wloo la 'flookui ni □hlon'huen, 'ki -tonyibli a 'miliwi ni -hen bu di de a -ta', -te u -we la de le, 'floo -mu', -ε hie la bu, -tugbiwi ni -tie a 'yii la 'li 'li?» -E -bi u wen: «'A 'yo ni □hlon'huen.»

21 -E -bi ε wen: «A 'tie 'ye -ti a leyuyruo ni kuε.»

-Te -Yusu kla la 'yii'donyo □du a 'yii yi, 'ki 'li Betisaidadi □kwli

22 -Te u nyre 'li Betisaidadi □kwli, -ε -bi u ya -Yusu 'yiiklanyo □du yi, 'u -tua 'a lenyaale, bu pu□u dabu 'lu ble, 'a 'yii 'mu yi kle,

23 -Yusu 'ε 'ble 'yiiklanyo a 'mu a dabu kua, 'ε □ti □ne 'diu. Bu □ti 'ki□i 'diu, -ε -bi ε plu□u

h1vɒn 'yi klɛ, 'ɛ pɒɒv dabusɪ 'lu bɒ, 'ɛ 'betiɒe, ɛ wɛn:
«Bɪ -yɪ 'ye dɛ?»,

²⁴ 'yiiklanyɔ a 'mɒ 'ɛ ɒwɛ 'yii, ɛ wɛn: «'N yɪ 'ye
-tonyibli, kɛɛ, v 'wɪ ti yɪ, 'v nɛ,»

²⁵ -Yusu 'ɛ gba 'vɒv dabusɪ 'yi kɪ de. -Tɛ ɛ -ha 'v
'a dabusɪ, -ɛ -bɪ nyiblo a 'mɒ, ɛ tɛ 'lɪ ye' lɛ. 'A 'yii
klɛ yɪ. ɛ yruɪ 'kɪ lɛ -tɛɛ.

²⁶ -ɛ -bɪ -Yusu wɛn: «Mu 'lɪ -na 'dɪɔ 'kwli, kɛɛ,
ɒnɪ 'naa 'lɪ Betɪsaidadɪɔ 'kwli.»

*Pielɪ wɛn 'nɪ, -Yusu, ɛ nɔ- mɔ Wanyɔ -mɒ',
Nyɪsɒa pɒ la lɛ, ɛ di la 'a dako yɪ ya
(Matie 16.13-20; Luku 9.18-21)*

²⁷ -Tɛ dɛ a 'mɒ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a
-nagbopɒ* 'hɛn-, 'kɪ v mɪ 'lɪ 'dɪ ɒdɒ kɪ. 'Dɪ
a 'mɒ, v 'mɒɛ 'blɔgba -mɒ', -ɛ kɔ 'nyrɛ -mɔ Filipɒ
a Sesale yrɛ. U nɪ 'kɪ 'hru wɒn, -ɛ -bɪ ɛ 'beti ɒnɒ
nɪ: «Nyibli wɛn 'nɪ, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mɒ 'lɪ?»

²⁸ -ɛ -bɪ v ɒtuɒo ɒwɔn, v wɛn: «-U -bɪ
wɛn 'nɪ, -mɔ Saan Batisɪ ɒnɔ, -ɛ pɪ la nyibli
'nie 'lu lɛ. -U -bɪ wɛn 'nɪ, -mɔ Nyɪsɒa a
winwɒn-hanyɔ Eli ɒnɔ. -U -bɪ wɛn 'nɪ, -mɔ
Nyɪsɒa a winwɒn-hanyɔ -bɪ ɒnɔ, -ɛ 'kɒ la, 'tɪ-
ɛ 'hrɪ 'kɒ de.»

²⁹ -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «'A mɒ -mɔ -bɪ, a wɛn nyiblo a
'dɪ -bɪ 'n pa 'mɒ 'lɪ?» -ɛ -bɪ Pielɪ bi 'v nɪ, ɛ wɛn:
«-Mɔ mɔ Wanyɔ -mɒ', Nyɪsɒa pɒ la lɛ, ɛ di la 'a
dako yɪ ya.»

³⁰ -ɛ -bɪ -Yusu ti ɒnɒ nɪ -tɛɛ, ɛ wɛn: «A 'nɪ 'hlaa
'lɪɒɪ nyiblo ɒdɒ yɪ, nyiblo a 'dɪ -bɪ 'n pa 'mɒ.»

*-Tɛ -Yusu hla laɒa, -ɛ mɔ, ɛ di la 'nɪ 'kɒ, 'tɪ- ɛ
'mɒ la 'kɒ 'hrɪ de
(Matie 16.21-28; Luku 9.22-27)*

31 -E -bi -Yusu bi 'u ni, 'e -tua 'a -nagbopu* a toole, 'ki 'u -tebli a pepe -mu', -e di□e yre mu a -ta', e wen: «'Mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, -nyrowo □du, 'n di 'ye □hiven dtaki. 'Blu a nyibli, u ko Nyisua a -cohlunpinyu* gbagbi, u ko 'blu a tetetoonyu 'hven-, u ko bu yraa 'mu, 'ti- u 'mu 'mu 'la. 'Bu mo, 'ni 'ku, -nyrowi ni 'hven 'bu -hi, ta a -nyrowo, 'n ko □bu 'hri 'klo.»

32 -Te e yi □nu -ti a 'mu ni -tue -ni, e 'yi □nu □dedede 'yi ki -hlii -ni. E no- mo, Pielu bu daa □ne 'kibia -mo, 'e yi□u -mo 'ple, e wen: «-Ti -bu, -yi 'lu -mo le -hie, 'ni -hva□a li□u, bu nu -mu.»

33 -E -bi -Yusu □hian -mo, 'e ta 'li 'a -nagbopu -bi -mu' -mo le, 'ti- 'e -maa Pielu 'yi, e wen: «hloo 'mu -mo le, Satan! De -mu', -yi 'lu -mo le -hie, e 'yi□u 'pa-, Nyisua 'ni -hie li□u 'lu -mo le. -Na 'lule-hihie mo -tonyibli a 'lule-hihie □ni.»

34 Bu pu 'ki le, -e -bi e da nyibli -mu', -u ni 'u, u ko 'a -nagbopu 'hven- ni, e wen: «Nyiblo 'bu yi□u ni -hue, 'ki bu kue 'mu □wien le, e 'ni 'kuee 'li 'a dionu a 'lule-hihie □wien le, kee, -ti -mu', 'n di□e -lee -ni, e no- bu nu 'a -ne ti, 'ye □bu nyibli pu le, u 'mu□u 'la, -te e pa 'u, 'e mo 'na nyiblo a -ti.

35 Nyiblo 'bu pu le, e 'ni -hva□a li bu 'waan ne 'a dionu a -hunhlon, 'ki 'ne- -tutu ki, 'ki 'u 'na -ta', nyiblo a 'mu, 'bu 'ku, e di 'a 'klo yrayru 'ni 'waan -ni, 'ki 'li Nyisua yi. Kee, nyiblo 'bu -wen, 'ki 'a dionu a -hunhlon bu 'wan, 'ki 'ne- -tutu ki, -te e nue 'mu a -ti, e ko, 'ki 'u Nyisua a □haantitie a -ti, -e -bi nyiblo a 'mu, 'bu mo, 'bu 'ku, e di ko 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li, 'ki 'li Nyisua yi.

36 Nyiblo 'bu ko 'klo -bu a kuko-tebli a pepe, 'ti- 'bu 'waan ne 'a dionu a 'klo yrayru, 'ki 'li Nyisua

yi, kuko-tɛbli a 'mu, ε 'ni -puɔv 'vɔv ɔdedede ni.

³⁷ Nyiblo 'yi 'liɔi 'li -wɛ, bu pu 'v ɔdedede 'klo yrayru a 'mu a -ta'.

³⁸ 'Ki a ni 'li nyibli -bu, -v 'ye ni ɔtuu 'v Nyɔsua, -v -plee 'li Nyɔsua ke 'nyi. 'Bu mo, 'ba yi -tɔi ni pie, 'ki 'v nyibli a 'mu ye', 'ki ɔbu di 'aan Kɔkɔnyɔ' pa, ko, 'ki ba di 'v 'na win 'v ɔtuu -ni, -ε -bi 'mo -bu, -ε mo -tonyibli a pɛpɛ a Nyiblo, ti -mu' -ko 'yri 'n di 'v -dii -ni de, 'ki 'li 'na 'Baɪ a -ti a 'yi'buale 'kwli, 'n ko 'a lɛlenyɔ 'hɛn-, ti a 'mu 'yri, 'n di pie -tɔi -wɛ, 'ki 'v Nyɔsua ye', 'ki ɔbu hlaɔa, -ε mo, a mo 'na nyibli.»

9

¹ -ε -bi -Yusu yi ɔnu 'ni -lee -ni de, ε wɛn: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, 'ki 'li 'a mu 'nyi, nyibli -bi ni 'li, v 'muɔv 'ye -nyɔwɔ ɔɔv, -tɛ Nyɔsua di nyibli a win a kɔkɔlɛ nu, 'ki 'li 'a 'kl 'kwli, 'ti- ε 'mu nyibli a 'mu, 'waa 'kukɔv a ti ki ye.»

-Tɛ -nagbopv 'ye la -Yusu, 'ki 'li Nyɔsua a -ti a 'yi'buale 'kwli*

(Matie 17.1-13; Luku 9.28-36)

² -Tɛ -nyɔwɔ ni ɔhlon-do -hi, -ε -bi -Yusu gba Pielɔ ko Saki ko Saan 'hɛn- ni, 'v mu 'li dɔgba blɔblɔ ɔɔv 'lu. U ni -do, 'ki v ni 'li, -ε -bi -Yusu 'ciɔ ni, 'ki 'li ɔnu 'yi.

³ 'A wlawli 'plɛ ni diaki, 'ti- 'v yi wlin. -Tɛ v nu 'pɔplɛ, nyiblo ɔɔv 'yi 'nɛ- 'klo ki -ni, -bu nu dɛ, bu nu 'pɔplɛ lɛ.

⁴ Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi v 'ye Nyɔsua a winwlon-hanyɔ Eli ko Moise 'hɛn- ni. Nyibli ni 'hɛn a 'mu, v 'ku la see la. Nu- 'hru 'v -Yusu 'huɔ, v ko -Yusu 'hɛn- 'v -tɔa toto a pɔpɔv.

5 Pieli bu yi 'ki □nu ni 'ye, -ε -bi ε yi -Yusu 'ni -lee -ni, ε wen: «Tɔɔnyɔ, ε nu -tεε, 'ki -ba ni 'nε-tite -bu bu. -Ba pu papu ni ta, -nε pu pa, Moise a -nε, kɔ Eli a -nε.»

6 Pieli hla -ti a 'mu ni, -ε nu□o, ε kɔ 'a 'bio 'hɔen-, υ ta 'u blε, 'a -ti, -ti bu di hla, ε 'yi□i -yi.

7 -ε -bi ti ni -do a ti 'yri, -jrunma □tu 'u □nu 'lu, 'ε -hli □nu. 'Ki 'li -jrunma a 'mu 'kwli, 'ki Nyɔsua a win -hɔen 'li -wlu, 'ε pi lε: «Nyiblo -bu, ε nɔ-mɔ 'na nɔeyu. Ε nɔ- ba pu nua yi bu.»

8 Ti ni -do a ti 'yri, bu yi 'u 'waa dɔɔnu 'hɔi lε ni tε, -ε -bi υ 'kee nyibli -ni wen a 'yiye ni, 'bu 'yi -Yusu ni -do 'pa-.

9 -Tε υ yi 'ki dugba a 'mu ni □ti, -ε -bi -Yusu yi □nu 'ni ti, ε wen: «Dε -bu, a 'ye, a 'ni 'lee 'li nyiblo □du, ε 'mu□u gba -gbagba, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'mu 'ku, 'mu 'li 'kukonyibli 'nyi -hɔn, 'mu 'klo 'hri.»

10 -Ti a 'mu, -Yusu -hla, υ □tuu 'u□u ni. Kεε, υ yi 'beti 'waa dɔɔnu lε, bu 'ku, bu -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hri 'klo, dε a 'di -bi ε □hen 'nyre 'li?

11 -ε -bi -nagbopu -tua 'a le'betile, υ wen: «Dε-kɔ -ti, Nyɔsua a tetetɔɔnyu 'u pi lε, -ε mɔ, Nyɔsua a winwlon-hanyɔ Eli, ε nɔ- kɔ -bu 'nyεε 'hru, -bu di, 'ti- Wanyɔ -mu', Nyɔsua pu la lε, ε di la ya, ε 'mu di 'li?»

12-13 -ε -bi ε wen: «Ε mɔ □han-ti, Eli, ε nɔ- kɔ -bu di yi-hede, ε 'mu Nyɔsua a dako -hεε -ni, υ 'mu 'waa 'klo □hrenti -ni, υ 'mu -mɔ -wε, 'ti- Wanyɔ a 'mu, ε 'mu di. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni: Nyiblo, -ε 'wi- Eli yi, ε di ni, 'ti- yunyre-tɛbli -bu, -tonyibli -hɔe bu nu□o -mɔ, 'u nu □nε□ε -mɔ, -tε υ nu la 'a 'ciaru, 'ki 'li Nyɔsuarɛn 'kwli, ti -hi la a ti 'yri.

U 'cruṽu ni -wε, -ε mɔ, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pεpε a Nyiblo, 'n kɔ ɔbu 'ye ɔhɛn diaki, 'ti-nyibli 'mυ 'mυ -yraa -ni -wε. Dε ε ɔhen 'nyre, ɔbu a -hieɔe 'lu -mɔ lε ni?»

-Tε -Yusu nu laɔa, 'yu -mυ', 'ku -hvan* ni la 'v ke', 'a 'kve 'ε -wε la

(Matie 17.14-21; Luku 9.37-43a)

14 -Tε υ ɔti 'ki dugba a 'mυ, -ε -bi -nagbopυ* a 'mυ, -Yusu hie wen 'υ bu, 'ti- ε 'mυ 'υ ɔnu 'hvi nyre, ε 'ye nyibli -hɔɔhvi, 'υ ɔglaa 'li ɔnu lε, υ kɔ tetetɔnyυ 'hɛn-. Tetetɔnyυ a 'mυ, υ nu- pi gble, υ kɔ -nagbopυ -bi a 'mυ 'hɛn-, υ hie wen 'υ bu.

15 -Tε nyibli 'ye 'ki -Yusu, -ε yi 'li di, -ε -bi 'waa ɔwli kεε lε, 'υ muɔo ye' 'bε mɔ, 'ki 'li cigbε 'kwli, υ 'mυɔυ 'wio -nyi.

16 -Tε -Yusu nyre 'υ, -ε -bi ε 'beti 'a -nagbopυ a 'mυ, ε yεε 'υ bu ni, ε wen: «Dε- kɔ gble a pi 'ki, a kɔ tetetɔnyυ 'hɛn- 'li?»

17 'Ki 'li nyibli -hɔɔhvi a 'mυ 'nyi, 'ki nyiblo ɔdu ni 'li. ε nɔ- ɔtuɔo ɔwɔn, ε wen: «Tɔnyɔ, 'n ya 'nε- -mυ 'na 'yu yi, ɔmuɔυ nu, 'a 'kve 'mυ -wε, -ε nuɔo, 'ku -hvan ni 'υɔυ ke'. ε nɔ- niɔe, 'ki ε 'yi 'li 'pυple 'li -wε.

18 'A -nε ti, 'ku -hvan a 'mυ, 'bu 'hri 'blo, ε kɔ bu pυɔυ ɔhlɔn lε, 'ti- 'yu a 'mυ, hɔnplu 'ε nyreɔe wien bu, kɔ, 'ε yi 'nyi di, kɔ, 'a 'hvi 'ε yi 'hiun. 'N lee -na -nagbopυ ni, bu bla 'ku -hvan a 'mυ lε, kεε, υ 'yi 'liɔti 'li -wε.»

19 Kε- -Yusu pi 'ki 'a -nagbopυ yi, ε wen: «A mɔ nyibli ɔniɔ, -υ 'yi Nyɔsua ɔwlv yi -kuo -ni -tεε. Ti ni -tie 'n kɔ ɔbu -hii 'nε- 'a mυ 'nyi, 'ti- a 'mυ Nyɔsua ɔwlv yi -kuo -ni 'li? ɔbi kε- 'n di nu, 'mυ

'a mu le -kikle -ni 'a -ne ti? Ba ya 'mu 'yu a 'mu yi,»

20 'u ya [ne]e yi. -Te e 'ye -Yusu, -e -bi 'ku -huan a 'mu, e -tua 'yu a 'mu a le[gbap]e, 'ku 'li 'kli 'kwli, 'yu a 'mu 'e bi [hl]on, 'e -tua -tutu a kle'blikele, 'e -wle hion, hionplu 'e pe[]e wien bu.

21 -E -bi -Yusu 'beti 'a 'bai ni, e wen: «-Te e -tua la 'li 'a nunuo, ti ni -tie e -hi 'u 'li?» -E -bi 'a 'bai wen: «Kue 'li 'a 'hiande 'yie bu.

22 E ko ti, 'ku -huan a 'mu, 'e pu 'li[]i 'to, ko 'ku 'li 'nie -mo, e 'mu[]u 'la a -ti. Yru -aan nyai, -bu -hee ne -a mu, [ni] -we 'li[]i 'li.»

23 -E -bi -Yusu wen: «-Wen 'ni: [Ni] -we 'li[]i 'li. 'A -ne [dedede] -we 'li bu nue ni, 'ku 'u nyiblo -mu' -mo, -e kuo Nyisua [wlu] yi.»

24 Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi 'yu a 'mu, 'a 'bai wen: «Iin, 'n -hue [bu] kuo [ne] [wlu] yi, kee, -hee 'mu, 'ku [bu] kuo [ne] [wlu] yi -tee.»

25 -E -bi -Yusu 'ye[]e ni, -e mo, nyibli yi bii kle diaki, 'e hlee 'li 'ku -huan a 'mu -mo, 'ku 'li win 'yakli 'kwli, e wen: «'Ku -huan, -mo -mu', -e ni[]e, 'yu -bu 'e 'ke, ko, 'e 'ye ni 'ple, 'n yi -mu 'ni -lee -ni, -hon 'u[]u ke', [ni] 'bie 'u[]u ke' de!»

26 -Yusu bu pu 'ku le, -e -bi 'ku -huan a 'mu, e -tua 'a blebublale. E ni 'li 'a blebublale 'kwli, 'e -hon 'u[]u ke'. -Te e -hon 'u[]u ke', -e -bi 'yu a 'mu, e pe 'u bu gbee, e 'wi -te bu 'ye ni 'ku wen. E no-nu[]o, nyibli -huchui a 'mu, -u ni -tuo a 'mu ki, 'u pu le: «E 'ku ni.»

27 Kee -e -bi -Yusu klo 'a dabu bu, e 'du[]o ye, 'yu a 'mu 'e nyra bu. -E -bi nyibli pu[]u [haan]-ti, -e mo, -Yusu nu[]o ni, 'yu a 'mu, 'a 'kue 'e -we.

28 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu

'hven-, v mu 'li 'kayu bu. -Te v ni -do, v ni 'ki 'v bu, -ε -bi v 'beti -Yusu ni, v wen: «Dε- -nu 'ki□i, □a 'yi wen 'li□i 'li -wε, -ba bla wen 'ku -hvan a 'mu le 'li?»

²⁹ -ε -bi -Yusu □tu □nu □wɔn, ε wen: «Nyɩsua a dida ni -do, ε nɔ- ni□e, 'ti- nyiblo 'ε -wε 'li bu bla 'kuo-hvɩndu a 'mu le.»

-Yusu hle□ε ni de, -ε mɔ, ε di 'nu 'ku, 'ti- ε 'mu 'klo 'hri

(Matie 17.22-23; Luku 9.43b-45)

³⁰ -Te dε a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'hven-, v -hɔn 'v -te a 'mu ni, 'v -mu, 'v 'bεε 'li Galileblɔgba 'kwli □tiɔ. ε 'yi□i -hva, 'ki nyibli □du bu 'ye□e,

³¹ -ε di□e nu, ε 'mu ti kɔ, ε 'mu 'a -nagbopu -tɔɔ -ni. -ε -bi ke- ε pi □nu yi: «'Mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pepe a Nyiblo, v kɔ bu pu 'mu nyibli -ji', v 'mu 'mu 'la. Kεε, 'bu mɔ, 'ni 'ku, -nyrɔwɩ ni 'hven- 'bu -hi, ta a -nyrɔwɔ, 'n kɔ □bu -hɔn 'li 'kukonyibli 'nyi, □bu 'hri 'klo.»

³² -Ti a 'mu -Yusu -hla, 'a -nagbopu 'yi□i le -yru. Kεε v yi pie hvannu, 'ki bu 'beti□e, dε a 'di -bi ε □hen 'nyε.

Nyiblo a 'di -bi, -ε ni 'v 'a 'bio 'lu yi 'li?

(Matie 18.1-5; Luku 9.46-48)

³³ -Te dε a 'mu, ε -hi, -ε -bi v nyre 'li Kapenaɔdɩɔ 'kwli ni, 'v mu 'li 'kayu bu. -Te v nyre 'ki 'li 'kayu bu, -ε -bi ε yi 'a -nagbopu* 'ni 'beti -ni, ε wen: «-Ti a 'di -bi a hle wen 'li 'hru wɔn 'li?»

³⁴ -ε -bi 'waa pepe, v nu □blii, -tɩ a -ti, -ε nu□o, 'ki 'v 'hru wɔn, v pipi wen□ε' le, 'ki 'li 'waa dɩɔnu 'nyi, nyiblo a 'di -bi -ni 'v 'a 'bio 'lu yi.

35 -E -bi -Yusu ni bu, 'e da □nu, e wen: «Nyiblo 'bu yi□i ni -huε, bu ni 'u 'a 'bio 'lu yi, bu □ti□ 'li 'a di□nu, e 'mu 'a 'bio a leleyu' pa.»

36 -E -bi ε -jri 'li 'hiangbe, 'e □tu 'u □nu□u ye' bu, 'e 'ble□e kua, 'e □jri□e dabu□i 'lu bu, e wen:

37 «'A -ne nyiblo 'bu ni 'u, -te 'hiangbe -bu, e ni 'mu, 'bu 'ble 'a nyiblo kua, 'ki 'u 'na 'nyre a -ta', -ε -bi 'm□ ε 'ble kua. K□, nyiblo 'bu ni 'u, 'bu 'ble 'mu kua, ε 'yi 'm□ ni -do 'pa-, ε 'yi 'mu kua 'ble, keε, ε 'ble 'na 'Ba□ Nyi□ua kua -we, -ε lee 'ne- 'mu -tutu ki.»

Nyiblo 'bu ni 'u, 'bu 'ye ni -w□n -a mu yi, ε □hen 'nyre, ε k□ -a mu 'hven- -a pe

(Luku 9.49-50)

38 -E -bi Saan, -ε m□ -Yusu a -nagbopi* -bi, ε wen: «T□□ny□, -a 'ye nyiblo □du, 'e ble 'kuo -hu□n* le, 'ki 'li -na 'nyre 'kwli. -Aan 'mumu, -a lee □ne ni, bu 'kee ne 'a nunuo, -ε nu□o, ε 'ni -kuε□e li -a mu wien le.»

39 -E -bi -Yusu wen: «A 'ni 'lee 'li□i, -ε m□, bu 'kee ne 'a nunuo, -ε nu□o, ε 'yi 'li□i 'li -we, nyiblo □du bu gba 'na 'nyre, bu nu □wilekεεde, 'ti- bu -h□n 'u -wlu, bu nyre 'na 'nyre yi.

40 Nyiblo 'bu 'ye ni -w□n -a mu yi, ε □hen 'nyre, ε k□ -a mu 'hven- -a pe.

41 K□, nyiblo 'bu -nyi 'a mu 'ni□olu ni -do, -te a m□ 'na nyibli a -ti, 'n yi 'a mu 'ni -lee -ni -teε, -ε m□, Nyi□ua, n□- di□e 'wio -nyi.»

-Te -Yusu hlee la de 'kuku a de ki

(Matie 18.6-9; Luku 17.1-2)

42 Ke- -Yusu pi □nu yi de, ε wen: «Nyiblo -mu', -ε kuo 'mu □wlu yi, -ε 'wi- 'hiangbedu -bu yi, 'bu

mɔ, nyiblo 'bu nu□o, nyiblodv a 'mυ, bu 'kee 'na □wlv a ytkuole, ε di nɔɔ 'v lε, 'kɪ 'v nyiblo a 'mυ, -ε nu dε a 'mυ -mɔ, bu pυ□v gbetεε a 'hɪɔ lɔ, 'tɪ-bv pυ 'lɪ□ɪ 'yru -mɔ, ε 'mυ 'kυ.

⁴³ 'Bv mɔ, -na dabv 'bv yɪ□ɪ nɪ nɪ, □nɪ yɪ dε 'kuku nɪ nɪ, -ε -bɪ 'bε 'v□v. Ε nu -tεε, 'kɪ -bv pa 'lɪ dabukvɪɔ 'klo yrayrv -mυ', -ε 'yε nɪ -wε 'lɪ 'kwli, 'ε -hi 'v -na dabvɪ nɪ 'hven bv □cεε 'v yɪ, 'tɪ- -bv mu 'lɪ na -mυ' 'nyɪ, -ε 'yε nɪ jre 'klo -mɔ 'klo. [

⁴⁴ 'Kɪ 'lɪ -tɪtε a 'mυ, nyɪ -mυ', -v yɪ 'hvi di, v 'nɪ 'kυ□v lɪ, ε kɔ, na 'nɪ -jre□e lɪ -wε, 'klo -mɔ 'klo.]

⁴⁵ 'Bv mɔ, -na bv 'bv yɪ□ɪ nɪ nɪ, □nɪ yɪ dε 'kuku nɪ nɪ, -ε -bɪ 'bε 'v□v. Ε nu -tεε, 'kɪ -bv paa 'lɪ bukɪvɪɔ 'klo yrayrv -mυ', -ε 'yε nɪ -wε 'lɪ 'kwli, 'ε -hi 'v -na bvɪ nɪ 'hven bv □cεε 'v yɪ, 'tɪ- bv pυ 'lɪ -mυ na -mυ' 'nyɪ, -ε 'yε nɪ jre 'klo -mɔ 'klo. [

⁴⁶ 'Kɪ 'lɪ -tɪtε a 'mυ, nyɪ -mυ', -v yɪ 'hvi di, v 'nɪ 'kυ□v lɪ, ε kɔ, na 'nɪ -jre□e lɪ -wε, 'klo -mɔ 'klo.]

⁴⁷ 'Bv mɔ, -na 'yie 'bv yɪ□ɪ nɪ nɪ, □nɪ yɪ dε 'kuku nɪ nɪ, -ε -bɪ -ha 'lɪ□ɪ 'lɪ. Ε nu -tεε, 'kɪ -bv paa 'lɪ 'yie nɪ -do Nyɪsva a bvnɪlε', 'ε -hi 'v -na 'yii nɪ 'hven, bv □cεε 'v yɪ, 'tɪ- bv pυ 'lɪ -mυ na -mυ' 'nyɪ, -ε 'yε nɪ jre 'klo -mɔ 'klo.

⁴⁸ 'Kɪ 'lɪ -tɪtε a 'mυ, nyɪ -mυ', -v yɪ 'hvi di, v 'nɪ 'kυ□v lɪ, ε kɔ, na 'nɪ -jre□e lɪ -wε 'klo -mɔ 'klo.

⁴⁹ 'A -nε nyiblo, 'bv nɪ 'v, 'bv yɪ 'mυ □wien lε nɪ kvε, ε kɔ bv -ha Nyɪsva mε lε, bv klaa □nε 'yi, -ε di□e nu, 'a nunuklo 'nɪ □ha yɪ nyre, □wɪ yɪ, -tε v nɪ, 'bv pυ mɔma 'ta, 'v pɪ□ɪ na', -ε di□e nu, ε 'nɪ □ha yɪ nyre.

⁵⁰ □Bv pυv □nε 'ta a dε yɪ de. 'Ta mɔ □haandε □nɪɔ. Kεε, 'bv mɔ, 'bv 'waan nε 'a wlvnnvɔ, v 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wε, bv nu□o, bv nɔ 'kɪ wlvn de. -ε -bɪ

ε 'yι 'kι -kvan □dυ -kɔ de. A 'nι 'wυ 'lι 'tadυ -mυ' yι, -ε 'waan nε 'a wlonnɔ, kεε, a kɔ 'aan 'bio 'hven-, ba kɔ kibuwεenlε.»

10

Dε -mυ', -Yusu tɔɔ -nι, 'kι 'υ nyibeyu kɔ nuɔba 'hven- bu -gba 'bli lε a -ta'

(Matie 19.1-12; Luku 16.18)

¹ -Nyrɔwι gbi bu -hi, -ε -bι -Yusu -hɔn 'lι Kapenaɔdɔ 'kwli nι, ε kɔ 'a -nagbopυ* 'hven-, 'υ mu 'lι Sudeblɔgba 'kwli, 'kι 'lι Suden a 'niki. 'Kι 'lι -tε a 'mυ, nyibli -hɔɔhυι, nu- -wε 'lι ti kι de, 'υ □glaa 'lι□ι lε, -ε -bι ε -tua 'waa Nyɔsua a -tι a tɔɔlε, □wι yι, -tε -mυ', ε ni□e lε.

² -ε -bι Falisi□tumu* a nyibli, nu- 'yιya 'υ□υ 'hυι bu, υ 'mυ□υ lε □tεε -nι, -ε di□e nu, ε 'mυ ka, 'kι 'υ Nyɔsua ye'. Kε- υ pι 'kι□ι yι, 'υ yι□ι 'beti -nι: «□Bι ε kɔ 'υ nι, -tε -aan tete ni 'a hihla, 'kι nyibeyu bu pu 'lι 'a nuɔba -patυ?»

³ -ε -bι -Yusu □tu □nu □wɔn, ε wen: «Tete a 'dι -bι Moise -nyi la 'a mυ 'lι?»

⁴ -ε -bι υ wen: «Nyɔsua a winwlɔn-hanyɔ* Moise hla□a nι, -ε mɔ, nyibeyugbe 'bu -hυε bu pu 'lι 'a nuɔba -patυ', -ε -bι bu 'cɔɔ 'cɔɔen, -ε hle□ε, -ε mɔ, ε pu 'lι□ι -patυ', 'tι-, bu -nyi□e 'cɔɔen a 'mυ.»

⁵ -ε -bι -Yusu wen: «'Aan □wι a 'gboklolε a -tι, Moise 'ε -nyi 'a mυ tetedυ a 'mυ.»

⁶ Kε- ε pι □nu yι de, ε wen: «Yι-hε-nyre, -tε Nyɔsua nu la 'kɔ, ε nu -tonyiblo, -tonyiblo a 'mυ, 'ε mɔ nyibeyugbe kɔ nuɔba 'hven-.

⁷ Ε nɔ- kɔ -tι, nyibeyu 'mυ 'υ 'a 'baι kɔ 'a 'dii 'hven- bu hie, ε 'mυ nuɔba kɔ, ε kɔ 'a nuɔba a 'mυ 'hven-, υ 'mυ 'hυι bu -nιnι -nι,

8 υ nu 'hven a 'mv, υ 'mv -tonyiblogblo nu -do -he. E ρhen 'nyre, -e mo, υ 'yi 'ki -tonyibli nu 'hven 'pa-, kee, υ mo -tonyiblo nu -do ρnuo.

9 'A -ti o, nyibeyugbe ko 'a nuɔba 'hven-, Nyisva -nu, υ -he -tonyiblo nu -do, nyiblo ρdu 'yi yi -blee -ni, bu -hihia ρnu yre.» Ke- -Yusu -pu ρnu yi.

10 -Te υ -hihie yre, -e -bi -Yusu ko 'a -nagbopu 'hven-, υ mu 'li 'kayu bu. -E -bi 'a -nagbopu a 'mv, υ yi 'betiϩe le de, nyibeyu ko 'a nuɔba bu -gba 'bli le a -ta'.

11 -E -bi e wen: «Nyibeyugbe 'bu pu 'li 'a nuɔba -patu', 'ti- 'bu ko nuɔba -bi, -e -bi e nu -wlawli, 'ki 'u 'a yi-henuɔba ye'.

12 Ke- e nu 'mv, 'ki 'u nuɔba -mo -we. Nuɔba 'bu hie 'u 'a nyibu bu, 'bu ko nyibu -bi, -e -bi e nu -wlawli.»

-Te -Yusu da la Nyisva, 'ki bu nu yonu ρhaande -mo

(Matie 19.13-15; Luku 18.15-17)

13 E ko la -nyrowo ρdu, 'u gba -Yusu 'yonu yi, -e diϩe nu, e 'mv ρnu le -hren, e 'mv Nyisva da, Nyisva 'mu 'yonu a 'mv ρhaande -mo nu. Kee, -te -nagbopu* 'ye de a 'mv, -e -bi υ -twa 'waa -mo'puple, υ wen: «A 'nu 'haa 'liϩi 'ku.»

14 -Te -Yusu 'ye de a 'mv, 'a -nagbopu -nu, -e -bi e 'yi 'a plo -blee -ni, e wen: «Ba -ha 'yonu me le, bu di 'ne- 'mu -mo. A 'nu 'kaa 'li ρnu yi, -e nuϩo, nyibli -mu', -u 'wi- 'yonu -bu yi, υ nu- di 'li Nyisva a 'klo yrayru 'kwli pa.

15 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblo 'bu 'ye ni -ha Nyisva me le, 'bu 'ye ni koo ρne win ki, ρwi yi, -te 'hiangbe ni, 'e -he 'a 'bai me le, 'a 'bai 'e kve

□ne win ki, -ε -bi nyiblo a 'mu, ε 'yi 'li□i -we, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli.»

16 -Yusu bu pu 'ki le, -ε -bi ε -tua 'yonu a kvalē'buble, 'ε pi □nu dabui 'lu ble, 'ti- 'ε da Nyisua, 'ki bu nu □nu □haandε -mɔ.

-Yusu kɔ dekonɔ 'hven-

(Matie 19.16-30; Luku 18.18-30)

17 -Te -Yusu -we -mɔ, 'ki bu bi 'hru wlon, ε kɔ nyiblo □du, 'ε ya□a cigbe yi, 'ε 'gbia kwli, 'ki 'u□u ye', ε wen: «Tɔɔnyɔ o, -mɔ mɔ □haannyiblo. De a 'di -bi 'n di nu, 'ti- Nyisua a 'klo yrayru -mu', -ε 'ye ni -we 'li 'mu□u kɔ 'li?»

18 -ε -bi -Yusu wen: «De- kɔ 'mɔ -dεε □haannyiblo 'li? Nyiblo □du 'yi □haannyiblo 'pa-, 'bu 'yi Nyisua ni -do.

19 -Yi Nyisua a tete ni, -u mɔ: □Ni 'laa 'li nyiblo, □ni 'nuo 'li -wlawli, □ni 'yrie 'li, □ni 'puu 'li nyiblo hi ki, □ni 'kaa 'li nyiblo, □tuu 'u -na 'ba kɔ -na 'dii 'hven-, 'ki 'li nvele 'kwli.»

20 -ε -bi ε □tu -Yusu □wɔn, ε wen: «Tɔɔnyɔ o, kɔε 'li 'na 'hiandε 'yie bu, -bu ye -nyrɔwɔ -bu ki, tete a pεpe a 'mu, 'n □tuu 'u□u ni.»

21 Bu pu 'ki le, -ε -bi -Yusu ta 'li□i 'yi le, 'ki 'li nvele 'kwli, 'ε lee □ne, ε wen: «ε hie 'u -mu de ni -do. ε nɔ- mɔ, mu -bu plo -na kukɔ-tebli a pεpe -mu', -kɔ, -bu -nyi 'a 'wliye □hɔennyibli, Nyisua 'mu -mu □haandε gbagbu -mɔ nu, 'ki 'li yakɔ 'kwli. □Ni nu 'ki□i, -ε -bi kɔε 'mu □wien le, □mu 'na -nagbopi* -hε.»

22 Bu 'win 'ki -ti a 'mu, -Yusu -hla, -ε -bi 'a □wlu bi □hlɔn, 'ε -hɔn 'u□u 'hu, 'ki 'li 'kla-wliye'yiya 'kwli, -ε nu□o, 'a kukɔ-tebli -hu ni diaki.

23 -Tε ε -mu 'ki, -ε -bi -Yusu naa nε 'a -nagbopu 'yie ki, ε wen: «E di 'mu 'ni kla, 'ki dekonyo bu di 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli pa.»

24 -Yusu a win a 'mu, ε κεε nε 'a -nagbopu a □wli le. Ke- ε pi □nu yi de, ε wen: «'Na 'yonu -na, dekonyu -mu', -u kuo 'waa kuko-tebli □wlu yi, ε kla 'mu ni, 'ki bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli.

25 'E mo □han-ti, ε kla 'mu ni, 'ki 'u dekonyo -mo', -ε kuo nε 'a kuko-tebli □wlu yi, bu kuo Nyisua □wlu yi, ko, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli, 'ε -hi 'u □gbuki-so* bu naa 'u 'die a 'huo 'yri.»

26 -Yusu a pupuwin a 'mu, ε maa nε 'a -nagbopu wlon le diaki. -E -bi u wen: «'Bu ko bu ni 'mu le, -ε -bi nyiblo □du 'yi 'li□i 'li -we, bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli.»

27 -Yusu bu 'ye □nu de, -ε -bi ε wen: «'Ki 'li -tonyiblo a dtonu a 'kl 'kwli, ε 'yi 'li□i 'li -we, bu kuo Nyisua □wlu yi, 'ti- bu pa 'li Nyisua a 'klo yrayru 'kwli. Keε, 'ki 'li Nyisua a 'kl 'kwli, 'a -nε □dedede -we 'li nueε.»

28 -E -bi ke- Piel pi -Yusu yi, ε wen: «-A mu -bi -bu 'li? 'Ye ke, -a -hie 'u -aan nyibli bu, ε ko -aan -tebli a pepe 'huen-, □a yi -mu □wien le kuε.»

29 -E -bi -Yusu wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, nyiblo 'bu ni 'u, 'bu hie 'u 'a 'kayu, ko 'a 'dayinu, ko 'a 'dii, ko 'a 'ba, ko 'a 'yonu, ko 'a -cii 'huen-bu, 'na nuεε a -ti, ko, ε 'mu 'na □haantitie nyibli pu a -ti,

30 -ε -bi nyiblo a 'mu, 'klo -bu, ε ni 'nε- -mo, -tebli, Nyisua di□e -nyi, ε di 'ni -hu, ε mu 'u -tebli -mu', ε hie 'u bu 'u -hi, -ε mo 'ki 'kayo, 'dayinu,

'diinu, 'yonu, ko -cii 'huen-, kee, u di □tu□o □huen -we. 'Ya 'u 'lu de, ti -ko 'yri Nyisua di 'u 'klo yrayru -bi 'u -nuu -ni, nyiblo a 'mu, Nyisua di -nyi□e 'klo yrayru -mu', -e 'ye ni -we 'li.

³¹ Kee, nyibli -mu', -u ni 'u 'waa 'bio 'lu yi, 'ki 'li -te ti ne -bu 'kwli, 'waa -huohu, u nu- di 'li 'waa 'bio bu ni, -nyrowo □du, e ko, nyibli -mu', -u ni 'li 'waa 'bio bu, 'ki 'li -te ti ne bu 'kwli, 'waa -huohu 'mu 'u 'waa 'bio 'lu yi ni, -nyrowo □du.»

*-Yusu bu hla la 'a 'kukuu ko 'a 'klo'hihru a -ti, 'a 'wi ni ta a 'wo, no- -bu
(Matie 20.17-19; Luku 18.31-34)*

³² 'Hru -mu', -e mi Jrusredio 'kwli, e no- ko wlon u ni 'u, 'u mi 'ki. -Yusu, e no- 'nyee 'hru, 'a -nagbopu* 'u ni 'u□u ke', huannu 'e ni □nu diaki. Ti ni -do a ti 'yri, -Yusu 'e 'du 'a -nagbopu ni -pu □tu 'u 'huen ye', 'u bii yi. Bu bii 'ki yi, -e -bi e -tua 'li 'waa -mohlee, 'ki 'u -tebli a pepe -mu', -e di□e yre mu a -ta',

³³ e wen: «Ba pu 'mu nua yi bu. Jrusredio, -a mi 'kwli. 'Mo -bu, -e mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'ki u di 'li 'mu Nyisua a -cohlunpinyu* gbagbi -ji' pu, ko tetetoonyu 'huen-, u 'mu 'mu -bati le -puu -ni, u 'mu le pu, 'n ble e 'kukuu yi. 'Bu -hi, 'ti- u 'mu 'mu nyibli -mu', -u 'yi Nyisua -yi -ji' pu,

³⁴ nyibli a 'mu, u 'mu 'mu 'caa -ni, u 'mu 'mu huan 'hrin, ko, u 'mu 'mu loko -bii -ni, 'ti- u 'mu 'mu 'la. -Nyrowu ni 'huen 'bu -hi, ta a -nyrowo, 'ti- 'mu 'li 'kukonyibli 'nyu -hon, 'mu 'klo 'hru.»

*-Te Saku ko Saan 'huen-, u lee la -Yusu, -e mo, u -hve bu ni -huan 'u□u 'hu, 'ki 'li Nyisua a bunile'
(Matie 20.20-28)*

35 -Te de a 'mu, e -hi, -e -bi -Yusu a -nagbopu* ni 'hven -bi, -u mo Saki ko Saan 'hven-, -u mo Sebede a 'yonu, u nu- mu 'u -Yusu 'hvi, u wen: «Tɔɔnyɔ o, de -bu, -a di -mu -hva, -a -hve□e ni, -bu nu□o, 'ki 'u -a mu -mo.»

36 -E -bi -Yusu wen: «De a 'di -bi a -hve □bu nu 'ki 'u 'a mu -mo 'li?»

37 -E -bi u wen: «Ti -mu', -e ko 'yri nyibli a pepe di 'u□u 'yee -ni, -e mo, -ko□ nyibli a pepe win ki, 'ki 'li Nyɔsua a bɔnule', -a -hve□e ni, -ba ni 'u -mu 'hvi bu, nyiblo ni -do 'ki 'li -na diidekɔbia ki, -do -bi 'ki 'li -na kamlakɔbia ki.»

38 Ke- -Yusu pi □nu yi, e wen: «De -bu, a -hve, de bu di 'nyre □hen, a 'yi□i -yi. □Bi □hiwendu -mu', 'n di 'ye, a -we 'li ba 'ye□e ni? Ko, -te 'n di 'kukubu nu, □bi a -we 'li ba wen□e ki ni, ba nu 'kukubu le ni -we?»

39 -E -bi u wen: «-A -we 'li□i ni.» -E -bi e wen: «E mo □han-ti, □hiwendu a 'mu, 'n di 'ye, a 'mu□u 'ye, ko, 'kukubudu, 'n di 'ku, a 'mu 'kukubu le nu -we.»

40 Keε, nyiblo, -e ko -bu ni 'na diidekɔbia ki bu, ko, nyiblo, -e ko -bu ni 'na kamlakɔbia ki bu, e 'yi 'mo 'pa-, 'ni -wa□a li□i 'nyre ni. Nyɔsua a □gbetu, e no- di nyibli a 'mu 'nyre wa.»

41 -Te -nagbopu ni -pu -bi -mu', u 'win-ti a 'mu, Saki ko Saan 'hven-, u hla -Yusu yi, -e -bi u -tva 'waa yru a lepule.

42 -E -bi -Yusu da 'waa pepe ni, e wen: «A yi□e ni, -e mo, 'klo -bu a 'luyɔnyɔ, -u neε 'waa dako, u □tui □nu □hiwen, 'u 'plue □nu. 'Waa 'kɔnde a 'mu, u nii 'li□i 'cre 'kwli.»

43 'A mu -mo -bi, e 'yi 'mu le -ni, 'ki 'li 'a mu 'nyi. Nyiblo 'bu yi□i ni -hve, bu mo 'aan naanyɔ,

nyiblo a 'mυ, ε blεε yι bu mο 'aan -hεεnyο.

⁴⁴ Ε κο, 'kι 'lι 'a mυ 'nyι, nyiblo 'bu -hυε bu mο 'aan 'luyιnyο, nyiblo a 'mυ, ε blεε yι bu -wε -mο, 'kι bu -hεε nε 'aan pεpε.

⁴⁵ 'Na 'mumu -bu, -ε mο -tonyibli a pεpε a Nyiblo, 'n 'yι -di, 'kι nyibli bu -hεε 'mυ, kεε, 'n di nι, 'kι □bu -hεε nyibli, ε κο, □bu -ha 'na dιοnυ, 'mυ 'ku, -ε di□e nu, 'na 'kοkου a 'mυ, ε 'mυ□υ nu, Nyιsυa 'mυ nyibli -hυοhυι □gble, 'kι 'υ 'waa δε 'kuku -mο.»

-Tε -Yusu nu la□a, 'yii'donyο Batime, 'a 'yii 'υ kle yι

(Matie 20.29-34; Luku 18.35-43)

⁴⁶ -Tε δε a 'mυ, ε -hi, -ε -bι -Yusu κο 'a -nagbopυ* 'hυen-, υ nyre 'lι 'dιο -mυ', -ε mο Seliko 'kwli nι. -Tε υ yι 'dιο a 'mυ 'kwli nι □ti, υ κο nyibli -hυοhυι 'hυen-, -ε -bι 'kι 'υ 'hrunya 'yri, 'kι 'yii'donyο □dυ nι 'υ bu, 'ε -hυε nyibli 'wli λε, -ε di□e nu, ε 'mυ δε di. 'Yii'donyο a 'mυ, 'a 'nyre mο Batime. 'A 'bai a 'nyre mο Time.

⁴⁷ -Tε ε 'win, -ε mο, Nasaletι a -Yusu, ε nο- yι -hi, -ε -bι ε -tua 'lι win a 'lι'yaale, ε wen: «-Yusu o, Dafidι a 'Yu, yru 'na nyai mο!»

⁴⁸ Nyibli -mυ', -υ nι 'υ, 'υ -tua 'a -mο'pυple, υ wen: «Ma wien mο!» Kεε, ε hιa nι, 'ε 'yaa 'lι win dιaktι de, ε wen: «-Yusu o, Dafidι a 'Yu, yru 'na nyai mο!»

⁴⁹ -Tε -Yusu 'win 'a win, -ε -bι ε nyra bu, ε wen: «Ba da□a, bu 'de,» 'υ da□a, υ wen: «-Mο ε δε. Pυ 'lι 'klι λε, -bu 'du ye', -bu mu 'υ□υ 'hυι.»

⁵⁰ -ε -bι Batime a 'mυ, ε □hιnhιan 'υ 'a kveti bu, ti nι -do a ti 'yri, -ε -bι -gbisa, ε nyra bu, 'ε mu 'υ -Yusu 'hυι.

51 -Tε ε nyre 'kɪ 'v, -ε -bɪ -Yusu 'beti□e nɪ, ε wen: «Dε a 'dɪ -bɪ -hʊε □bʊ nu, 'kɪ 'v -mʊ -mɔ 'lɪ?» -ε -bɪ ε wen: «Tɔɔnyɔ o, 'n -hʊε□ε nɪ, -bʊ nu□o, 'na 'yii -bʊ, -ε klε, bʊ klε yɪ.»

52 -ε -bɪ -Yusu lee □nε nɪ, ε wen: «-Tε -kuo 'mʊ □wɔ yɪ, ε nɔ- nu□o, 'nɪ nu□o, -na 'yii 'ε klε yɪ. 'A -tɪ, -wε 'lɪ -bʊ mu 'lɪ 'kayu bʊ nɪ.» Ti nɪ -do a ti 'yri, -ε -bɪ ε -tʋa lɛyuyruo, 'ε bi 'v -Yusu ke', 'ε -tʋa 'a □wienlɛkʊkʊε.

11

-Tε -Yusu 'ya la Jrusredɔ 'kwli

(Matie 21.1-11; Luku 19.28-40; Saan 12.12-19)

1 -Tε -Yusu kɔ 'a -nagbopʊ* 'hʊen-, v mi la Jrusredɔ 'kwli, bʊ 'mʊε 'dɪ -bʊ, -v mɔ Betifase kɔ Betani 'hʊen- yrε, 'kɪ 'v dʊgba -mʊ' □hlɔn, -ε kɔ 'lu olifieti nɪ 'lɪ, -ε -bɪ -Yusu lee nε 'a -nagbopʊ nɪ 'hʊen -bɪ nɪ.

2 Kε- ε pɪ □nʊ yɪ, ε wen: «'Dɪɔ -mʊ', -ε nɪ 'lɪ 'a mʊ ye', ba mu 'lɪ□ɪ 'kwli. 'Bʊ mɔ, 'ba 'ya 'dɪɔ, a dɪ yεε 'v 'kasrayu, v mʋa -nɪ bʊ. Nyiblo □dʊ 'yɪ -hʋan 'v 'kasrayu a 'mʊ kɪ nɪ 'yε. 'Ba yε 'v□v bʊ, ba □wɛ□ε, ba ya 'mɔ□o yɪ.

3 'Bʊ mɔ, nyiblo □dʊ 'bʊ 'beti 'a mʊ, 'bʊ pʊ lε: Dε a 'dɪ -bɪ a nɪ 'lɪ? -ε -bɪ kε- ba pʊ□v yɪ: Kʊkɔnyɔ, ε nɔ- -hʊε□ε. ε dɪ 'lɪ□ɪ 'nɪ ya, -tε ti nε -bʊ.»

4 -Tε v -mu, v 'ya 'dɪɔ a 'mʊ 'kwli, 'ε mɔ □han-tɪ, 'v yεε 'v 'kasrayu a 'mʊ, v mʋa bʊ, 'kɪ 'v □hʋan.yɪ, -nagbopʊ nɪ 'hʊen a 'mʊ, 'v □wɛ□ε. 'Kɪ 'v □hʋan.yɪ a 'mʊ, 'kɪ nyibli -hʊɔhʊɪ nεε 'v.

⁵ 'Kɪ 'lɪ nyibli a 'mʊ 'nyɪ, 'kɪ -v -bɪ nɪ 'lɪ, 'v 'beti
 ɲɪv, v wɛn: «Dɛ a 'dɪ -bɪ a nɪ 'lɪ? Dɛ- kɔ 'kasrayu
 -bʊ 'a ɲwɔwɛ 'lɪ?»

⁶ -nagbopʊ a 'mʊ 'v lee ɲɪv -tɪ -bʊ, -Yusu lee
 wɛn ɲɪv, -ɛ -bɪ nyibli a 'mʊ, v -ha ɲɪv mɛ lɛ, 'v
 -mʊ,

⁷ 'v ya 'kasrayu a 'mʊ -Yusu yɪ. -Tɛ v nyre 'lɪ, 'v
 pʊ 'v 'waa danɪ kɔ 'waa wɫawɫɪ 'kasrayu a 'mʊ kɪ
 blɛ, -ɛ diɲɛ nu, -Yusu 'bʊ 'ya 'vɲv kɪ, ɛ 'mʊ danɪ a
 'mʊ kɪ bʊ nɪ. (-ɛ nuɲɔ, ɛ tʊɛ ɲɛ nyibli yɪ, -ɛ mɔ,
 ɛ nɔ- mɔ bodɪɔ -mʊ', -ɛ 'yɛ nɪ ya 'lɪ tʊ, kɛɛ, -ɛ yɛ
 'lɪ kɪbʊwɛɛnɛ. ɛ nɔ- kɔ -tɪ 'ɛ 'yɛ 'v 'kasra a 'mʊ
 kɪ.)

⁸ -Tɛ v yɪ 'lɪ nɪ di, nyibli -hʊɔhʊɪ 'v pʊ 'v 'waa
 danɪ 'hru wɫɔn blɛ. -ʊ -bɪ nɪ 'v, 'v 'bɛ -hugbi, 'v
 pʊ 'vɲv 'hru wɫɔn blɛ -wɛ, -Yusu 'ɛ nɛɲɛ kɛ,

⁹ nyibli 'v nɛɲɛ ye' lɛ, -v -bɪ 'v yɪɲɪ ɲwɪɛn lɛ
 kʊɛ. Kɛ- v nɪ, 'v 'yɛɛ 'lɪ win, v wɛn: «-Na 'wɪɔ,
 -mɔ -bʊ, -ɛ yɪ 'lɪ di, 'kɪ 'lɪ Kʊkɔnyɔ Nyɪsʊa a 'nyrɛ
 'kwɪ. Nyɪsʊa bʊ -nyɪ -mʊ -tɪ a 'yɪ'buale!

¹⁰ Ba pʊ Nyɪsʊa 'nyrɛ lɛ, -ɛ nuɲɔ, ɛ nɔ- di -a mʊ
 win kɪ kɔɔ mɔ, -tɛ -aan 'baɪ gbagbʊ bodɪɔ Dafɪdɪ
 nu la nyibli a win a kɪkɔɔlɛ. Nyɪsʊa bʊ kɔ -tɪ a
 'yɪ'buale, 'kɪ 'lɪ yakɔ 'kwɪ!»

¹¹ -Tɛ -Yusu 'ya 'kɪ Jrusɛdɪɔ 'kwɪ, -ɛ -bɪ 'kɪ ɛ
 mu 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbav bʊ, 'ɛ 'yɛ -tɛblɪ a pɛpɛ
 -mʊ', -v nɪ 'lɪ. -Tɛ 'tɔ yɪ nɪ -wɛn, -ɛ -bɪ ɛ kɔ
 'a -nagbopʊ nɪ -pu ɲtu 'v 'hʊɛn a 'mʊ 'hʊɛn-, v
 ɲɪɪan -mɔ, 'v mu 'lɪ Betanidɪɔ 'kwɪ.

*-Tɛ -Yusu pʊ la tugbɛ, v dɛɛ figie 'jrɔ -mɔ
 (Matie 21.18-19)*

¹² -Tɛ -nyre -nyɛ, -ɛ -bɪ -Yusu kɔ 'a -nagbopʊ*
 'hʊɛn-, v -hʊɛn 'lɪ Betanidɪɔ 'kwɪ nɪ, 'v mɪ. -Tɛ v

yi 'dɔɔ a 'mʊ 'kwli nɪ ɪtɪ, -ɛ -bɪ 'kanʊ bi 'lɪ -Yusu 'kwli.

¹³ Bʊ ta 'lɪ ye' lɛ, -ɛ -bɪ ɛ 'ye tugbedʊ -mʊ', ʊ dɛɛ figie nɪ. Tugbe a 'mʊ, ɛ hlɔɔ ɪnʊ -mɔ lɛ, hawi 'ɛ -hʊ 'lɪɪtɪ yɾa, -Yusu 'ɛ mu 'ʊɪɪ ɪhlɔn, -ɛ diɪe nu, ɛ 'mʊɪɪ 'ye, 'bʊ mɔ, 'bʊ tʊ 'kui. Bʊ nyɾe 'kɪ 'ʊɪɪ ɪhlɔn, -ɛ -bɪ hawi nɪ -dɔ ɛ ye 'lɪɪtɪ yɾa bʊ, -ɛ nuɪɔ, ɛ 'yɪ wen 'ʊ 'a tutʊʊ a ti 'yɾi nɪ nyɾe.

¹⁴ -ɛ -bɪ kɛ- -Yusu pɪ tugbe a 'mʊ yɪ: «Kʊɛ mɔ -nyɾɔwɔ -bʊ 'yie bʊ, ɪnɪ 'tʊʊ 'kɪ 'kui nɪ de, nyibli 'nɪ ɪhaɪa di.» Win a 'mʊ, -Yusu -pʊ, 'a -nagbopʊ 'wɪnɪtɪ nɪ.

-Tɛ -Yusu bla la puplonyibli lɛ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a -yaa 'kwli

(Matie 21.12-17; Luku 19.45-48; Saan 2.13-22)

¹⁵ -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ ʊ nyɾe 'lɪ Jɾusɾɛdɔ 'kwli nɪ, -Yusu 'ɛ -mu, 'ɛ pa 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a -yaa 'kwli. 'Kɪ 'lɪ -yaa a 'mʊ 'kwli, 'kɪ puplonyibli nɪ 'lɪ, 'ʊ ple 'wɪlugba-tebli, 'kɪ 'ʊ Nyɪsʊa a -cɔhlʊn* a pipie a -ta'. 'Kɪ 'wɪlɪ'cɪcɪnyibli nɪ 'lɪ -wɛ, 'ʊ yɪ hɪapʊwɪ 'cɪcɪ -nɪ. -Tɛ -Yusu yɛɛ 'ʊ puplonyibli a 'mʊ bʊ, ʊ kɔ nyibli -mʊ', -ʊ -tʊɛ -tebli 'hʊɛn-, -ɛ -bɪ ɛ -tʊa 'waa lɛbʊbla, 'ɛ yɪ 'wɪlɪ'cɪcɪnyibli a 'teble blɛ ɪɪjɾi -nɪ, kɔ, 'ɛ 'nyɾɛɛ 'lɪ -hungboplonyʊ a gbatɪ yɾɛ, 'ʊ yɪ ɪhlɔn lɛ bi,

¹⁶ 'ɛ 'yɪ nyibli ɪdʊ mɛ lɛ -ha, 'kɪ bʊ 'ble dɛ, bʊ 'bɛ -yaa a 'mʊ 'kwli ɪtɔ,

¹⁷ 'tɪ- 'ɛ -tʊa 'kɪ 'waa tɔɔlɛ, ɛ wen: «D 'cɪɪɪtɪ nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊacrɪɛn 'kwli, -ɛ mɔ: Nyɪsʊa wen 'nɪ: 'Na 'kayu nɪ 'ʊ nɪ, 'kɪ 'kɔ -bʊ a dakɔ a pepɛ 'mʊ 'lɪ 'mʊ -daa -nɪ.» -ɛ -bɪ -Yusu wen 'nɪ de: «Kɛɛ, 'a mʊ -mɔ -bɪ, a nu 'kayu a 'mʊ 'yɪyɾinyibli a 'kayu -mɔ'.»

18 Δε α 'mu, -ε mu 'lu -mɔ, Nyɪsua a -cɔhɔnpinyu* gbagbi, υ kɔ tetetɔɔnyu 'hɛn-, υ 'wɪnɪ ni. Ε nɔ- nuɔ, 'υ ɔmɛ 'hru ɛ, -ε diɛ nu, υ 'mu -Yusu 'la, -ε nuɔ, dakɔ nɛ nɛ 'a tɔɔwin ni diaki. Ε nɔ- nuɔ, nyibli gbagbi α 'mu 'υ ɔtui -Yusu ca -mɔ.

19 -Τε 'tɔ yi ni -wen, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopu* 'hɛn-, υ ɔti 'diɔ, 'υ mu 'li -tite -bi.

'Bu mɔ, 'ba yi Nyɪsua δε ni -hɛ, ba kuo ɔne ɔwɔ yi -tɛɛ

(Matie 21.20-22)

20 -Nyrajru', -tɛ υ yi 'ki kle ni -mɛ, -ε -bi tugbɛ, -ε mɔ figie, -Yusu pu 'tu 'jrɔ -mɔ, ε nɔ- kɔ 'hɔi υ nɛɛ 'υ de. -Τε υ nyre 'ki 'υɔ 'hɔi, kɛ 'li 'a 'lu 'yri bu, -bu ye 'a bu ki, 'a pɛpɛ 'ku ni.

21 -Ε -bi δε -mu', -ε mu 'tu 'lu -mɔ, ε bi 'li Piel 'kwli, ε wen: «Tɔɔnyɔ, 'ye tugbɛ -bu, -pu 'tu 'jrɔ -mɔ, ε 'ku ni.»

22 -Ε -bi -Yusu wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, ba kuo Nyɪsua ɔwɔ yi.

23 'Bu mɔ, 'ba kuo Nyɪsua ɔwɔ yi, α -wɛ 'li ba lee dɔgba -bu ni: -Hɔn mɔ -tɛ -bu, -bu bi 'li 'yru -mɔ. 'Bu mɔ, 'ba 'ye ni pu gbɛ, 'ki 'li 'aan ɔwli ki, kɛɛ, 'ba puɔ ɔhaan-ti, -ε mɔ, -ti -mu', α -hla, ε di mu 'lu -mɔ, 'ε mɔ ɔhan-ti, Nyɪsua diɛ 'ni nu, ε 'mu 'lu -mɔ mu.

24 Ε nɔ- nuɔ, 'ni yi 'a mu -lee -ni, 'ba yi Nyɪsua δε ni -hɛ, ba kuo ɔne ɔwɔ yi, -ε mɔ, ε -wɛ 'a mu δε α 'mu, 'a -nyinyie -mɔ. 'Bu mɔ, 'ba kuo ɔne ɔwɔ yi, ε mɔ ɔhan-ti, ε di 'a mɔɔ 'ni -nyi.

25 Κεε, 'ba yi Nyɪsua ni δε, nyiblo 'bu nu 'a mu yinyredɛ -mɔ, -ε -bi ba -hru 'a yinyredɛ α 'mu α -ti -mɔ, -ε diɛ nu, 'aan 'Baɪ Nyɪsua, -ε ni 'li yakɔ

'kwli, ε 'mυ 'aan -ne yunyre-tebli a -ti -mω -hru -we. [

²⁶ Kee, yunyre-tebli -mυ', nyibli nu 'a mυ -mω, 'bυ mω, 'ba 'ye ni -hru 'waa -ti -mω, -ε -bi 'aan 'Ba Nyisua, -ε ni 'li yakω 'kwli, ε 'yi 'li□i 'li -we, bυ -hru 'aan -ne yunyre-tebli a -nu a -ti -mω -we.]»

-Te -Juukβε a naanyυ 'beti la -Yusu, nyiblo a 'di -bi -nyi□e 'kli, 'ki bυ nu -tebli -mυ', ε ni (Matie 21.23-27; Luku 20.1-8)*

²⁷ -Te δε a 'mυ, ε -hi, -ε -bi -Yusu kω 'a -nagbopυ* 'hυen-, υ 'tε gbε 'waa 'hru, -ε mi Jrusredιω 'kwli 'lu -mω. -Te υ -nyre 'ki, -ε -bi -Yusu mu 'li Nyisua a 'kagbau a -yaa 'kwli. Bυ yi 'li le ni 'dεε -ni, -ε -bi Nyisua a -cohlonpinyυ* gbagbi, kω Nyisua a tetetoonyυ, υ kω -Juukβε a 'blυ a nyibli -bi 'hυen-, υ nyre 'υ□υ 'hυi,

²⁸ 'υ 'beti□e, υ wen: «Nyiblo a 'di -bi -nyi 'ki -mυ 'kli, 'ki -bυ bla -tebliplonyibli -bυ le 'li? Nyiblo a 'di -bi -lee -mυ -we, -bυ nu -tebli a pepe -bυ, -ni 'li?»

²⁹ -ε -bi -Yusu wen: «'N di 'beti 'a mυ δε ni -do -we. 'Bυ mω, 'ba -hιhιa 'mυ kle, 'ti- 'mυ 'a mυ kle -hιhιa -ni -we.

³⁰ 'A mυ 'n yi 'beti -ni: Nyiblo a 'di -bi -lee la Saan, bυ pu la nyibli 'nie 'lu le 'li? □Bi Nyisua □niω, -υ'υ- -tonyibli □niω? Ba -hιhιa 'mυ kle.»

³¹ -ε -bi υ -tua le'betile, 'ki 'li 'waa dιonυ 'nyi, υ wen: «-Bi' -a di 'ki pu? 'Bυ mω, □ba pu le, Nyisua -lee la 'ne□ε, -ε -bi ε di □hιan -mω, ε 'mυ -a mυ 'beti -ni: -Ti -mυ', Saan hle la, δε- kω -ti 'a 'yi 'ki□i □haan-ti -pu 'li?

³² Mω, 'bυ mω, □ba pu le, -tonyibli □niω, -ε -bi nyibli kω bυ yεε ne -a mυ -ti.» Kee- υ pu 'betile,

-ε nu□o, nyibli pu□v □haan-ti, -ε mɔ, Saan mɔ la Nyɪsua a winwlon-hanyɔ* □niɔ.

³³ Ε nɔ- nu□o, 'v □tu -Yusu □wɔn, v wɛn: «-A 'yɪ 'a □dedede -yi.» -ε -bɪ -Yusu wɛn: «'Na 'mumu, 'n 'yɪ 'lɪ□ɪ 'lɪ -wɛ □bɪ lee nɛ 'a mɪ -wɛ, nyiblo a 'dɪ -bɪ, -ε -nyɪ 'mɪ 'klɪ, 'kɪ □bɪ nu -tɛblɪ a pɛpɛ -bɪ, 'n ni.»

12

-Tɛ -Yusu pu la -ci'yie□tunyɔ -mɪ', -v kɔ -balv a 'ledv

(Matie 21.33-46; Luku 20.9-19)

¹ (-Yusu 'tɛ yɪ 'lɪ Nyɪsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ, kɔ tetetɔnyɔ, kɔ -Juukɔɛ* a naanyɔ -bɪ 'hɔɛn- -mɔ -hlee -nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau a -yaa 'kwli.) 'Kɪ 'lɪ 'ledvɪ 'kwli, 'kɪ ε yɪ 'lɪ □nɪ -mɔ -hlee -nɪ, ε wɛn: «ε kɔ la 'dɪdɔnyɔ □dɪ. Ε nɔ- -ci la 'a -ci. -Ci a 'mɪ kɪ, ε 'dɔɔ 'lɪ 'lɪlɪ □dɪ. 'A 'yɔ, ε tɪ, v dɛɛ □nɛ rɛsɛn. 'Dɪdɔnyɔ a 'mɪ, ε nɔ- -ha 'a -ci a 'mɪ yɪ, 'ε 'blu 'lɪ 'hɪɔ gbɛtɛɛ 'kwli lɛ, -ε dɪ□ɛ nu, 'bɪ yɪ 'a 'yɔ a 'mɪ nɪ 'plɔɛ, 'a 'nie 'mɪ 'lɪ 'hɔɔ a 'mɪ 'kwli lɛ bɪ, v 'mɪ□v nɔ -mɔ' nu. Ε nu 'hɪ-gbɔ -wɛ, -ε kɔ kɪ ε dɪ 'v bɪ nyra, ε 'mɪ -ci 'yie □tu, 'yiyrynyibli a -tɪ. -Tɛ ε -wɛ -kɪvan a pɛpɛ a 'mɪ -mɔ, -ε -bɪ ε lee -kɪvannunyibli □dɪ, bɪ nu -ci a 'mɪ 'a -kɪvan, -ε dɪ□ɛ nu, 'dɪdɔ-tɛblɪ 'bɪ -tɪ, v 'mɪ□v 'a 'kɪbɪa -nyɪ, -kɪvannunyibli a 'mɪ, 'waa 'mumu, v 'mɪ 'waa -nɛ 'kɪbɪa kɔ. -Cikɔnyɔ a 'mɪ, -tɛ ε -wɛ -kɪvan a yɪblɛ□tutule -mɔ, -ε -bɪ ε mu 'dagba blɔblɪ.

² -Tɛ 'dɪdɔ-tɛblɪ a 'cɪcɛtɪ nyre 'v, -ε -bɪ -cikɔnyɔ a 'mɪ, ε lee nɛ 'a lɛlɛnyɔ -bɪ, 'kɪ bɪ mu 'lɪ

-ci'yie□tunyub -mɔ, v 'mu□v 'ciɛ-tebli a 'kɪbɪa -mu', -ɛ blɛɛ -cikonyɔ yɪ -nyi, ɛ 'mu □nɛ□ɛ yɪ ya.

³ -Tɛ lɛlenyɔ a 'mu, ɛ nyre 'lɪ, -ɛ -bɪ -ci'yie□tunyub a 'mu, v klo□ɔ nɪ, 'v bi□e -tɛɛ, 'kɪ v 'yɪ□ɪ □dedede -nyi, 'v -mɪa □nɛ kle.

⁴ -ɛ -bɪ -cikonyɔ le 'a lɛlenyɔ -bɪ de, 'v klo□ɔ -wɛ, 'v pɒ 'v□v dɛ 'lu, 'v -ha□a 'yri ɛ, 'v -mɪa □nɛ kle,

⁵ -cikonyɔ a 'mu, 'ɛ tɛ 'lɪ -ɛ -bɪ de, 'v klo□ɔ, 'v 'la□a, 'ɛ le -v -bɪ de, 'v bi -v -bɪ, 'v 'la -v -bɪ.

⁶ Nyiblo nɪ -do, ɛ nɔ- hie 'kɪ 'v -cikonyɔ a 'mu 'hɪɪ. Nyiblo a 'mu, ɛ nɔ- mɔ 'a 'yu, ɛ nɒɛ -nɪ, -cikonyɔ 'ɛ le 'lɪ □nɒ□v -mɔ, -ɛ nu□o, 'a □wɪb wɛn 'nɪ: -Tɛ ɛ mɔ 'na 'yu, v di kɔ 'a 'v□tuulɛ.

⁷ -Tɛ ɛ waan 'lɪ, -ɛ -bɪ kɛ- v pɪ, 'kɪ 'lɪ 'waa dɪɔnɒ 'nyɪ, v wɛn: Nyiblo -bɒ, -ɛ dɪ -ci -bɒ kɔ -nyrɔwɔ □dɒ, ɛ nɔ- yɪ 'lɪ dɪ. 'A -tɪ, -ba 'la□a, -a 'mu -ci -bɒ gba,

⁸ 'v klo□ɔ, 'v 'la□a, 'v 'du□o ye', 'v -ha 'lɪ□ɪ -ci 'kwɪɪ, 'v pɒ□v 'wan.»

⁹ -ɛ -bɪ -Yusu wɛn 'nɪ de: «'A mu 'n yɪ 'betɪ -nɪ, nyiblo a 'mu, -ɛ kɔ -ci a 'mu, 'bɒ 'wɪn -tebli a pɛpɛ a 'mu, -ɛ mu 'lu -mɔ, dɛ a 'dɪ -bɪ ɛ dɪ nu 'lɪ? 'A 'mumu, ɛ dɪ 'nɪ dɪ, ɛ 'mu -ci'yie□tunyub a 'mu 'la, 'tɪ- ɛ 'mu 'lɪ -ci a 'mu 'lɪ -ha, ɛ 'mu□v nyibli -bɪ -nyi.

¹⁰ -Tɪ -bɒ, v 'crɪ la, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɒacrɪɛn 'kwɪɪ, 'n pɒ□v □haan-tɪ, a -hre□e nɪ. -Tɪ a 'mu, ɛ nɔ- -bɒ: 'Katuo -mu', 'kayupɒnyub 'yɪ -hɒa bɒ nuu -kɒan 'yri,

v pɒ 'kɪbɪa kɪ,

ɛ nɔ- -hɛ 'kayu a 'mu a 'katuo gbagbɒ.

¹¹ Kɔkonyɔ Nyɪsɒa, ɛ nɔ- nu□o,

'ε -he 'katuo gbagbu,
'ti- 'ε nɔɔ 'yie kle, 'ki 'u -a mu -mɔ.»

¹² 'Ti- -Yusu 'mu -yre, -ε -bi -Juukue a naanyu, -u ni 'u, u yruɔo ni, -ε mɔ, u nu- -Yusu pu 'ledu a 'mu yi. -Te u yru de a 'mu, -ε -bi u ɔmuε 'a kuklo a 'hru le, u 'muɔu 'la. Kee, -te u yi nyibli a huannu pie, ε nɔ- nuɔ, 'u -haa me le, 'u -mu.

*De -bu, -Yusu tɔɔ -ni, 'ki 'u 'blɔwli a -ta'
(Matie 22.15-22; Luku 20.20-26)*

¹³ -Te de a 'mu, ε -hi, -ε -bi -Juukue* a naanyu te Falisiɔtumu* a nyibli, kɔ nyibli -bi 'huen- bu, -u mɔ 'kɔn Helɔɔ a ɔtumu a nyibli. U nu- mu 'u -Yusu 'huɔ, u 'muɔu le 'beti -ni, -ε diɔe nu, 'ki 'li 'a ɔwɔnɔtutuo 'kwli, u 'mu 'li -naa -ni, u 'muɔu -ti -yεε -ni, -ε diɔe nu, u 'muɔu klo.

¹⁴ -Te u nyre 'ki 'uɔu 'huɔ, -ε -bi u wen: «Tɔɔnyɔ o, -a yiɔe ni, -ε mɔ, -hle -ti a -tεε. 'Bu mɔ, ɔni yiɔi ni hle, ɔni -pieɔe huannu, 'ki 'u -tonyibli a 'lule-hihie a -ta', 'ye ɔbu ε mɔ nyiblo gbagbu. Kee, -tue -ti a -tεε, 'ki 'u de -mu', Nyɔsua -hue a -ta'. Lee 'ki -a mu, ɔbi Nyɔsua a tete wen 'ni, -ba -ha 'blɔwli, -ba -nyiɔe Romakue a 'kɔn gbagbu, -u'u-, -a 'yi yi -blεε -ni, -ba -nyi ɔneɔe?»

¹⁵ Kee, -Yusu yiɔe ni, de- mɔ 'waa 'lule-hihie, 'u yi ɔneɔe 'yi ki -hlii -ni, -ε -bi ε wen: «De- kɔ 'mɔ a yi 'beti -ni, 'a yi 'u 'mu le ɔtεε -ni 'li? ɔbi a 'muɔu 'ye, 'bu mɔ, 'ni -heε Romakue a 'kɔn gbagbu kɔ Nyɔsua 'huen- a -ti le, a 'mu 'mu -ti -yεε -ni? Ba ya 'mu 'wliyɔkɔ a 'yεε ni -do yi, 'muɔu 'ye»,

¹⁶ 'u ya ɔneɔe yi. -ε -bi ε wen: «Nyiblo a 'du -bi, -ε kɔ yigbakla -ni 'uɔu ki 'li? Nyiblo a 'du

-bi, -ε kɔ 'nyɛ ɔ 'cɾɪ ʊ 'wɛ lɪ?» -ε -bi ɔ wɛn:
«Romakɔɛ a 'kɪn gbagbu ɔnɔ.»

17 -ε -bi kɛ- -Yusu pɪ 'kɪ ɔnɔ yɪ, ε wɛn: «'A -tɪ
o, dɛ -bɔ, -ε blɛɛ 'kɪn gbagbu yɪ, ba -nyɪ ɔnɛɛ, ε
kɔ, dɛ -bɔ, -ε blɛɛ Nyɪsɔɔ yɪ, ba -nyɪ ɔnɛɛ -wɛ».
ɔWɔn a 'mɔ, -Yusu ɔtu ɔnɔ, ε kɛɛ ɔnɔ ɔwɪ lɛ.

*Dɛ -bɔ, -Yusu tɔɔ -nɪ, 'kɪ ʊ nyibli a 'klɔ'hɪhɾɪ
a -ta'*

(Matie 22.23-33; Luku 20.27-40)

18 'Kɪ 'lɪ Jɾusɛdɪɔ 'kwɪ, ε kɔ la ɔtumu ɔdɔ.
'A 'nyɛ mɔ Sadusɪɔtumu*. ʊ nɔ- hɛɛ, -ε mɔ,
'bɔ mɔ, nyiblo 'bɔ 'kɔ, ε 'yɪ 'lɪɪ 'lɪ -wɛ, bɔ -hɔn
'lɪ 'kɔkɔnyibli 'nyɪ, bɔ 'hɾɪ 'klɔ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔɔ yɪ.
ʊ nɔ- kɔ nyibli -mu ʊ -Yusu 'hɔɪ, -ε dɪɛ nɔ, ɔ
'mɔɔ lɛ 'beti -nɪ. -Tɛ ɔ nyɛ 'kɪ ʊɔɔ 'hɔɪ, -ε -bi
ɔ wɛn:

19 «Tɔɔnyɔ o, Nyɪsɔɔ a winwɔn-hanyɔ* Moise
'cɾɪ la tete -bi, 'ɛ hie laɔa -a mɔ lɛ. Tete a 'mɔ, ε
nɔ- -bɔ: Nyɪɛyugbe 'bɔ nɪ ʊ, 'bɔ kɔ nɔgba, 'tɪ-
nyɪɛyugbe a 'mɔ, 'bɔ 'yɪ ʊ 'yonɔ bɔ -hie, 'bɔ 'kɔ,
nyɪɛyugbe a 'mɔ, -ε 'kɔ, 'bɔ kɔ 'dɪayɪ nyɪɛhɪan,
ε nɔ- blɛɛ yɪ, -bɔ kɔ 'a nɔgba a 'mɔ, ε kɔɔ 'hɔɛn-
ɔ 'mɔ 'yonɔ kɔ, 'kɪ ʊ 'a 'dɪayɪ -mɔ', -ε 'kɔ a -ta'.
Kɛ- Moise a tete pɪ.»

20 -ε -bi kɛ- ɔ pɪ dɛ, ɔ wɛn: «ε kɔ la 'dɪayɪ
nyɪɛpɔ nɪ ɔhlon'hɔɛn ɔdɔ, 'waa yɪ-hɛnyiblo, nɔ-
kɔ la nɔgba. Nyɪɛyɔ a 'mɔ, ε 'yɪ ʊ 'yɪ bɔ -hie,
'ɛ 'kɔ,

21 'hɔɛn a nyiblo 'ɛ kɔɔ, 'ɛ 'yɪ ʊ 'yɪ bɔ -hie
-wɛ, 'ɛ 'kɔ. Dɛ nɪ -dɔ a 'mɔ, ε nɔ- nu ta a nyiblo.

22 ε nɔ- mu 'lu -mɔ -mumu, ɔhlon'hɔɛn a nyiblo
'ɛ kɔɔ -wɛ, 'ɛ 'yɪ ʊ 'yɪ bɔ -hie, 'ɛ 'kɔ -wɛ. -Tɛ

'waa pepe, v 'ku 'ki, -ε -bi nuḡba a 'mu, ε 'ku nu -wε.

²³ Ε νο- μο -ti -mu', -a di wen -mu 'beti mo, □mu -a mu kle -hihia -ni. -Nyrōwo -ko 'kwli nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyi -hōn, v di 'klo 'hri, 'ki 'li Nyisua yi, nyiblo a 'di -bi -di 'ki nuḡba a 'mu ko 'li, -kōti -te v ni la 'ne- -tutu ki, nyibli nu □hlon'huen a 'mu, v ko la□a ni.»

²⁴ -ε -bi -Yusu □tu □nu □wōn, ε wen: «A ke ni, -kōti a 'yi Nyisvacrien -yi, 'a 'yi□i -yi, -ε mo, Nyisua ni 'klī ki.

²⁵ Ti -mu' -ko 'yri nyibli di 'li 'kukonyibli 'nyi -hōn, v di 'klo 'hri, 'ki 'li Nyisua yi, nyibepu ko nuḡbi 'huen-, v 'yi 'li□i 'li -wε, bu kuko -ni. Kee, -te Nyisua a lelenyu ni 'mu, ke- v di 'mu ni -wε.

²⁶ 'Ya 'v 'lu de, de -bu, -ε mo nyibli bu -hōn 'li 'kukonyibli 'nyi, bu 'hri 'klo, 'n yi□e ni, -ε mo, a -hre Nyisvacrien -mu', Moise 'cri la ni. Ε 'cri la de, Nyisua lee la□a, -te Nyisua a 'mu, ε ni la 'li -gbakuo 'kwli, -ε yi la wlin, 'ti- -te ε yi la 'li Moise a 'mu -mo -hlee -ni. Nyisua wen 'ni: 'Mo mo Nyisua -bu, Abrahamu de, ε ko Yisaki, ko Sakobu 'huen-. Ke- Nyisua pu la.

²⁷ Ε 'wi yi, ti -mu' -ko 'yri Nyisua yi la 'li Moise -mo -hlee -ni, Abrahamu ko Yisaki ko Sakobu 'huen-, v 'ku la ni see la. Kee, -a yi□e ni, -ε mo, ε 'yi 'kukonyibli 'pa-, v 'ni -da□a li Nyisua, kee, 'klōnyibli, v nu- de□ε. 'A -ti, 'bu mo, 'ba pu le, nyiblo 'bu 'ku, ε 'ni 'hri□i 'klo, 'ki 'li Nyisua yi, -ε -bi 'a de a 'mu, a kaa □ne 'yri ni pepe.» Ke- -Yusu -pu.

*Nyisua a tete gbagbu, -ε ni 'v tete a pepe 'lu yi
(Matie 22.34-40; Luku 10.25-28)*

28 Tetetɔɔnyɔ -bɪ, -ɛ nɪ -tuɔ kɪ, ɛ 'wɪn -tɪ a pɛpɛ -mʊ', ʊ -hla nɪ. Bʊ 'wɪn 'kɪ, -ɛ mɔ, -Yusu ɔtu Sadusɪɔtumʊ* a nyibli ɔwɔn -tɛɛ, -ɛ -bɪ ɛ 'yɪya 'ʊɔʊ 'hʊɪ bʊ, 'ɛ 'bɛtɪɔ, ɛ wɛn: «Tete a pɛpɛ -mʊ', Nyɪsʊa -nyɪ -a mʊ, 'a dɛ a 'dɪ -bɪ, -ɛ nɪ 'ʊ tete a pɛpɛ 'lu yɪ 'lɪ?»

29 -ɛ -bɪ -Yusu ɔtuɔ ɔwɔn, ɛ wɛn: «Nyɪsʊa a tete -mʊ', -ɛ nɪ 'ʊ tete a pɛpɛ 'lu yɪ, ɛ nɔ- -bʊ: Ba pʊ 'ʊ nʊa bʊ, 'a mʊ Yisraekʊɛ: -Aan -nɛ Kʊkɔnyɔ Nyɪsʊa, ɛ nɔ- mɔ Nyɪsʊa nɪ -do. 'Bɛ 'ʊɔʊ kɪ, nyɪsʊa ɔdʊ 'yɪ 'kɪ 'ʊ -nɪ dɛ.

30 -Blɛɛ yɪ, -bʊ nʊɛ -na Kʊkɔnyɔ Nyɪsʊa, 'kɪ 'lɪ -na ɔwɪɔ a pɛpɛ kɪ, kɔ 'kɪ 'lɪ -na 'lulɛ-hihie a pɛpɛ 'kwli, kɔ 'kɪ 'lɪ -na 'klɪ a pɛpɛ 'kwli.

31 Nyɪsʊa a tete, -ɛ kʊɛ 'ʊɔʊ -mɔ, ɛ nɔ- -bʊ: -Blɛɛ yɪ, -bʊ nʊɛ -na 'bɪ -tonyiblo, ɔwɪ yɪ, -tɛ -nu -na dɪɔnʊ a nʊɛɛ. ɛ 'yɪ Nyɪsʊa a tete ɔdʊ -kɔ, -bʊ nɪ 'ʊ ʊ nɪ 'hʊɛn a 'mʊ 'lu yɪ.»

32 -ɛ -bɪ tetetɔɔnyɔ a 'mʊ, ɛ wɛn: «-Tɪ -mʊ', -hla, 'a -tɛɛ ɔnɔɔ. -Aan -nɛ Kʊkɔnyɔ Nyɪsʊa, ɛ nɔ- mɔ Nyɪsʊa nɪ -do. 'Bɛ 'ʊɔʊ kɪ, nyɪsʊa ɔdʊ 'yɪ 'kɪ 'ʊ -nɪ dɛ.

33 -Tonyiblo blɛɛ yɪ, bʊ nʊɛ Nyɪsʊa, 'kɪ 'lɪ 'a ɔwɪɔ a pɛpɛ kɪ, kɔ 'kɪ 'lɪ 'a 'lulɛ-hihie a pɛpɛ 'kwli, kɔ 'kɪ 'lɪ 'a 'klɪ a pɛpɛ 'kwli. ɛ blɛɛ yɪ -wɛ, bʊ nʊɛ nɛ 'a 'bɪ -tonyiblo, ɔwɪ yɪ, -tɛ ɛ nu 'a dɪɔnʊ a nʊɛɛ. ɛ nɔ- mɔ dɛ gbagbʊ, -ɛ -hi 'ʊ bʊ pi 'a -nɛ 'wlugba-tɛblɪ a -cɔhlʊn* a gblegble ɔdʊ, 'kɪ 'ʊ Nyɪsʊa ye'.»

34 -Yusu bʊ 'yɛɔ, -ɛ mɔ, tetetɔɔnyɔ a 'mʊ, ɛ ɔtuɔ ɔwɔn, 'kɪ 'lɪ ɔtɔ 'kwli, -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «ɛ hie 'ʊ -mʊ dɛ nɪ -do, ɔmʊ Nyɪsʊa yɛ 'mʊɛ -nɪ, 'kɪ bʊ kɔɔ -mʊ win kɪ.» -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, nyiblo ɔdʊ 'yɪ

'kɪɓɪ 'beti -nɪ de, -ε diɓe nu, 'kɪ 'lɪ 'a ɓwɔnɓtuwin
'kwli, ɔ 'mɔ 'lɪ -naa -nɪ, ɔ 'mɔɓ ɔ -tɪ -yεε -nɪ.

Wanyɔ mɔ bodɔ Dafidɪ a 'yonɔ a 'Yu ɓnɔ
(*Matie 22.41-46; Luku 20.41-44*)

³⁵ -Tε dε a 'mɔ, ε -hi, -ε -bɪ -Yusu -tɔa nyibli
Nyɪsɔa a -tɪ a tɔɔε, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔa a 'kagbau
bɔ. -Tε ε yɪ 'kɪ ɓnɔ nɪ -tɔε -nɪ, -ε -bɪ ε wen:
«Tetɔɔnyɔ* wen 'nɪ: Wanyɔ -mɔ', Nyɪsɔa pɔ
la lε, ε di la ya, Wanyɔ a 'mɔ, ε nɔ- mɔ bodɔ
Dafidɪ a 'yonɔ a 'Yu. 'A mɔ 'n yɪ 'beti -nɪ: Dε- kɔ
-tɪ 'ɔ hlεɓ 'lɪ?

³⁶ -kɔtɪ Nyɪsɔa a -Hihɪu* nuɓɔ nɪ, bodɔ Dafidɪ,
'ε hlaɓa, 'ɔ 'crɪɓɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔacrɪɛn 'kwli, -ε mɔ:
Kɔkɔnyɔ Nyɪsɔa lee 'na Kɔkɔnyɔ nɪ,
-ε mɔ: Nɪ mɔ 'na diidεkɪbɪa kɪ bɔ,
-kɔ 'mɔ 'hɔɛn-, -a 'mɔ nyibli win kɪ -kɔɔ -nɪ,
ε 'mɔɓ gba -gbagba, 'mɔɓ nu,
ɓmɔ -na yraanyibli bɔ 'lu blε ɓtu.»

³⁷ -ε -bɪ -Yusu wen 'nɪ de: «-Tε Dafidɪ a 'mɔ, ε
dεε Wanyɔ a 'mɔ Kɔkɔnyɔ, -bɪ' Wanyɔ a 'mɔ, ε
-wε 'lɪ bɔ nu 'kɪ Dafidɪ a 'Yu a pɔpa 'lɪ?»

-Tε -Yusu lee la nyibli, -ε mɔ, bɔ ɓtu 'waa dɔɔnɔ
'yie, 'kɪ 'ɔ tetɔɔnyɔ a -ta'

(*Matie 23.1-36; Luku 20.45-47*)

Nyibli -hɔɔhɔɪ a 'mɔ, -ɔ nɪ -tɔɔ kɪ, -tɪ -mɔ',
-Yusu -hla, ε blee 'waa plɔ nɪ dɪakɪ.

³⁸ Kε- ε pɪ ɓnɔ yɪ, 'kɪ 'lɪ 'a tɔɔwin 'kwli: «Ba
ɓtu 'aan dɔɔnɔ 'yie, 'kɪ 'ɔ tetɔɔnyɔ a -ta', ɔ 'nɪ
ɓha 'a mɔ -kaa -nɪ. ɔ nɔε 'kɪ nyibli bɔ daa ɓnɔ
nyibli gbagbɪ. 'Bɔ yɪ lε nɪ nε, ɔ pɪ nyibli gbagbɪ
a wlawɪ, -ε diɓe nu, nyibli 'mɔ ɓnɔ 'ye. 'Bɔ yɪ 'ɔ
-tɪtε ɓdɔ nɪ mi, -tε nyibli -hɔɔ 'ɔ, -ε -bɪ ɔ -hɔεɓε

ni, nyibli bu pu □nu 'wio ble, 'ki 'u 'waa 'u□tuule a -ta',

³⁹ 'u nuε □ne ni -we, 'bu mu 'li Nyisua a 'kayu bu, 'ki bu ni 'li ye' bu, -ε di□e nu, nyibli a pepe 'mu □nu 'ye. De ni -do a 'mu, ε nɔ- u ni, 'bu da □nu didide -mɔ.

⁴⁰ U ni -do a 'mu, u nu- -he -tugbanugbu kukɔ-εbli a pepe □jre. 'Ti-, tetetɔnyu a 'mu, 'bu yi Nyisua ni de, 'waa Nyisua a dida hɔ ki bu, -ε di□e nu, nyibli 'mu le pu, u mɔ □haannyibli □niɔ. 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, -bati -mu', Nyisua di □nu le -puu -ni, ε di ni 'ki ki, ε 'mu 'u nyibli -bi a -bati 'u -hi.»

-Te □hivennugba □du -ha la 'a 'wliye a pepe, 'ki 'u Nyisua a -kvan a -ta'

(Luku 21.1-4)

⁴¹ -Te -Yusu -we hihle -mɔ, 'ki 'li Nyisua a 'kagbau bu, -ε -bi ε ni bu, 'ki 'u dukwli -mu' 'huɪ, -ε kɔ 'kwli nyibli pi 'li 'wli le, 'ki 'u Nyisua a -kvan a -ta'. -ε -bi -Yusu yi□i 'ni 'ye, -te nyibli ni 'li 'wli a lepupu. 'Ki 'li dukwli a 'mu 'kwli, dekɔnyu -huɔhu pi 'li 'wli le.

⁴² ε kɔ -tugbanugba □du, □hivɛn ni. ε nɔ-nyre 'u, 'ε pu 'li 'wliɔkɔ a 'yɔ ni 'hɛn, -u 'yi 'li □dedede a -tutɔ 'li -we.

⁴³ -Te -Yusu 'ye□e, -ε -bi ε da 'a -nagbopu* ni, ε wen: «'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -ε mɔ, 'ki 'li Nyisua 'yi, □hivennugba -bu, ε pu 'li 'wliye, 'ε -hi 'u nyibli a pepe -bu 'u,

⁴⁴ -kɔti nyibli a pepe -bu, 'wliye -mu', -ε 'yi -kvan -kɔ, 'ki 'u □nu -mɔ, ε nɔ- u pu 'li le. Nugba -bu, ε nɔ- -mɔ -bi, □han-ti, □hivɛn 'ε ni□e, keε,

ke- ε ni 'mu, 'wliye a pepe -mu', ε di wen nu, ε 'mu wen 'a diɔnu yi -wɔn, ε nɔ- ε pu 'li.»

13

*-Yusu wen 'ni, v di Nyɔsua a 'kagbau 'ni 'wla
(Matie 24.1-2; Luku 21.5-6)*

¹ -Tε -Yusu -yɛ 'ki, -ε -bi ε kɔ 'a -nagbopu* 'hɛn-, v 'du ye', 'v yi 'li Nyɔsua a 'kagbau bu 'hri. -Tε v yi 'ki ni mi, -ε -bi -Yusu a -nagbopi -bi wen: «Tɔɔnyɔ o, 'ye 'hi gbagbi -bu, v -nu, 'v pu Nyɔsua a 'kagbau -bu, 'ye -tε 'kayu a 'mu, ε nu yɔnɔ.»

² -ε -bi -Yusu wen: «'Kayu -bu, -kɔ yɔnɔ-pɩ -pɩ, kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, yɔnɔkayu a 'mu, v di□e 'ni 'wla pepe. 'A 'hiɔ □ɔv 'yi 'li□i 'li -wε, bu ni 'v 'a 'bi 'hiɔ 'lu bu.»

*'Kla-wliye'yiya, -ε di 'v nyre, 'ti- 'klo 'mu 'v -wlu
-hɔn*

(Matie 10.17-22; 24.3-14; Luku 21.7-19)

³ -Yusu bu pu 'ki lε, -ε -bi ε kɔ 'a -nagbopu* 'hɛn-, v □ti 'dɔ, 'v mu 'li dɔgba -mu', -ε kɔ 'lu olifieti ni 'li. Dɔgba a 'mu, ε 'bε Nyɔsua a 'kagbau 'yi. -Tε v nyre 'li, -ε -bi -Yusu ni bu, Pielɩ kɔ Saki, kɔ Saan, kɔ Adre 'hɛn- 'v mu 'v□v 'hɔi, 'v 'beti□e, v wen:

⁴ «Lee nε -a mu, ti a 'dɩ -bi, -ε kɔ 'yri v di 'v Nyɔsua a 'kagbau 'wlaa -ni, ε kɔ, dε a 'dɩ -bi, -ε di 'lu -mɔ mu, -a di 'ye, 'ti- -a 'mu□v yi, -ε mɔ, -tebli a pepe -bu, -kɔ -ti -hla wen, ε kɔ bu mu 'lu -mɔ?»

⁵ -ε -bi ke- -Yusu pɩ □nu yi, ε wen: «Ba ni 'v -pleele', -ε di□e nu, nyiblo □ɔv 'ni □ha 'a mu -kaa -ni,

⁶ -kɔti nyibli -huɔhuɩ di 'ni di, 'ki 'li 'na 'nyɛ 'kwli, v 'mu lε pu, v nu- mɔ Wanyɔ -mu', Nyɔsua

pu la le, e di la ya, 'ti- u 'mu nyibli -huohu -kaa -ni.

⁷ 'Ya 'u 'lu de, a di 'nu 'win, -e mo, u -wen tu, 'ku 'li 'blugbu -mu' ku, -u 'mube ne 'a mu yre, ko, -u hloo ne 'a mu -mo le. 'Bu mo, 'ba yi nu 'win, a 'nu 'pie 'li huannu, -e nu□o, -tebli a 'mu, e ko bu mu 'lu -mo. Kee, 'bu yi 'lu -mo nu mi, e 'yi 'nyre □hen, -e mo, 'klo a 'u-honti nyre 'u nu.

⁸ 'Blugbu di yi 'nu -wonwon -ni. 'Ku 'li 'blugbu -huohu 'kwli, -tutu di 'nu 'huhle -ni, ko, 'kanu di 'nu □ti. 'Kla-wliye'yiya a 'mu, -e di di, 'klo a 'u-honti, e no- ko -wlu□tutuo □nuo. Kee, 'klo a 'mumu, e 'yee 'u -wlu nu -huen. E 'wi- nugba -ni 'kwli yi, -e ko 'kwli -tua kika, kee -ko □gbugblati □yee 'u nu nyre.

⁹ -Tebli a 'mu, 'bu yi 'lu -mo nu mi, ba nu 'u -pleele'. U ko bu gba 'li 'a mu -batipule', e ko, u di 'a mu 'nu bi, 'ku 'li Nyisua a 'kayo ble. -Te a mo 'na -nagbopu a -ti, u ko bu yee ne 'a mu -ti, 'ku 'u 'blunaanyu ko 'kumpu ye'. E no- di□e nu, a 'mu □nu 'na □haantitie pu.

¹⁰ E ble yi, 'na -nagbopu bu pu 'na □haantitie 'klo -bu 'a dako a pepe, 'ti- 'klo a 'u-honti 'mu 'u nyre.

¹¹ 'Bu klo 'a mu, 'ku u 'mu 'li 'a mu -batiponyu yi gba a -ti, 'kla 'nu 'yaa 'li 'a mu -wliye, 'ku 'u -ti -mu', a di hla a -ta'. Win -mu', a di pu, ti a 'mu 'yri, Nyisua, no- di 'a mo□o wlon □tu. E 'yi 'aan □gbetu 'pa-, a 'nu -hle□e ni, kee, Nyisua a -Hihiu*, -e nu 'u 'a mu ke', e no- di hle.

¹² Ti a 'mu 'yri, 'dayinu, nu- di 'waa 'dayinu 'blu a naanyu □jre pu, 'waa 'lila a -ti. De nu -do a 'mu, e no- 'banu di 'waa 'yonu -mo nu, 'yonu

'mu□v 'waa 'baɪnu kɔ 'waa 'diinu 'hʊɛn- -mɔ nu.

¹³ Nyibli a pepe kɔ bu yraa nɛ 'a mu, -tɛ a mɔ 'na nyibli a -ti. Kɛɛ, nyiblo 'bu 'yi -sa, 'kɪ 'v Nyɪsua a □wɪɔ a yɪkuole -mɔ', 'bu gba□a 'lu -mɔ -gbagba, 'kɔ a 'v-hɔnti 'bu nyre 'v, nyiblo a 'mu, ɛ nɔ-Nyɪsua di wa.»

□Hɪvɛn'yeti gbagbi, -ɛ di 'v nyre, 'ti- -Yusu 'mu di

(Matie 24.15-28; Luku 21.20-24)

¹⁴ «Nyiblo -bu, -ɛ di win -bu -hre, ɛ blɛɛ yi, bu kɔ □tɔ, 'ti- ɛ 'mu□v' lɛ yru. Win a 'mu, ɛ nɔ- -bu: ɛ di kɔ ti -bɪ, a 'mu yɪnyredɛ 'ye, 'kɪ 'lɪ Nyɪsua a 'kagbau bu. Yɪnyredɛ a 'mu, Nyɪsua a □wɪɔ yraa □nɛ nɪ, 'ti- dɛ a 'mu, 'ɛ ni□e, Nyɪsua 'ɛ hlɔɛ nɛ 'a 'kagbau -mɔ lɛ. Yɪnyredɛ a 'mu, -tɪtɛ ɛ 'yi 'v -kɔ, 'kɪ ɛ di 'v nɪ. 'Bu mɔ, 'ba 'ye dɛ a 'mu, -ɛ -bɪ nyibli -mu', -v nɪ 'lɪ Sudeblɔgba 'kwli, bu 'gba ci lɛ, bu mu 'lɪ dɔgbɪ 'lu, v 'nɪ □ha □nu lɛ 'lɪla -nɪ.

¹⁵ Nyiblo 'bu nɪ 'lɪ 'a 'kayu a -yaa 'kwli, bu 'gba ci lɛ -dodo. ɛ 'nɪ 'pɔv 'lɪ lɛ, bu pa 'lɪ 'a 'kayu bu, ɛ 'mu 'a kɔkɔ-tɛbli bla, 'ti- ɛ 'mu ci lɛ 'gba.

¹⁶ Nyiblo 'bu nɪ 'lɪ 'a -ci kɪ, bu 'gba ci lɛ -dodo. ɛ 'nɪ 'pɔv 'lɪ lɛ, bu □hɪan -mɔ, bu bla 'a wlawli, 'kɪ 'lɪ 'dɔɔ 'kwli, 'ti- ɛ 'mu ci lɛ 'gba.

¹⁷ Ti a 'mu 'yri, nɔgbɪ -mu', -v di 'kwli lɛ nɪ, ɛ kɔ 'waa dɛ -mu', -v di 'yonv 'nya, v di 'ye □hɪvɛn dɪaktɪ.

¹⁸ Ba da Nyɪsua, -tɛbli a 'mu, ɛ 'nɪ □ha 'lu -mɔ mu, a 'nɪ □ha ci lɛ 'gba, ti -mu' -kɔ 'yri cɛ yi 'v □tu -nɪ,

¹⁹ -ɛ nu□o, -nyrɔwɪ a 'mu 'kwli, □hɪvɛn -tonyibli di 'ye, ɛ di 'nɪ 'bɔa, ɛ 'mu 'a dɛ -mu', -tonyibli -tua la 'lɪ 'yiye 'v -hi, kɔɛ la 'lɪ -tɛ Nyɪsua nu la 'kɔ 'yie

bu, -bu ye ti -bu, -a ni ki. Kue 'li □hιven a 'yiye gbagbu a 'mu a ti 'yie bu, -bu ye 'klo a 'u-honti ki, u 'yi 'li□i 'li -we bu 'ye □hιvendu a 'mu.

²⁰ Nyisua di □ti□ -nyrōwi a 'mu 'lu, 'ki 'u nyibli -mu', ε -ha 'li, 'ki -bu mo 'a nyibli a -ta'. E no- 'yi wen□ε 'pa-, nyiblo □du 'yi wen 'li□i 'li -we, bu ni wen 'klo, ti a 'mu 'yri.

²¹ Ti ni -do a 'mu 'yri, nyiblo 'bu lee ne 'a mu, 'bu pu le: Ba 'ye ke, Wanyo -mu', Nyisua pu la le, ε di la ya, 'ki ε ni 'ne-, -huu', 'ki ε ni 'li -tite -mu', a 'ni 'puu 'li□i □haan-ti,

²² -ε nu□o, hıwanyu, ko hıwinwlōn-hanyu di 'ni 'hri, u 'mu □wlılekeε-tebli a gblegble nu, -ε di□e nu, 'bu -we 'li□i, u 'mu nyibli -mu', Nyisua -ha 'li, 'ki bu mo 'a nyibli -kaa -ni.

²³ 'A -ti, 'a mu -mo -bi, ba ni 'u -pleele', -ε nu□o, -tebli a pepe a 'mu, -ε di 'lu -mo mu, ε ni ke', 'ni yi 'a mu -lee -ni.»

-Yusu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, ε di 'ni di de

(Matie 24.29-31; Luku 21.25-28)

²⁴ «□Hιven'yeti a 'mu, 'bu -hi, -ε -bi 'yru ko □hōnpu 'hven-, u di 'ni jre,

²⁵ nyahro di ble 'li yakō 'kwli le, ε ko, -tebli a pepe -mu', -ε ni 'li yakō 'kwli, ε 'mu -ta' le -hōn.

²⁶ Ti ni -do a 'mu 'yri, 'mo -bu, -ε mo -tonyibli a pepe a Nyiblo, nyibli di 'mu 'ni 'ye. 'N di 'ni di, 'ki 'li 'na 'klıkıtınu 'kwli, ko 'ki 'li 'na -ti a 'yi'buale 'kwli. 'Bu mo, 'ni yi ni di, 'ki 'n di 'li 'nuηmı 'nyı ni.

²⁷ 'N di te Nyisua a lelenyu bu, u 'mu 'klo -bu 'a □ge a pepe ki na, nyibli -mu', Nyisua -ha 'li, 'ki bu -he 'a nyibli, u 'mu □nu le 'kukue -ni.»

*Figietu a tɔɔɛ**(Matie 24.32-35; Luku 21.29-33)*

28 «Ba 'ye ke tugbe -mu', u deɛ figie. 'Kɪ 'u tugbe a 'mu 'yie, tɔɔɛ ni 'u. E no- mo, ti -mu' -ko 'yri e ɔtui 'u babu yrayɪ le, e ko, 'a hawi 'bu yi ni ɔge, -e -bi -a yi ɔe ni, -e mo, -cii-ci-nyre 'muɛ yre. Ke-'na didie di 'mu ni.

29 -Tɛbli a pɛpɛ -bu, -kotɪ 'n hla wen, 'bu yi 'lu -mo ni mi, -e -bi ba ko 'a yiyie, -e mo, 'na diditi 'muɛ yre. E 'wi yi, 'kɪ 'n ni 'u 'maju 'yri.

30 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni, -e mo, nyibli -bu, -u ni 'kɔ, u 'yi 'li ɔti 'li -wɛ, bu 'ku, 'ti- -tɛbli a pɛpɛ a 'mu, e 'mu 'u nyre.

31 Yako ko -tutu 'hɛn-, u di bu 'ni -wɛ, keɛ, 'na win 'yi 'li ɔti 'li -wɛ, bu -wɛ bu, 'kɔ -mo 'kɔ.»

*Ba ni 'u -pleɛɛ', a 'ni 'ɲmee 'li**(Matie 24.36-44)*

32 -E -bi ke- -Yusu pi de: «Ti -mu', le'boɔ-nyɔwɔ bu di 'u -nyre, e 'yi nyiblo ɔdu -ko, -bu yi -nyɔwɔ a 'mu. E mo, 'mo -bu, -e mo Nyɔsua a 'Yu, 'n ko 'a lɛlenyɔ 'hɛn-, -e ɔdu 'yi 'u -ni, -e yi -nyɔwɔ a 'mu, 'bu 'yi 'na 'Baɪ Nyɔsua ni -do 'pa-.

33 Ba ni 'u -pleɛɛ', a 'ni 'ɲmee 'li, -kotɪ a 'yi le'boɔ-nyɔwɔ a ti -yi.

34 'Na mumuo ko 'na 'li didie 'hɛn-, e di 'wi-nyibɛyu ɔdu yi, -e mi la 'dagba blɔblɔ. No- hie la 'a 'kayu 'a -kɔannunyibli le. 'Ti- e 'mu la mu, e ɔgla la -kɔan ni. 'A -nɛ -kɔannunyɔ 'bu ni 'u, e -nyi la ɔa 'a -nɛ -kɔande ni, e di la nu. -E -bi ke- e pi la 'kayu'yie ɔtunyɔ yi, e wen: ɔTu 'kayu 'yie, ɔni 'ɲmee 'li.

³⁵ 'A -tɪ o, ba nɪ 'ʊ -pleele', a 'nɪ 'ɲmee 'lɪ, -ɛ nuɔ, ti, 'kayukonyɔ di ya, a 'yɪɔ -yi. -Bakɛ -winse, -bakɛ 'tɔ-hɛyri', -bakɛ mu -nyre a -nyɛɛɛ 'yie, -bakɛ -nyrajru', 'kɪ ɛ di 'ʊ nyree -nɪ. A 'yɪ 'a ɔdedede -yi.

³⁶ 'Bɔ ɔhɪan -mɔ ti nɪ -do a ti 'yri, ɛ 'yɪ yɪ -bleɛ -nɪ bɔ yɛɛ 'ʊ 'a mu ɲmenanmeeɛ' bɔ.

³⁷ ɛ nɔ- mɔ -tɪ 'n -hɔɛ ɔbɔ lee wen 'a mu, a kɔ nyibli a pɛpɛ 'hɔɛn-: Ba nɪ 'ʊ -pleele', a 'nɪ 'ɲmee 'lɪ.»

14

-Tɛ -Juukvɛ a nyibli gbagbɪ -hɔɛ bɔ 'la la -Yusu (Matie 26.1-5; Luku 22.1-2; Saan 11.45-53)*

¹ -Tɛ dɛ a 'mu, ɛ -hi, -ɛ -bɪ ɛ hie 'lɪ -nyrɔwɪ nɪ 'hɔɛn, -Juukvɛ a lɛ'mimle gbagbɔ -bɪ 'mu 'ʊ nyre. Lɛ'mimle a 'mu, 'a 'nyre mɔ Pakɪ. Pakɪ a 'mu a ti 'yri, 'floodɔ -mu', -ɛ kɔ -mɔ ʊ 'yɛ nɪ pɔ 'lɪ 'a 'yaadɛ, ɛ nɔ- ʊ yɪ di. -ɛ -bɪ Nyɪsɔa a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbɪ, ʊ kɔ tetetɔonyɔ 'hɔɛn-, ʊ ɔmɔɛ ɔtɔ lɛ, ʊ 'mu -Yusu kɔ, 'kɪ 'lɪ ɔyɛ 'kwli, -ɛ diɔɛ nu, ʊ 'muɔɔ 'la.

² Kɛɛ, ʊ wen: «'Bɔ mɔ, ɔba yɪɔ nɪ kwɛ, -a 'nɪ 'nuo 'lɪɔ lɛ'mimle a ti 'yri, -ɛ diɔɛ nu, nyibli 'nɪ ɔha -a mu -mɔ -wɔn mɔ di.»

-Tɛ nɔgba ɔdɔ pɔ la hɪnhɔnpɔ-ɛbɪ -Yusu 'lu, 'a nɔɛɛ a -ta'

(Matie 26.6-13; Saan 12.1-8)

³ Ti a 'mu 'yri, 'kɪ -Yusu nɪ 'lɪ Betanidɔ 'kwli, ɛ kɔ 'a -nagbɔpɔ* 'hɔɛn-. 'Kɪ ʊ nɪ 'lɪ Simɔ a -tɛ. Simɔ a 'mu, ɔhran nu laɔa nɪ. Bɔ yɪ 'kɪ dɛ nɪ di, -ɛ -bɪ nɔgba ɔdɔ, ɛ nɔ- pa 'kayu bɔ, 'ɛ 'ble -dawinniyɛ kɔa. -Dawinni a 'mu, ɛ kɔ 'a 'yɛɛ

'hʋen-, ε pi □die dɪakti. -Tε ε -pa 'kɪ, -ε -bɪ ε 'bε 'ʋ
'yriε a 'mʋ a 'lu nɪ, 'tɪ- 'ε pʋ -dawinni a 'mʋ -Yusu
'lu.

⁴ Nyibli -nɪ 'ʋ, 'waa dε -bɪ a plo 'yɪ -ble, ʋ wɛn:
«Dε- kɔ -dawinni -bʋ, 'a lɛɔɪɔrɛ 'lɪ?

⁵ 'Bʋ plo wɛn□ε, ε di 'ye wɛn 'wliye dɪakti, -ε
-wε 'lɪ -kʋannunyɔ -bɪ a 'pɛɛɛ, 'kɪ 'lɪ 'yriʋ 'mumu
'kwli, ʋ 'mʋ wɛn□ε □hɪʋennyibli -nyɪ.» Kε- ε □ti
'mʋ, 'ʋ yɪ nʋgba a 'mʋ -mɔ 'plɛ.

⁶ -ε -bɪ -Yusu wɛn: «Ba -ha□a mɛ lɛ, ba 'kee nɛ
'a -mɔ'pʋplɛ. Dε -bʋ, ε -nu, 'kɪ 'ʋ 'mʋ -mɔ, ε mɔ
yɪnɔdɛ.

⁷ Ba kɔ 'a yiyie, □hɪʋennyibli 'tɪε di 'nɛ- 'a mʋ
'nyɪ nɪ. Ti -mʋ' kɔ 'yri a di 'ʋ□ʋ -hʋa, a -wε 'lɪ
ba nu □nʋ □haandɛ -mɔ nɪ. 'Mɔ -bɪ, ti -mʋ', 'n di
'nɛ- 'a mʋ 'nyɪ -hi, ε 'yɪ -hʋ.

⁸ Dε nʋgba -bʋ, ε -wε 'lɪ, ε nɔ- ε -nu: Ti nɪ ke', 'ε
-wε 'na -plahʋɪ -dawinni a pʋpʋʋ -mɔ, 'kɪ 'ʋ 'na
-hɪhɪa a -ta'.

⁹ 'N yɪ 'a mʋ 'nɪ -lee -nɪ -tɛɛ, 'a -nɛ -tɪtɛ □dʋ, ʋ
di 'ʋ Nyɪsʋa a □haantitɪε 'ʋ -pʋʋ -nɪ, 'kɪ 'nɛ- -tʋtʋ
kɪ, □haandɛ -bʋ, nʋgba -bʋ, ε -nu, ʋ di 'a -tɪ -mɔ
lɛ 'nɪ na, -ε di□e nu, ε 'nɪ □ha nyibli -mɔ -hru.»
Kε- -Yusu -pʋ.

Judɪa -hʋε bʋ pʋ la -Yusu -Juukʋε a naanyʋ
-jɪ'*

(Matie 26.14-16; Luku 22.3-6)

¹⁰ -Tε dɛ a 'mʋ, ε -hi, -ε -bɪ Judɪa Yisikalio, -ε
mɔ -Yusu a -nagbopi* -bɪ, 'kɪ 'lɪ 'a -nagbopʋ nɪ
-pʋ □tu 'ʋ 'hʋen a 'mʋ 'nyɪ, ε nɔ- mu 'lɪ Nyɪsʋa a
-cɔhlʋnpinyʋ* gbagbɪ -mɔ, 'ε mu la □nʋ 'ye mɔ,
-tɛ -mʋ', ε di □nʋ -Yusu a -jɪ'pʋpʋʋ nu a -tɪ.

11 -Te ε pu 'kuna, -ε -bi υ -tva dɔdɔ a nunuo dɪakɪ, υ wen: «-A di -nyi -mu 'wliye.» Kue 'li ti a 'mu 'yri bu, Judia □mυε 'kɪ □tɔ le, -te -mu', ε di □nu -Yusu a -ji'pυpυ nu.

-Te -Yusu kɔ 'a -nagbopυ 'hυen-, υ di la Pakɪ a diide*

(Matie 26.17-25; Luku 22.7-14,21-23; Saan 13.21-30)

12 Le'mimle -mu', -ε mɔ Pakɪ, 'a yi-he-nyrɔwɔ, 'kɪ υ yi 'υ 'flɔɔdɔ -mu', -ε kɔ -mɔ υ 'ye ni pu 'li 'a 'yaade -dii -ni, 'υ 'leε 'υ 'blayonu le -we, 'kɪ 'υ didide gbagbu a 'mu a -ta'. -Te -nyrɔwɔ a 'mu, ε nyre 'υ, -ε -bi -Yusu a -nagbopυ wen: «Tɔɔnyɔ o, -bi' -hυε -ba pii 'kɪ Pakɪ a diide yi 'li?»

13 -ε -bi ε lee ne 'a -nagbopυ ni 'hυen -bi, ε wen: «Ba mu Jrusredɔ 'kwli. A kɔ nyiblo □dɔ 'hυen-, a di 'ni □ηmee -ni. Nyiblo a 'mu, ε 'ble 'niya. Ε nɔ- ba kue □wien.

14 'Kayu -mu', -ε kɔ bu ε di 'li pa, ke- ba pu 'a kɔkɔnyɔ yi: -Aan tɔɔnyɔ yi 'ni 'beti -ni: -Gblo a 'dɪ -bi -kɔ 'kwli, ε kɔ 'a -nagbopυ 'hυen-, υ di 'li 'waa Pakɪ a diide 'li -dii -ni 'li?

15 -ε -bi -Yusu wen 'ni de: Ε di tɔɔ ne 'a mu -gblo gbagbu, 'kɪ 'li 'a yɔ'kayu a 'mu, 'a yi-he-gbɔ yra. 'Kɪ 'kayu a -tebli a pepe □ceε 'li. 'Kɪ ba pii 'li -aan diide,»

16 -nagbopυ ni 'hυen a 'mu, 'υ mu 'li Jrusredɔ 'kwli. 'Tɪ- υ 'mu 'li nyre, 'ε mɔ □han-tɪ, -te -Yusu nu wen 'a hɪhla, ke- υ nu 'υ -tebli a 'mu, 'a buyeεε, 'υ bi 'υ, 'υ pi Pakɪ a diide a 'mu. -Te υ -we 'a pipie -mɔ, -ε -bi υ -mε kle.

17 -Te 'yru -we 'li yakɔ 'kwli le, -ε -bi -Yusu kɔ 'a -nagbopυ ni -pu □tu 'υ 'hυen a 'mu 'hυen-, υ

nyre 'li 'kayu -mu', -ε kɔ bu ɔ di 'li Pakɪ a diide
'li -dii -ni 'kwli ni.

¹⁸ Bu yi 'ki de ni di, -ε -bi -Yusu wen: «'N yi 'a
mu 'ni -lee -ni -tεε, nyiblo ni 'nε- 'a mu 'nyi, -ε kɔ
'mu 'hɔen- -yi de di. Ε nɔ- di 'mu 'na yraanyibli,
-ɔ □mɔε 'na 'lila le -ji' pu.»

¹⁹ Bu 'wɪn -ti a 'mu, -Yusu -hla, -ε -bi 'waa □wli
'mɔε bu diakti. Ke- 'waa dodoyo pi, 'ɔ yi 'beti -ni:
«□Bɪ 'mɔ □niɔ?»

²⁰ -ε -bi -Yusu □tu □nu □wɔn, ε wen: «'Kɪ 'li 'a
mu 'nyi, -ɔ mɔ 'na -nagbopɔ ni -pu □tu 'ɔ 'hɔen,
'ki nyiblo a 'mu, ε ni 'li, ε kɔ 'mu 'hɔen-, -a 'nyre
'li dedihu ni -do dabɔ 'kwli. Ε nɔ- di□e nu.

²¹ 'ε mɔ □han-ti, 'mɔ -bu, -ε mɔ -tonyibli a pεpε
a Nyiblo, 'n kɔ □bu 'ku, □wɪ yi, -te ɔ nu la 'a 'ciɪɪ,
'ki 'li Nyɪsɔacɪɪen 'kwli, keε, 'jɪɔ 'ki 'ɔ nyiblo -mu'
-mɔ, -ε di 'mu 'na yraanyibli -ji' pu. Ε nɔɔ 'ɔ le,
'ki ɔ 'ni 'kɔɔ wen 'li nyiblo a 'mu.»

Kukonyɔ -Yusu a le'boɔdiide

*(Matie 26.26-30; Luku 22.15-20; 1 Koletɪ 11.23-
25)*

²² Bu 'tiε ni 'ɔ dediile', -ε -bi -Yusu 'du 'fɔɔ ye',
'ε -nyi Nyɪsɔa 'wio, 'ti- 'ε 'bε□ε □tiɔ le, 'ε -nyi□e 'a
-nagbopɔ*, ε wen: «Ba 'du□o ye', ba di□e. Ε nɔ-
mɔ 'na 'hɔɪ,»

²³ 'ε 'du -wiin-ɲanu ye', 'ε -nyi Nyɪsɔa 'wio, 'ε
-nyi □nu□ɔ, 'waa pεpε 'ɔ 'na□a.

²⁴ -ε -bi ε wen: «Ε nɔ- mɔ 'na -hlɔ. Ε nɔ- 'n di bu
'wla, 'ki 'ɔ -tonyibli -hɔɔhɔɪ a -ta', Nyɪsɔa 'mu□ɔ
nu, ε 'mu 'yɪ yɪayɪ □tu, ε kɔ -tonyibli 'hɔen-.

²⁵ 'N yi 'a mu 'ni -lee -ni -tεε, kɔε 'nε- ti -bu
'yie bu, 'n 'yi 'li□ɪ 'li -wε, □bu 'na 'ki nɔɔɔ -bu de,
ε 'mu -nyɪɔwɔ -mu' ki ye, -ε kɔ 'kwli 'n di 'li nɔ

yrayrıdu -bı -mυ' 'lı 'naa -nı, 'kı 'lı Nyısva a 'klo yrayrıv 'kwlı.»

²⁶ -Tε δε a 'mυ, ε -hi, -ε -bı υ ble -wla, 'tı- υ 'du ye', 'υ □tı 'dıo, 'υ mu 'lı dıgba -mυ' 'lu, -ε kō 'lu olifieti nı 'lı.

-Tε -Yusu lee la Pieli, -ε mō, Pieli a 'mυ, ε di□e 'nı hla, -ε mō, ε 'yı□ı -yi

(Matie 26.31-35; Luku 22.31-34; Saan 13.36-38)

²⁷ -Tε υ nyre 'lı, -ε -bı ke- -Yusu pı 'a -nagbopυ* yı, ε wen: «Ti di 'υ 'nı nyre, a 'mυ 'υ 'mυ 'hıı le -gbe, □wı yı, -te υ nu la 'a 'cıcırı, 'kı 'lı Nyısvacrıen 'kwlı, -ε mō: Nyısva wen 'nı: 'N di 'blakonyo 'nı 'la, blablı 'mυ -gbe.»

²⁸ -ε -bı ke- -Yusu pı □nυ yı de, ε wen: «'Bυ mō, 'nı 'kυ, 'nı 'hrı 'klo, 'kı 'n di 'lı Galileblugba 'kwlı mu, 'mυ 'lı 'a mυ 'lı -plee -nı.»

²⁹ -ε -bı Pieli wen: «'Ye □bı 'waa pεpε bu hie 'υ -mυ bu, 'mō -bu, 'n 'yı 'lı□ı 'lı -we, □bu hie 'υ -mυ bu 'klo -mō 'klo.»

³⁰ -ε -bı -Yusu wen: «'N yı -mυ 'nı -lee -nı -tεε: 'Kı 'lı 'tōbwō nı -do -bu 'kwlı, 'tı- hape 'mυ -nyre a daawı nı 'hıen nu, -di nu -gaawı nı ta, -ε mō, □yı 'mυ -yi.»

³¹ -ε -bı Pieli 'yaa 'lı win, 'ε □tu□o □wōn, ε wen: «'Ubn-, 'ye □bı 'n di 'kυ, 'n kō -mυ 'hıen-, 'n 'yı 'lı□ı 'lı -we, □bu hla□a, -ε mō, 'n 'yı -mυ -yi.» 'Waa pεpε, -tı nı -do a 'mυ, Pieli -hla, ε nō- υ -hla -we.

-Tε -Yusu da la Nyısva, 'kı 'lı 'dvdōtı a -ci -mυ', υ δεε Gesımanı kı

(Matie 26.36-46; Luku 22.39-46)

³² -Tε δε a 'mυ, ε -hi, -ε -bı 'kı υ nyre 'lı 'dvdōtı a -ci -mυ', υ δεε Gesımanı 'kwlı. -ε -bı ke- -Yusu

pi 'ki 'a -nagbopu* yi, e wen: «Ba ni mo bu, bu mu 'li ye', 'mu 'li Nyisua -mo -hlee -ni.»

33 Bu yi 'ki ni mi, -e -bi e da Pieli ko Saan ko Saki ni, e ko bu 'huen- 'u -mu. Ti ni -do a ti 'yri, -e -bi 'a bu 'mu bu. Hwanno ni e ni diaki.

34 -E -bi ke- e pi bu yi, e wen: «'Na bu 'mu bu diaki. 'Na bu a bu'mumu a 'mu, e -hu bu 'la 'mu. Ba ni mo bu, a 'ni 'hnee 'li,»

35 'e hoo bu -mo e de gbe, 'e 'gbla kwli, 'e nyee Nyisua e, 'bu mo, 'bu -we 'li, 'ki 'a 'huen'yeti -mu', -e di 'li di, bu hoo ne -mo e.

36 E wen: «'Na 'Ba o, -we 'li 'a -ne de ni. Nu, bu 'huen -bu, 'n mi 'ye mo, bu hoo 'mu -mo e. Kee, e 'ni 'mo 'li de -bu, 'n -hu, kee, bu mo de -mu', -hu.»

37 Bu nu 'ki 'puple e, -e -bi e bu -mo, 'e mu 'u 'a -nagbopu ni ta a 'mu 'hu, 'e yee 'u bu hnen a hnee' bu. -E -bi ke- e pi Pieli yi, e wen: «Sim, bu -yi 'ni hne? 'Yi 'li -we, 'ki -bu 'yi -hne, 'ki 'li -haawo ni -do 'kwli?»

38 A 'ni 'hnee 'li, kee, ba da Nyisua, -e di nu, de 'bu yi ni -hu bu te 'u 'a mu e, 'ki ba -he Nyisua a -ti e, a 'ni ha 'a -ti e -he -ni. 'N yi e ni, -e mo, 'aan bu -hu e ni diaki, 'ki a 'ni 'hnee 'li, a 'mu Nyisua da, kee, 'bu mo, Nyisua 'bu 'ye ni -he ne 'a mu, 'a mu ni -do, a 'yi 'kl -ko, 'ki ba nu de a 'mu.»

39 Bu pu 'ki e, -e -bi e hoo bu -mo e de, 'e -tu Nyisua a lenyaale de, 'ki 'li win ni -do -mu', e pu wen 'kwli.

40 -Te e -we -mo, 'e bu -mo, 'e mu 'u bu 'hu, 'e yee 'u bu hnen a hnee' bu de, -e nu, u

'yu 'li□i 'li -wε, bu pu 'yii λε. -Tε υ □wλε 'ki 'yii, -tε bu di□e yi pu, υ 'yu□i -yi.

⁴¹ -ε -bi ε mu ni de, 'ti- 'ε □hian -mō de, 'wi ni ta a δε, -ε -bi ε wen: «□Bi a yi 'ni ηme de, 'a -he 'li ke λε? ε 'yu 'ki ηmuηmeti 'pa-. Ba 'ye κε, ti nyre 'υ ni, 'ki bu pu 'mu δε'kukununyυ -ji', 'mō -bu, -ε mō -tonyibli a पेपे a Nyiblo.

⁴² Ba 'du ye', -a 'mu mu, -ε nu□o, nyiblo -mu', -ε di 'mu 'na yraanyibli -ji' pu, 'ki ε yi 'li di.»

-Tε -Juukυε a naanyυ klo la -Yusu*

(Matie 26.47-56; Luku 22.47-53; Saan 18.3-12)

⁴³ Win ni 'li -Yusu wlon, -ε -bi Judia, -ε mō -Yusu a -nagbopυ* ni -pu □tu 'υ 'hυen a nyiblo -bi, ε nyre 'υ ni, ε kō nyibli -hυohυi 'hυen-. Nyibli a 'mu, υ 'ble ta-wōn-tebli kō ti 'hυen- kua λε. Nyisua a -cōhlunpinyυ* gbagbi, kō tetetōonyυ, kō -Juukυε a naanyυ -bi 'hυen-, υ nu- lee nyibli a 'mu, bu mu -Yusu klo.

⁴⁴ Judia a 'mu, -ε di □nu -Yusu -ji' pu, 'ti- υ 'mu 'hru wlon bi, κε- ε pu □nu yi: «Nyiblo -mu', 'n di 'wλεε -ni, 'n di 'wio -nyi, ε nō- ba klo, ε 'ni □ha 'a mu -ji' □ta, a 'mu□υ gba.»

⁴⁵ -Tε υ nyre ki 'υ, -ε -bi Judia 'yia 'υ -Yusu 'hυi bu, ε wen: «Tōonyo o,» 'ε 'wλεε □ne.

⁴⁶ Ti ni -do a ti 'yri, nyibli a 'mu, Judia -gba, -ε -bi υ klo -Yusu ni.

⁴⁷ Nyisua a -cōhlunpinyυ a nyiblo gbagbu, 'a -kuannunyō -bi, ε ni -tuo ki -wε. -ε -bi -Yusu a -nagbopi -bi, ε nō- -ha 'li 'a 'plien bō 'kwli, 'ε nu□o, 'ε 'be 'υ -kuannunyō a 'mu, 'a nua.

⁴⁸ -ε -bi κε- -Yusu pi □nu yi: «Ta-wōn-tebli kō ti 'hυen-, ε nō- a -ya, 'a di 'mu klo mō, □wi yi, -tε -mu', υ ni -balunyō a kōklo.

49 'Tɪ-, 'a -nɛ ti, 'n nɪ la 'lɪ 'a mʊ 'nyɪ, 'nɪ tʊɛ la 'lɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a -yaa 'kwli, kɛɛ, a 'yɪ la 'mʊ -klɔ. -Tɛbli a pɛpɛ -bʊ, ɛ mi 'lu -mɔ, -ɛ diɲe nu, -tɪ -mʊ', ʊ 'crɪ la, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊacrɪɛn 'kwli, ɛ 'mʊ -nue -nɪ.»

50 -Yusu bu pʊ 'kɪ lɛ, -ɛ -bɪ 'a -nagbopʊ a pɛpɛ -gbɛ 'ʊɲʊ 'hʊɪ lɛ, 'ʊ 'gba ci lɛ.

51 Kɛɛ, ɛ kɔ gblotayu ɲɔv, ɛ nɔ- yɪ -Yusu ɲwien kʊɛ. Gblotayu a 'mʊ, danʊ nɪ -do ɛ 'wlɛɛ klɛ. -ɛ -bɪ ʊ klɔɲɔ nɪ -wɛ.

52 Kɛɛ, 'kɪ ɛ hie 'lɪ ɲnʊ 'a danʊ a 'mʊ -jɪ' bu, 'ɛ ɲga 'hʊɪ wlɔn, 'ɛ 'gba ci lɛ -wɛ.

-Tɛ -Juukʊɛ a naanyʊ pʊv la -Yusu -bati lɛ
(Matie 26.57-68; Luku 22.54-55,63-71; Saan 18.13-14,19-24)*

53 'Tɪ- dɛ a 'mʊ, ɛ 'mʊ -hi, -ɛ -bɪ ʊ gbɛ -Yusu nɪ, 'kɪ 'lɪ Nyɪsʊa a -cɔhlɔnpinyʊ* a nyiblo gbagbʊ a 'kayu bʊ. 'Kayu a 'mʊ bʊ, 'kɪ -cɔhlɔnpinyʊ* gbagbɪ a pɛpɛ, kɔ Nyɪsʊa a tetetɔonyʊ, kɔ 'blɔgba a naanyʊ -bɪ 'hʊɛn-, 'kɪ 'waa pɛpɛ, ʊ 'kukue 'lɪ lɛ, 'kɪ 'ʊ -gbolugbo a -ta'.

54 Piɛlɪ -mɔ -bɪ, ɛ yɪ kʊɛ -Yusu ɲwien, 'kɪ 'lɪ -mɔhlɔɔlɛ 'kwli, 'ɛ -hɛ 'lɪ 'waa ɲpɪ lɛ, 'ɛ -mu, 'ɛ pa 'lɪ -cɔhlɔnpinyʊ a nyiblo gbagbʊ a -yaa 'kwli -wɛ. 'Kɪ Nyɪsʊa a 'kagbau a 'yieɲtunyʊ nɪ 'lɪ, 'ʊ 'tie na, 'ʊ yɪɲɪ 'wen. Nyibli a 'mʊ, ʊ nʊ- kɔ 'nyɪ Piɛlɪ nɪ 'lɪ bʊ, 'ɛ yɪ na 'wen -wɛ.

55 'Kɪ 'lɪ 'kayu a 'mʊ bʊ, -cɔhlɔnpinyʊ gbagbɪ, ʊ kɔ -gbolugbo a nyibli a pɛpɛ 'hʊɛn-, ʊ ɲmʊɛɲɛ lɛ, 'kɪ bʊ yɛɛ -Yusu -tɪ, -ɛ diɲe nu, ʊ 'mʊɲʊ 'la, kɛɛ, ʊ 'yɪ 'lɪɲɪ kɪkade ɲɔv 'lɪ 'yee -nɪ.

56 Nyibli -hʊɔhʊɪ pɪɲɪ hɪ kɪ. Kɛɛ, 'waa 'pʊplewin puple 'lɪ klɛ.

57 Kεε -ε -bι nyibli -bι 'du ye', 'υ yεε □νε -τι, 'kι 'li hi 'kwli, υ wen:

58 «-Aan 'mumu, -a 'wιn la nι, -te ε πι la λε, -ε mο: Nyιsua a 'kagbau -bu, -tonyibli -pu, 'n di□e 'nι 'wla, 'ti- 'mu 'a δε -bι pu, 'kι 'li -nyrωwι nι ta 'kwli, 'kι -tonyibli 'ye di 'υ dabuι 'huι nι gba.»

59 Kεε, 'kι 'υ -te a 'mu, 'waa win 'tιε puple 'li kle de.

60 -ε -bι -cōhlunpinyu a nyiblo gbagbu 'du ye', 'kι 'υ nyibli a pepe ye', 'ε 'beti -Yusu, ε wen: «□Bι -ti a pepe -bu, nyibli -bu, υ yι -mu -yεε -nι, □yι -ti -kο, -bu □tu □nu □wōn?»

61 Kεε, -Yusu 'yι□ι -ti □du kle -hιhιa -nι. -ε -bι -cōhlunpinyu a nyiblo gbagbu 'beti□e nι de, ε wen: «□Bι -mο mο Wanyo -mu', Nyιsua pu la λε, ε di la 'li ya? □Bι -mο mο Nyιsua a 'Yu?»

62 -ε -bι -Yusu □tu□o □wōn, ε wen: «lin, 'mο □nuo. ε di kο ti, a 'mu 'mu 'ye, 'mο -bu, -ε mο -tonyibli a pepe a Nyiblo, 'mu 'υ 'Klιkιnιnyιsua a diidektιbιa kι bu nι, 'mu 'li yakο 'kwli -hōn, 'kι 'li 'nunma 'nyι.»

63 -Yusu bu pu 'kι λε, -ε -bι -cōhlunpinyu a nyiblo gbagbu a 'mu, ε cιcra 'a dιōnu wlawlu λε, yru a -ti, ε wen: «-A 'nι 'muoο 'kι -hehinyibli □du λε de,

64 'bι 'aan 'mumu, a 'wιn -ti, ε -hla nι. A 'wιn nι, -te ε nu Nyιsua a -ti a λε-heεε. -Bι' a πι 'li?» -ε -bι 'waa pepe, υ wen: «ε mο □han-tι, ε -heε Nyιsua a -ti λε. 'A -ti, ε kο 'kukubu.»

65 -ε -bι -υ -bι -tua 'a hιun a 'hinhren, ε kο, 'υ mua ne 'a 'yii kle, 'υ yι□ι ηmli -bii -nι, υ wen: «Winwlōn-hanyo o, lee ne -a mu, nyiblo a 'du

-bi -hren -mu de 'li?» ε κω, Nyɩsua a 'kagbau a 'yieɩtunyɔ a 'mu, 'u pu 'liɩ 'ɲmi nu' le -we.

*-Te Pielɩ pu la le, -ε mɔ, ε 'yi la -Yusu -yi
(Matie 26.69-75; Luku 22.56-62; Saan 18.15-18,25-27)*

66 -Te -tebli a 'mu, ε mi 'lu -mɔ, 'ki Pielɩ 'tiε ni 'li -yaa a 'mu 'kwli. Bu ni 'ku 'u bu, -ε -bi 'yu nyɔɔyu ɩdu, -ε nii 'li -cɔhlɔnpinyɔ* a nyiblo gbagbu a -te -kuan, ε nɔ- nyre 'u, 'ε 'ye Pielɩ, 'ε yi na 'wen.

67 Bu 'ye 'kiɩ, -ε -bi ε -hrɔɔ ɩne 'yie le, ε wen: «-Mɔ -bu, -kɔ Nasaletɩ a -Yusu 'hɔen-, 'a mu -nɩε la 'hɩ.»

68 Kee, Pielɩ -ga ni, ε wen: «-Ti -mu', -hle, 'ni 'wɩnɩɩ liɩ, ε κω, 'ni -yruɩo liɩ' le,» 'ε -hɔn 'uɩɩ 'hɩ, 'ε mu 'li -yaa a 'mu 'a paale'. Ti ni -do a ti 'yri, -ε -bi hape da -nyre ni.

69 Kee -ε -bi 'yu nyɔɔyu ni -do a 'mu, ε 'yeɩe ni de, -ε -bi ke- ε pi nyibli -mu', -u ni 'u yi, ε wen: «Nyiblo -bu, ε mɔ -Yusu a -nagbopi* ɩnɩɔ.»

70 -ε -bi Pielɩ -ga ni de. Ti gbi bu -hi, -ε -bi nyibli a 'mu, -u ni 'u, u wen: «ε mɔ ɩhan-tɩ ɩnɩɔ, -mɔ -bu, -mɔ -Yusu a -nagbopi ɩnɩɔ, -kɔtɩ -na 'mumu, 'ku -kɔ 'li Galileblɔgba 'kwli.»

71 -ε -bi ε wen: «'Bu mɔ, 'ni yi hi ni ni, Nyɩsua bu pu 'mu 'jrɔ yi. 'N 'suɩ ni, nyiblo -bu, -kɔtɩ a hle, 'n 'yɩɩ -yi.»

72 Ti ni -do a 'mu 'yri, -ε -bi hape nu -nyre a daawɩ ni 'hɔen a de ni. -ε -bi -ti -mu', -Yusu lee wen Pielɩ, ε bi 'liɩ 'kwli. Ke- ε puɩɩ yi: «'Ti hape 'mu -nyre a daawɩ ni 'hɔen nu, -di nu 'na -mɔ-gaawɩ ni ta, -ε mɔ, ɩyi 'mu -yi.» Bu bi 'ku 'liɩ 'kwli, -ε -bi ε -tua wuwe.

15

-Te v gba la 'li -Yusu Pilati -mɔ
(Matie 27.1-2,11-14; Luku 23.1-5; Saan 18.28-38)

¹ 'Ti- -nyɛ 'mɔ -nyɛ, -ɛ -bi Nyɩsua a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbi 'kukue lɛ de, v kɔ -Juukɔɛ* a naanyɔ, kɔ tetetɔnyɔ, kɔ -gbolugbo a nyibli a pɛpɛ 'hɔɛn-, v 'mɔ -Yusu a -ti' lɛ -pɔpɔ -ni. -ɛ -bi v wɛn: «-Ba lee nɛ -aan 'seyo, bɔ mɔa □nɛ, v 'mɔ 'li□ti Pilati -mɔ gba.» (Pilati a 'mɔ, ɛ nɔ- mɔ -gɔlɔnɔma -mɔ', Romakɔɛ a 'kɩn gbagbɔ □tu la gbata kɩ bɔ.)

² Bɔ gba 'kɩ 'li□ti Pilati -mɔ, -ɛ -bi ɛ -tua 'a lɛ'betilɛ, ɛ wɛn: «□Bɩ -mɔ mɔ -Juukɔɛ a bodiɔ?» -ɛ -bi -Yusu wɛn: «lin, 'mɔ □niɔ.»

³ -ɛ -bi Nyɩsua a -cɔhlɔnpinyɔ gbagbi -tua 'a -ti -hɔhɔvɩ a yɛɛɛ.

⁴ -ɛ -bi Pilati 'beti ni de, ɛ wɛn: «□Bɩ -ti a pɛpɛ -bɔ, v yi -mɔ -yɛɛ -ni, □yi -ti □dɔ -kɔ, -bɔ hla?»

⁵ Kɛɛ, -Yusu 'yi□ti □wɔn □tu. ɛ mɔ de, -ɛ kɛɛ Pilati a □wɔlɔ lɛ.

-Juukɔɛ wɛn 'ni, bɔ kɔɔ 'v -Yusu tugbɛ 'yie, ɛ 'mɔ 'kɔ*
(Matie 27.15-26; Luku 23.13-25; Saan 18.39-19.16)

⁶ 'A -nɛ lɛ'mimle, -ɛ mɔ Pakɩ a ti 'yri, Pilati kɔ bɔ tɛ □juklapi ni -do -mɔ', -Juukɔɛ di -hua bɔ.

⁷ Ti a 'mɔ 'yri, ɛ kɔ la □juklapi □dɔ. 'A 'nyɛ mɔ Balabasi. ɛ mɔ -balɔnyɔ □niɔ. Balabasi a 'mɔ, v pɔ la□a □ji', ɛ kɔ 'a 'bio -balɔnyibli -bi 'hɔɛn-, -ɛ nu□o, ti -bɔ, -ɛ kɔ 'yri 'blugba yi mɔ □gbugblo -ni, 'kɩ v 'la mɔ nyiblo.

8 -E bi nyibli -hɔɔhɔ mu 'li Pilati -mɔ, 'u lee ɔne, u wen: «-A -hɔɔɛɛ ni, -bu -te ɔjɔklapi ni -do bu, ɔwi yi, -te -mu', -niɛ le 'a -ne 'yru, le'mimle, -e mɔ Paki a ti 'yri.»

9 -E -bi Pilati wen: «ɔBi a -hɔɔɛɛ ni, ɔbu te 'aan bodiɔ, -e mɔ -Juukɔe a bodiɔ bu?»

10 Ke- Pilati nu 'pɔple, -e nuɔo, e yiɛ ni, -e mɔ, 'ki 'li ca 'kwli, 'ki Nyɔsɔa a -cɔhlɔnpinyɔ* gbagbi pɔɔ 'liɔ -Yusu -ji', -e diɛ nu, e 'muɔ 'la.

11 Pilati bu 'beti 'ki ɔnu, -e -bi -cɔhlɔnpinyɔ gbagbi ɔtutuo nyibli -mu' ni, 'ki bu lee Pilati, bu te Balabasi bu, kee, e 'ni 'tee 'li -Yusu bu.

12 -E -bi Pilati ɔtu ɔnu ɔwɔn, e wen: «'Bu mɔ, 'ni te Balabasi bu, de a 'di -bi a -hɔɔ, ɔbu nu nyiblo -bu, a dee ne 'aan bodiɔ -mɔ 'li?»

13 -E -bi u 'yaa 'li win, u wen: «Kɔɔ 'uɔ tugbe 'yie, e 'mu 'ku!»

14 -E -bi Pilati wen: «De -huan a 'di -bi e -nu, -kɔti 'ni kɔe 'uɔ tugbe 'yie 'li?» Kee, u 'yee 'li win, u wen: «Kɔɔ 'uɔ tugbe 'yie, e 'mu 'ku!»

15 -Te Pilati -hɔɔ bu blee nyibli a plɔ, e nɔ-nuɔo, 'e te Balabasi bu, 'ti- 'e lee ne 'a 'seyo, bu bii -Yusu lɔkɔe. -Te u bi 'kiɔ, -e -bi e lee ne 'a 'seyo a 'mu ni, e wen: «Ba gbaɔa, ba kɔɔ 'uɔ tugbe 'yie, e 'mu 'ku.»

-Te 'seyo 'cee la -Yusu

(Matie 27.27-31; Saan 19.2-3)

16 Pilati bu pɔ 'ki le, -e -bi 'a 'seyo gba -Yusu ni, 'ki 'li Pilati a 'mu 'a -yaa 'kwli, -te 'waa bunɔle ni 'li, 'u da 'waa 'bio 'seyo a pepe.

17 -Te v -nyre 'ki, -ε -bi v pu -Yusu wlawlv -johvn, 'v hlaa nne 'witiklavn le. 'Witiklavn a 'mv, ε nɔ- v tuo 'lu.

18 -ε -bi v -tva 'a 'wioblepuvu, v wen: «-Na 'wio mɔ, -Juukve* a bodio,»

19 ko, 'v pi 'v v kotu 'lu le, 'v -gble 'li hlvn 'yi le, 'ti- 'v 'gbia kwli, 'ki 'v v ye', 'v tuo 'v 'li le, 'ki 'v 'a 'caale a -ta'.

20 -Te v -we 'ki 'a 'caale -mɔ, -ε -bi v -he wlawlv -johvn a 'mv ni, 'v pu v 'a gbetv, 'a wlawli, 'ti- 'v tuo nne 'dio, 'v gbe 'li -tite -mv', v di 'li tugbe 'yie -kɔɔ -ni.

-Te v kɔɔ la 'v -Yusu tugbe 'yie, ε 'mv 'kv a -ti (Matie 27.32-44; Luku 23.26-43; Saan 19.17-27)

21 Bu yi 'ki ni mi, -ε -bi v ko nyibehian du 'hven-, v nme ni. Nyibehian a 'mv, 'a 'nyre mɔ Simɔ. 'Ki ε ko 'li Silenidio 'kwli. ε nɔ- mɔ Alesadri ko Rufusi 'hven- a 'bat. Nɔ- -hven -titi. Bu yi 'ki le ni -hihi -ni, -ε -bi 'seyo klo ni, 'v ni 'v ke', 'ε 'ble tugbe -mv', -ε ko 'yie v di 'v -Yusu 'v -kɔɔ -ni.

22 -ε -bi v gba 'li -Yusu dugba -mv' 'lu, v deε Gɔlvɔta, -ε hen 'nyre 'Lukla.

23 -Te v nyre 'li, -ε -bi v -hve bu -nyi e nɔ, v pu 'li -ci -mɔ, v deε mili, keε, -Yusu 'yi 'na.

24 'Ki 'v -tite a 'mv, 'ki v kɔɔ 'v v tugbe 'yie, 'v pu 'wla, -ε di e nu, v 'mv -Yusu a 'hvlpu-tebli, 'a glale yi.

25 Muu 'yrv bu 'yaa 'v a ti 'yie, 'ki v kɔɔ la 'v v tugbe 'yie,

26 'v 'cru la 'v 'plankiba ki, -ti -ko -ti v kɔɔ 'v v tugbe 'yie. -Ti a 'mv, ε nɔ- -bv: «Nyiblo -bv, ε nɔ- mɔ -Juukve* a bodio.»

27 Ti ni -do a 'mu 'yri, 'ki 'u -Yusu 'huɪ, u kɔɔ 'u -balɔnyu ni 'hɛn, 'ki 'u 'waa -nɛ ti 'yie, -do 'ki 'li 'a diidekɪbiɑ ki, -do -bi 'ki 'li 'a kamlakɪbiɑ ki. [
28 -ɛ -bi -ti -mu', u 'ɾu 'la 'li Nyɪsɔɑɾɪɛn 'kwli ti -hi la a ti 'yri, ɛ mu kɛ 'lu -mɔ. -Ti a 'mu, ɛ nɔ-
-bu: «'Ki u -hree 'li□i -balɔnyu 'nyɪ.»]

29 -ɛ -bi nyibli -mu', -u yɪ -hi, u -hɛ□ɛ 'yri, 'u □gbɛɾu 'lu lɛ, u wen: «-Mɔ -bu, -ɛ pɪ la lɛ, -ɛ di la Nyɪsɔɑ a 'kagbɔw 'wla, 'ti- -ɛ di la□a pɪ, 'ki 'li -nyɾɔwɪ ni ta 'kwli,

30 wa -dɪɔnɔ, □mu 'u tugbɛ -mu' 'yie -hɔn, □mu □ti.»

31 -ɛ -bi Nyɪsɔɑ a -cɔhlɔnpinyu* gbɔgbɪ, u kɔ tetɛtɔnyu 'hɛn-, -u ni 'u, u -hɛ□ɛ 'yri lɛ -wɛ, u wen: «ɛ wa nyibli -bi ni, kɛɛ, ɛ 'yɪ 'li 'a dɪɔnɔ a wɔwɔ 'li -wɛ.

32 'Bu mɔ Wanyɔ, -ɛ mɔ Yisraekɔɛ a bodɪɔ -wɛ, bu -hɔn 'u tugbɛ -mu' 'yie, bu □ti, -tɛ ti nɛ -bu. 'Bu mɔ, □ba 'ye dɛ a 'mu, -a di pɪ□u □haan-tɪ, -ɛ mɔ, ɛ nɔ- mɔ Wanyɔ.» Nyibli ni 'hɛn -mu', u kɔɔ 'u 'waa ti 'yie lɛ, 'ki 'u -Yusu 'huɪ, u 'ɕɛɛ □nɛ ni -wɛ.

-Tɛ -mu', -Yusu nu la 'kɔkɔ

(Matie 27.45-56; Luku 23.44-49; Saan 19.28-30)

33 'Yɾu bu yɪ 'u 'lu a -hɛyri' ni nyre, -ɛ -bi halɔ ka -tɪtɪ a pɛpɛ ki. Halɔ a 'mu, ɛ ni 'u -nɪni, 'ɛ yɛ 'yɾu-hiile a ti ki.

34 -Tɛ 'yɾu-hiile a ti a 'mu, ɛ yɪ 'u nyre, -ɛ -bi -Yusu 'yaa 'li win, ɛ wen: «Eloi, Eloi, lama sabatani?» -ɛ □hɛn 'nyrɛ, «Nyɪsɔɑ o, Nyɪsɔɑ o, dɛ- kɔ 'mɔ -ha 'yie -mɔ 'li?»

35 Nyibli -mu', -u ni -tuo ki, kɛ- 'waa dɛ -bi pɪ: «Ba 'ye kɛ, Nyɪsɔɑ a winwlɔn-hanyɔ Eli ɛ dɛ,»

³⁶ 'kɪ 'lɪ ɲɪ 'nyɪ, -ɛ -bɪ 'ɛ -mu, 'ɛ 'gba ci lɛ, 'ɛ 'du -sapoo ye', 'ɛ 'nyra 'lɪɲɪ 'lipanɔ -mɔ, 'ɛ mva 'vɔvɔ tugbɛ blɔblɔ 'lu lɛ, 'ɛ -nyɪɲɪ -Yusu, -ɛ diɲɪ nu, ɛ 'mɔvɔ 'na. ɛ wɛn: «-Ba pɔ 'vɔ 'yie bɔ, 'bɔ mɔ, Eli 'bɔ di di, ɛ 'mɔ 'vɔvɔ tugbɛ a 'mɔ 'yie -ha, -a 'mɔvɔ 'ye.»

³⁷ Bɔ nɪ 'kɪ dɛ a 'mɔ -mɔ, -ɛ -bɪ -Yusu 'gbo nɪ, 'ɛ mla -hɔnhɔn.

³⁸ Ti a 'mɔ 'yri, 'kɪ 'lɪ Nyɪsɔ a 'kagbau bɔ, -ɛ nɪ 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli, danɔ gbagbɔ -mɔ', -ɛ 'bɛ 'kayu a 'mɔ ɲɪɔ, 'ɛ -ki wɔn pɛpɛ, kɔɛ 'lɪ 'a 'lu yɪ bɔ, -bɔ ye 'a ɲhlɔndɛ kɪ.

³⁹ 'Kɪ 'vɔ -Yusu ɲhlɔn, 'kɪ Romakɔɛ a 'sɛyo a nyiblo gbagbɔ -bɪ nyra 'vɔ bɔ. ɛ nɔ- 'bɛɲɪ 'yɪ. Bɔ 'ye 'kɪ, -tɛ -Yusu nu la 'kukɔvɔ, -ɛ -bɪ ɛ wɛn: «ɛ mɔ ɲhan-tɪ, nyiblo -bɔ, ɛ mɔ la Nyɪsɔ a 'Yu ɲɪɔ.»

⁴⁰ Nɔgbɪ -bɪ nɪ 'vɔ, 'vɔ hlɔɔ 'vɔ -tɛ a 'mɔ -mɔ lɛ dɛ gbe, 'vɔ yɪ -tɛblɪ a 'mɔ, -ɛ mi 'lu -mɔ 'ye. 'Kɪ 'lɪ ɲɪ 'nyɪ, Madala a Mari nɪ 'lɪ, ɛ kɔ Mari -mɔ', -ɛ mɔ Saki 'cɪmɪɛ kɔ Sosɪ a 'dii, kɔ Salome.

⁴¹ Nɔgbɪ a 'mɔ, vɔ nɔ- yɪ la -Yusu ɲwien lɛ kɔɛ, -tɛ ɛ nɪ la 'lɪ Galileblɔgba 'kwli, 'vɔ yɪ la ɲa -hɛɛ -nɪ. Vɔ kɔ nɔgbɪ -bɪ 'hɔɛn-, vɔ kɔ -Yusu 'hɔɛn-, vɔ nɔ- di la Jrusɛ.

-Tɛ vɔ pɔ la 'lɪ -Yusu 'dabio 'kwli

(Matie 27.57-61; Luku 23.50-56; Saan 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ -Tɛ 'tɔ yɪ nɪ -wɛn, -ɛ -bɪ nyiblo ɲɔvɔ nyre 'vɔ -tuo a 'mɔ kɪ. 'A 'nyre mɔ Sosefɔ. 'Kɪ ɛ kɔ 'lɪ Alimatedɪɔ 'kwli. Sosefɔ a 'mɔ, ɛ mɔ -Juukɔɛ* a -gbolugbo a nyiblo -bɪ ɲɪɔ. Nyibli ɲtui 'vɔvɔ nɪ dɪakɪ. Ti -mɔ', Nyɪsɔ di nyibli win kɪ -kɔɔ -nɪ, ti a 'mɔ, ɛ nɔ- ɛ yɪ 'vɔ lɛ -plee -nɪ. Sosefɔ bɔ nyre 'vɔ

-tuo a 'mu ki, -Juukue a -wuwle-nyrowo* yi 'u 'nu nyre, 'yru bu pa a ti 'yri. E no- nuo, 'e tu 'u 'kl, 'e 'yi 'yie -pie, 'ki bu mu 'li Pilati -mo, 'e lee ne, bu wen, e 'mu 'u -Yusu a -plahu tugbe 'yie -ha, e 'mu 'u -ha.

44 -Te -Yusu 'yi 'u tugbe 'yie -wleen -ni, 'e 'ku, e kee Pilati a wli e. E no- nuo, 'e da 'a 'seyo a nyiblo gbagbu, 'e 'beti, 'bu mo, -te -Yusu 'ku wen, 'a ti 'bu -wlen 'u.

45 -Te 'seyo a nyiblo gbagbu a 'mu, e tu o w, -e -bi Pilati wen, e ki, 'ki Sosefu bu -ha 'u -Yusu tugbe 'yie.

46 -Te e -wen 'ki, -e -bi Sosefu mu -jise -to mo, 'e -di, 'e -ha 'u -Yusu tugbe 'yie, 'e 'hnhuan 'li -jise 'a mu 'kwli e, 'ti- 'e gba 'li -tite -mu', e di 'li tu -ni. 'Ki 'li -tite a 'mu, 'huo gbagbu ni 'u, 'e hlo yra, -wen dugba. 'Ki 'li 'huo gbagbu a 'mu 'kwli, 'ki u 'bluu la 'li 'dabio, (ti du a ti 'yri la, -e 'wi- -wlukayu yi). 'Ki 'li 'dabio a 'mu 'kwli, 'ki e pu 'li -Yusu a -plahu, 'ti- 'e nu 'huo 'papo, -e ni 'u, -e huan 'li -mo e, 'e ka 'dabio a 'mu yi.

47 -Te -mu', u pu 'u -Yusu bu, Madala a Mari, ko Mari, -e mo Sost a 'dii, u 'ye 'u ni.

16

-Te -Yusu 'hri la 'klo

(Matie 28.1-8; Luku 24.1-12; Saan 20.1-10)

1 -Wuwle-nyrowo* a 'mu bu -hi, 'yru a bupele a ti 'yri, -e -bi Madala a Mari, e ko Mari, -e mo Sakt a 'dii, ko nugba -bi 'huen-, -e mo Salome, u nu- mu -dawinninyra -to mo, u 'mu -Yusu a -plahu e pu.

² 'Soondi a -nyrajru', 'yru a 'hrule a ti 'yri, -ε -bi nuḡbi a 'mu, υ nu- -tuo 'li 'dabio yi.

³ Bu ni 'hru wlon, -ε -bi υ -tua 'a lepupe, υ wen: «Nyiblo a 'di -bi, -ε di 'υ kvanthio a 'mu 'υ -ha 'li, υ -nu, 'υ ka 'dabio yi?»

⁴ Kee, -te υ nyre 'li, -ε -bi υ 'ye□e ni, -ε mo, kvanthio a 'mu, υ blike□e le, 'υ pu□υ 'kibia ki.

⁵ -ε -bi υ pa 'li 'dabio 'kwli. Bu pa 'ki 'li, -ε -bi υ yee 'li gblotayu □du bu. E no- ni 'υ diidekibia ki bu, 'ε pu wlawli puopu. Nytsua a lelenyo □ni. Bu 'ye 'ki□i, -ε -bi huannu -tua 'waa nunuo diaki.

⁶ Kee -ε -bi gblotayu a 'mu, ε wen: «A 'ni 'pie 'li huannu. 'N yi□e ni, -ε mo, Nasaleti a -Yusu, υ koō 'υ tugbe 'yie, ε no- a □mυe le. Ba 'ye ke -tite -mu', υ pu la 'υ□υ bu, ε no- -bu. Nytsua -ha 'li□i 'kukonyibli 'nyi ni, 'ε -ha□a 'klo. E 'yi 'ne- ni.

⁷ 'A -ti, ba mu, ba lee ne 'a -nagbopu*, ko, ba lee Piel -we, -ε mo, ε di 'nyee 'hru, ε 'mu 'a mu -ple, 'ki 'li Galileblugba 'kwli. 'Ki a di 'li□i bu -yee -ni, □wi yi, -te -mu', ε nu la 'a hihla.»

⁸ -Te gblotayu a 'mu, ε -we 'ki 'puple -mo, -ε -bi υ 'hri ni, 'υ 'gba ci le, -ε nu□o, huannu -hi □nu wlon diaki. Huannu a -ti, υ 'yi nyiblo □du -ti □du -lee -ni.

*-Te -Yusu 'hru la Madala a Mari yi
(Matie 28.9-10; Saan 20.11-18)*

[
⁹ 'Soondi a -nyragbli, 'ki -Yusu -hon 'li 'kukonyibli 'nyi, 'ε 'hri 'klo. Yi-henyiblo -mu', ε 'hru yi, ε no- mo Madala a Mari. E no- mo nuḡba -mu', -ε ko ke' ε bla la 'υ 'kuo -hutin* ni □hlon'huen le.

10 Nyibli -mu', -v yɪ la -Yusu ɲwien ɛ kʊɛ, v nu- Mari mu la lee mɔ, -ɛ mɔ, -Yusu -hɔn 'lɪ 'kʊkʊnyibli 'nyɪ nɪ, 'ɛ 'hrɪ 'klɔ. -Tɛ ɛ nyre la 'lɪ ɲnu -mɔ, ɛ yɛɛ la 'lɪ ɲnu ɲhien kɔ 'kla-wliye'yɪya 'nyɪ bʊ.

11 -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ la ɲnu yɪ, ɛ wɛn: «-Yusu 'hrɪ 'klɔ, 'na 'mumu a 'mʊ, 'n 'yeɲɛ nɪ.» Kɛɛ, v 'yɪ la ɲhaan-tɪ -pʊ.

-Tɛ -Yusu 'hrɪ -nagbopʊ nɪ 'hʊɛn -bɪ yɪ
(Luku 24.13-35)*

12 -Tɛ dɛ a 'mʊ, ɛ -hi, -ɛ -bɪ -nagbopʊ nɪ 'hʊɛn -bɪ, v nu- -hɔn 'lɪ Jrusɛdɪɔ 'kwli, 'v mi 'lɪ 'dɪɔ -bɪ kɪ. V nu- -Yusu 'hrɪ yɪ -wɛ, 'kɪ 'lɪ 'tu -bɪ 'kwli.

13 -Tɛ v yruɲɔ, -ɛ -bɪ v ɲhɪan -mɔ, 'v di Jrusɛ, 'v lee 'waa 'bio -bɪ. Kɛɛ -ɛ -bɪ v 'yɪɲɪ ɲhaan-tɪ -pʊ -wɛ.

-Tɛ -Yusu 'hrɪ la 'a -nagbopʊ nɪ -pu ɲtu 'v -do
yɪ*

*(Matie 28.16-20; Luku 24.36-49; Saan 20.19-23;
Nunu-tebli 1.6-8)*

14 Dɛ a 'mʊ, -tɛ ɛ -hi -wɛ, -ɛ -bɪ -Yusu a -nagbopʊ nɪ -pu ɲtu 'v -do a 'mʊ, v yɪ di dɛ. Bʊ nɪ 'kɪ 'v dɛdiile', -ɛ -bɪ -Yusu 'hrɪ ɲnu yɪ -wɛ, 'ɛ 'plɛ ɲnu -mɔ, -tɛ v -nu, 'kɪ v 'yɪ ɲwɪv a yɪkuolɛ -kɔ, 'tɪ- 'waa ɲwɪ 'v 'gboklo -nɪ, -ɛ nuɲɔ, -tɛ ɛ 'hrɪ 'klɔ, nyibli -mu', -v 'yeɲɛ, -Yusu a -nagbopʊ 'yɪ ɲnu ɲhaan-tɪ -pʊ.

15 -ɛ -bɪ kɛ- ɛ pɪ 'kɪ ɲnu yɪ de, ɛ wɛn: «Ba mu, ba na 'klɔ a pɛpɛ -bʊ kɪ, ba pʊ 'na ɲhaantitie nyibli a pɛpɛ.

16 Nyiblo 'bʊ nɪ 'v, 'bʊ 'wɪn ɲhaantitie a 'mʊ, 'bʊ kuo 'mʊ ɲwɪv yɪ, 'tɪ- 'bʊ pʊɲv 'nie 'lu, nyiblo a 'mʊ, ɛ nɔ- 'n di wa, 'kɪ 'v Nyɪsua a yru -mɔ'.

Kεε, nyiblo 'bu 'yi 'mu □wlb yi -kuo -ni, nyiblo a 'mu, ε nɔ- Nyɪsua a -bati di klo.

¹⁷ Nyibli -mu', -v di 'mu □wlb yi kuo -ni, □wlekeε-tebli -mu', 'n di 'li □nu 'li -naa -ni, 'n di nu, ε nɔ- -bu: 'Ki 'li 'na 'nyre 'kwli, v di bla 'kuo -hɔɪn* lε, -v ni 'v nyibli ke', ε kɔ, v di pu win -mu', v 'yi -yi.

¹⁸ 'Ya 'v 'lu de, 'ye □bu v klo hro, kɔ, v 'na 'a -nε □dedede, 'kɔε ni 'li -mɔ, -tebli a 'mu, ε 'yi 'li □li 'li -wε, bu nu □nu -balv'. U di pu 'hɔɪhrennyv dabvu 'lu blε, Nyɪsua 'mu□v nu, 'waa 'kɔε 'mu -wε.»

-Te -Yusu mu la 'li yakɔ 'kwli

(Luku 24.50-53; Nunu-tebli 1.9-11)

¹⁹ -Te Kɔkɔnyɔ -Yusu -wε 'ki 'li 'waa -mɔhleeε -mɔ, -ε -bi Nyɪsua nu□o ni, -Yusu 'ε mu 'li yakɔ 'kwli, 'ε ni 'v 'a diidekɪbɪa ki bu,

²⁰ 'a -nagbopv* -mɔ -bi, 'v -mu, 'v pɪ nyibli 'a □haantitie, 'ki 'v 'a -nε -tɪte □dv. Kɔkɔnyɔ a 'mu, ε yi □nu 'ni -hεε -ni, 'ki 'li 'waa -kvan a 'mu 'kwli. 'Ki ε nεε 'li □wlekeε-tebli 'kwli, 'ε tɔε □nε nyibli, -ε mɔ, -tɪ -mu', 'a -nagbopv hle, ε mɔ -tɪ a -tεε □niɔ.]

Krumen, Plapo

Krumen, Plapo: Nyɩsɔa a ɩhaanttie New Testament

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Plapo Krumen

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 May 2025 from source files
dated 8 May 2025

12483b24-15d6-5b11-9f45-7a44a4ee6792